

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS

ŽIVOT

2003 MÁJ
MAJ

č. 5 (539)
CENA 2.20 ZŁ

DEŇ SLOVENSKÉJ
POÉMIE 2003

RECITAČNÁ SÚŤAŽ '2003

REPIŠSKO-JURGOVSKÁ SVADBA

ONDREJKO NA SLOVENSKU

ZMENY NA LEPŠIE

27. marca t.r. sa v sídle Ústredného výboru Spolku Slovákov v Krakove uskutočnil ďalší ročník recitačnej súťaže, čiže Deň slovenskej poézie a prózy. Súťaž mala veľmi peknú úroveň a zúčastnilo sa jej 41 žiakov zo 6 základných škôl a 4 gymnázií na Spiši a Orave. Na našom zábere trojica najlepších v kategórii prózy (zľava): A. Pilchová z gymn. v Jablonke, E. Milaniaková z gymn. v Nižných Lapšoch a V. Kolodejová z gymn. v Krempachoch. Podrobnejšie o súťaži pišeme na str. 20-21. Foto: P. Kollárik

V ČÍSLE:

Repišsko-jurgovská svadba	4-5	Horčičné zrnko	19
Harkabuzovci z Harkabuza	6	Recitačná súťaž '2003	20-21
50 rokov v láske a porozumení	7	Poviedky na voľnú chvíľu	22-23
Zmeny na lepšie	8-9	Budúcnosť v agroturistike	24
Vojnové osudy	10	Čitatelia – redakcia	26-28
Učiteľstvo jej prirástlo k srdcu	11	Poľnohospodárstvo	29
Prvý jarný deň	12	Mladým – mladším – najmladším	30-31
Turistická obec	13	Šport a hudba	32
Súťaž oravských jedál	14	Učíme sa pliesť	33
Svedectvo pravdy – vyhnáni	15	Naša poradňa	34-35
Ondrejko na Slovensku	16-17	Psychozábava – humor	36-37
Kvetinky májové	18	Zaujímavosti	38

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7 tel. 633-36-88,
e-mail: zivot@tsp.org.pl, www. tsp.org.pl

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE, ZARZĄD GŁÓWNY
SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU, ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, tel./fax: 634-11-27, e-mail: zg@tsp.org.pl

Czasopismo zostało wydane przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury

Redaktor naczelny: JÁN ŠPERNOGA

Zespół: Peter Kollárik, Agáta Klukošovská

Społeczne kolegium doradcze: Žofia Bogačíková,
Jerzy M. Bożyk, Maria Glodasiková, František Harkabuz,
Žofia Chalupková, Bronislav Knapčík, Lídia Mšalová

Skład: Redakcja Život

Łamanie i druk: Drukarnia TSP, 31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje Zarząd Główny w Krakowie w terminach: do 30 listopada na I kwartał, I półrocze oraz cały rok następny; do 15 czerwca na II półrocze roku bieżącego

lub bezpośrednio wpłatą na konto:
Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193-2017-2221-0100
Prenumeratę czasopisma można zacząć w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

1 miesiąc - 2,20 zł, półroczne - 13,20 zł, roczne - 26,40 zł
Cena prenumeraty zagranicznej jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków i fotografii
redakcja nie zwraca i zastrzega sobie prawo skrótów
oraz zmian tytułów nadesłanych tekstów.

NA OBÁLKE: mladí recitátori spolu s prof. J. Čongvom, J. Šternogom, konzulom SR M. Lisánskym (v strede)
a L. Molitorisom na pamiatku súťaže v Krakove. Návrh obálky E. Koziolová. Foto: P. Kollárik

Predsedníčka OV SSP G. Prilinská víta M. Vásáryovú a ďalších hostí

Oravci pozorne počúvajú vzácných hostí

STRETNUTIE VEĽVYSLANKYNE SR S KRAJANMI

Veľvyslankyňa Slovenskej republiky v Poľsku Magda Vásáryová, ktorá sa 4. apríla t.r. zúčastnila v Bielsku-Bialej na 3. konferencii slovenských lektorov vyučujúcich na univerzitách v Poľsku, sa počas spriatočnej cesty do Varšavy nakrátko zastavila v Jablonke. V spoločnosti konzula SR v Krakove Marka Lisánskeho sa v krajanskej klubovni stretla s členmi miestnej skupiny SSP. Na stretnutí sa zúčastnil aj generálny tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris a redaktor Života.

Vzácných hostí v mene oravských krajanov privítali Ľ. Molitoris a predsedníčka OV SSP na Orave Genovéva Prilinská. Pani veľvyslankyňa podčakovala za milé prijatie a v úvode informovala krajanov o.i. o priebehu konferencie v Bielsku-Bialej a podpísaní dohody o spolupráci medzi slovenskými vysokými školami a Slezskou univerzitou a o ďalších aktivitách. Zároveň pre potreby lycea v Jablonke venovala balík polsko-slovenských slovníkov a krátkych slovníkov slovenského jazyka. Pani veľvyslankyňu zaujímali tiež pretrvávajúce problémy súvisiace s odbavovaním slovenskej sv. omše v jablonskom kostole Premenia Pána, o ktorých sa hovorilo aj na XI. zjazde SSP v Krakove.

Počas besedy prehovorili viacerí krajania, v tom Štefan Karlák, ktorý je ako jediný Slovák členom miestnej cirkevnej rady. Zdôraznil, že medzi slovenskou sv. omšou, ktorá sa teraz, po poslednej zmene, začína o 8.00 hod., a začiatkom poľskej sv. omše (o 9.00 hod.), by mala byť aspoň 15-minútová prestávka, aby krajania mohli po omši pokojne vyjsť z kostola, keďže sú vystavení urážkam a posmeškom čakajúcich poľských veriacich. Dodal tiež, že im zrušili aj premietanie textov slovenských piesní v kostole. Na túto výpoved' nadviazał

aj Ľ. Molitoris, ktorý poznamenal, že vo veci vyriešenia tohto problému bol spolu so šéfredaktorom Života Jánom Šternogom za biskupom Nyczom, ktorý sice prislúbil pomoc, ale dodnes sa nič nezmenilo, čo krajanov znechucuje.

Pani veľvyslankyňa sa tiež chcela dozvedieť, koľko ľudí sa v Jablonke hlási za Slovákov, koľko krajanov chodí na slovenské sv. omše a koľko žiakov sa v súčasnosti učí slovenský jazyk, keďže - ako konštatovala, od toho závisí aj možnosť pomoci Slovenska pri výstavbe nevelkého Domu slovenskej kultúry v Jablonke. Dodať zároveň, že na stavbu tohto kultúrneho centra nezabudol ani premiér SR Mikuláš Dzurinda, ktorý počas poslednej návštavy v sídle ÚV SSP v Krakove prislúbil, že časť finančných prostriedkov na túto stavbu zabezpečí slovenská strana. Z výpovedí krajanov vyplývalo, že ešte pred poslednou zmenou termínu slovenskej sv. omše chodilo na ňu veľa krajanov, možno aj niekoľkosto, takže kostol bol plný. Pritom neboli to všetci, čo sa považujú za Slovákov, keďže viacerí sa tejto omše nezúčastňujú napr. pre veľkú vzdialenosť od kostola a pod. A keď ide o vyučovanie slovenčiny, učí sa ju vyše tridsať žiakov v lýceu a niekoľko v gymnáziu. Situácia so slovenskou výučbou nie je dobrá - uznali viacerí krajania - vo viacerých školách vyučovanie zaniklo. Je však možnosť to obnoviť. Keby ešte došlo k skorej výstavbe Domu slovenskej kultúry v Jablonke, vznikla by aj šanca vzbudiť záujem mládeže o prácu v našom Spolku.

Krajan František Harkabuz z Harkabuza zdôraznil, že Dom slovenskej kultúry v Jablonke je potrebný pre všetkých oravských

krajanov, keďže v súčasnosti sa prakticky nemajú kde s mládežou stretnávať, pripravovať kultúrne programy, organizovať schôdzky, usporadúvať rôzne podujatia, či udržiavať slovenské tradície a zvyky. Eduard Prilinský z Podvlnka dodal, že veľká sála by sa zišla aj pre ich ochotnický divadelný súbor Ondrejko, ktorý nadálej musí načvičovať v provizórnych podmienkach, Genovéva Prilinská hovorila, že Dom slovenskej kultúry je nevyhnutný aj vzhľadom na nasledujúce generácie, ktoré budú po-kračovať v rozvíjani slovenských tradícií a kultúry na Orave. Generálny tajomník ÚV SSP Ľ. Molitoris poznamenal, že je prekvapený, keďže my sme nikdy nehovorili o malom dome kultúry. Našou snahou je to-tiž postaviť riadny kultúrny dom, ktorý by slúžil všeobecným potrebám a bol vizitkou Slovákov na Orave.

V besede sa hovorilo aj o dokončení výstavby Domu slovenskej kultúry v Kacvíne, v ktorom boli prednedávnom namontované okná. Žiaľ, jeho dokončenie si nadálej vyžaduje ešte veľa práce a peňazí. Ďalší krajania sa zmienili o otázkach preukazu zahraničného Slováka, ktorý nesplňa ich očakávania, o potrebe pomoci slovenskej strany pri organizovaní a financovaní letných táborov, výletov a pobytov krajanských detí na Slovensku a pod.

Pani veľvyslankyňa si všetky pripomienky krajanov pozorne vypočula a prislúbila, že bude informovať premiéra SR M. Dzurindu o našich najdôležitejších hlavných problémoch, t.j. o pomoci na výstavbe Domu slovenskej kultúry v Jablonke, o pomoci pri riešení náboženských otázok, o dokončení výstavby Domu v Kacvíne a o preukaze zahraničného Slováka. Na záver vyzvala krajanov, aby nadálej prejavovali svoju slovenskosť, zachovávali si národné povedomie, tradície a jazyk a hlavne, aby zapisovali svoje deti na vyučovanie slovenského jazyka.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Svadobný sprievod cestou do kostola

Vyparádení repišskí družbovia na koňoch

Svadba na vidieku sa každému spája nie len s dlhotrvajúcimi prípravami, ale aj s rôznymi svadobnými zvykmi, ktorých, žiaľ, postupne ubúda. Začína sa tradične ohľáškami, ktorí farár ohlasuje v kostole cez tri nedeľle. V tom čase snúbenci chodia na faru na poúčenia o manželskom stave. Potom, už asi mesiac pred plánovaným sobášom budúci manželia rozňásajú pozvánky na svadbu rodine a známym, aby sa na ňu pripravili a príšli.

Kedysi sa svadby robievali vo všedné dni, aj to iba cez fašiangy. Dnes sa konajú len v soboty a nedele, zato po celý rok. V sobotu 22. februára t. r. som mala príležitosť zúčastniť sa na svadbe v Repiskách-Bryjovom Potoku. Andrej Jurgovian, brat tamojšieho predsedu MS SSP, vydával svoju druhú dcéru Máriu za jurgovského mládencu Andreja Čongvu. Nie div, že od samého rána bol vo svadobnom dome veľký zhon. Keď sa okolo obeda začali pomaly schádzať svadobníci, nevesta, oblečená do krásnych bielych šiat, už poslala po ženicha starších družbov, ktorí sa pobrali do Jurgova na vyzdobených koňoch. Cestou spievali:

*Jadyme, jadyme, drozeckí řevyme,
ale ludže viedzom, to nom podpoviedzom.
Jadyme, jadyme, po mlodego pana,
bo nos mledo pani po niego poslala.*

V Jurgove už na nich netrpezlivo čakali. Mladý pán po odobierke s matkou nasadol do

REPIŠSKO - JURGOVSKÁ SVADBA

saní a spolu s kapelou, družičkami a ďalšími svadobníkmi išli do Repiska. Keď mladucha uviedla sprievod vchádzajúci do dvora, vyšla mu oproti. Mladý doniesol svojej vyvolenej krásnu kyticu a ona mu prišla pierko na výložku saka. Medzitým všetci hostia vošli do domu, kde sa začala odobierka alebo tzv. „odpytoviny“. Je to veľmi starý zvyk, ktorý sa dodnes zachoval v svadobnom folklóre. Starejší v mene mladuchy a mladého pána prosil rodičov o požehnanie, prípadne o odpustenie, ak sa niečím previnili, obrátil sa na rodičov a mladých slovami:

Nech bude pochválený Boh Otec, Boh Syn a Boh Duch Svätý. Drodzi mchodži, dženkujmy Duchovi Švientymu, ze vos na kšcie pojednol i udželil vom sedym darof ſvientyf i dol vom tšy laski nojſvientse, a to rozum, pamienč i volnom vole. Zeby še viežilli, ze jest jedyn Bug, jemu še klažali a teroz dorošli do rozumu svojego i fčeli vstrompič do stanu manželskego. Ale byli by še do tego niedošli, kieby še nie vy, drodzi ojcovie, tžimali nad nimi opieke, tak jak som Kristus Pan ucył. Dženkujym vom drodzi ojcovie, zešče te svoje džeči do kštu ſvientego poslali. Dženkujym tyz kumotrom, co še if do kštu nešli i to, ze še za nif dobže odpoviadali. A teroz, drodzi mchodži, klenkniče pšed ojcam i

pytojče if o ojcovskie pozegnanie. Drodzi ojcovie, pytome vos, vidžiče, jak te vase džeči pšed vami klencom, if serca zol ščisko, tak jo vos prosym pšez pienč ran Krista Pana, jak vom ublizili, žeby še im odpuščili. Odpuscoče im? Odpuscome. Oni džišok svojom radošč zostaviom v koščele a veznom sobie stan manželski, ftory jest tišonc razy čynejsi, jako mlyňsko skała. Bo mlyňskom skale voda obraco a stan manželski som Kristus Pan lonci. Drodzi ojcovie, polozče prave rynce na if ramie i dejče im svoje ojcovskie pozegnanie. Nief if teroz Kristus Pan pozegno svojom rynkom ſvientom. Pytom še i vos, druzki i družbovie i šička gošče veselni, jak vom co zrobili, racče im odpuščič. Odpuscoče? Odpuscome. A teroz še pomodlyme do Panny Maryje, žeby še nimi opiekuvala jaz do šmiešci. Zdravas Mária...

Rodičia položili ruky na hlavy detí a žehnali ich. Na prostredku miestnosti bol stôl prikrytý bielym obrusom a na každom rohu stola bol peceň chleba. Mladý pár trikrát obišiel stôl a každý peceň chleba pobelkal. Kým sa mladí lúčili so svojou rodinou, družbovia spievali:

Pžezegnoj om matko pravom rynkom na kžiz, bo juz ostatni roz na jej vionek patžis, hej na jej vionek patžis.

Bielym záprahom sa mladí vezú do Jurgova ...

... a za nimi dlhočinný sprievod saní so svadobníkmi

Potom všetci vyšli pred dom, kde sa zordil sprievod idúci smerom do kostola. Vpredu išli starejší a vyhľávajúca kapela - všetci v krojoch, potom nevesta, ktorú viedli dvaja družovia a za ňou mladý pán s dvoma družčkami. Ďalej išli v dvojstupe ostatní družovia a družčky, na konci rodina a ďalší svadobníci. V kostole, počas slávnostnej sv. omše sa mladí zosobášili. Po skončení sv. omše na mladých pred kostolom čakali svadobní hostia, ktorí im blahoželali k uzavretiu manželstva. Potom mladomanželia nasadli do saní ľahaných dvoma bielymi koňmi a do ďalších za nimi ostatní svadobníci. Záprahov so saňami bolo asi osemnásť. Tako pri zvukoch ľudových melódii sa sprievod pohol do Jurgova. Neprešli tak ľahko, lebo na kraji obce ich zastavila skupina cigánov (preoblečení Repiščania), ktorá žiadala výkupné za to, že ich pustia von. Okolo brány sa zhromaždilo veľa zvedavcov. Pestrofarebne vyobliekané cigánky tancovali a krútili lopatou, na ktorej mali napísanú výkupnú sumu. Bolo vidno, že aj oni idú s duchom času, lebo namiesto zlých či dolárov žiadali výkupné v euro. Starajší im ponúkli koláče a iné dobroty, ale to nestalo - museli si s nimi aj zatancovať, aby mohli pokračovať v ceste. Pohľad na sprievod záprahov vezúcich svadobníkov bol neobyčajný, akoby prenesený z nejakej rozprávky.

Ani Jurgovčania si nenechali ujsť príležitosť a pred obcou taktiež postavili bránu a zastavili svadobčanov. Tancovali okolo saní a tiež žiadali výkupné. Starajší im ponúkali rôzne svadobné dobroty, ba aj niečo na pitie a až po dlhších jednačkách mohol sprievod ľísť ďalej. Okolo cesty bolo plno zvedavcov, veď svadba na dedine je neobvyklá udalosť. Každý chcel vidieť, ako mladomanželia vyzerajú, a koľko hostí prišlo na svadbu a pod. Svadobný sprievod sa zastavil pri cintoríne, kde si mladí učili pamiatku zosnulého ženíčchovho otca a potom s veľkou parádou prešli cez celú dedinu, až sa nakoniec dostali k svadobnému domu. Dvere svadobnej siene však boli zatvorené. Vtedy zaznel spev družičiek a družov:

Otvieroj še bramo, jak še neotvožis, bedžes porombano.

Dvere sa otvorili a podla starého zvyku matky privítali mladomanželov chlebom a solou. Chlieb a sol (aby im nikdy nechýbali) zapili horkým čajom, aby vedeli, aký chutí život. Potom mladý pán vzal manželku do náručia a prenesol ju cez prah domu, kde sa začal slávnostný obed. Predtým však zaznelo niekoľko prípravok. Po obeде sa začali tance. Prvý patril mladomanželom, ktorí si zatancovali svoj prvý spoločný tanec. Neskôr sa zábava rozprúdila. Jedni tancovali, iní besedovali a spievali. Spievali sa, ako to na našich svadbách obyčajne býva, najmä slovenské ľudové pesničky. Keď sa zvečerilo, prišiel čas na čepčenie. Družčky začali spievať:

Vionecku mirtovy tšimoj ze še glovy, hej bo na tobie idže zlodzej dubeltovy. Topi še mi topi, moj vionecek topi,

hej ponizy Jurgovala la-pajom go chlopi. Hoč by go lapalo šty-rydvaša koni, hej mojego vionecka nikto nedogoni.

Po družčkach prišiel rad na družov, ktorí spievali:

Slonecko juz zaslo, co vy to robiče, slonecko juz zaslo a vy necepiče.

Niektoľ pesničky boli adresované starejším. Napr.:

Hej nevydom mlodyj pani, hej nevydom, nevydom pokieľa te staroščiny z gožoleckom nepšidom.

Ked' nakoniec starejší doniesli pálenku, mohli si s mladuchou zatancovať. Vtedy sa spievalo:
Dali še nom naješč, dali še nom napič a teroz nom kozom, zeby im zaplači.

Bolo to znamenie, že začalo vyberať do čepca dary pre mladomanželov. Darčeky boli rôzne, väčšie i menšie. Väčšinou dávali peniaze, vedľa mladých predsa treba podporiť, aby svoju spoľočnú cestu mali s čím začať. Každý svadobník si zatancoval s mladuchou, zaspieval a potom odovzdal svoj dar do rúk starejších. Aj družčky tancovali v koliesku s mladou paňou a spievali:
Cyrvone jablusko, co nojcyrvonyje, vydalo še džyvce, co nojpožondniejse.

Jedna z pesničiek znala:

Dostalaš še Maryš do švientyj rodžinki, bedžes rano stavač i špievač godžinki.

Družovia ani ženichovi nedali pokoj a tak-to mu spievali:

Nevydom piorecka, hej nevydom namojudušu, jak ňom mlody nepšineše liter špirytusu.

Vtedy sa mladý pán rozbehol ku koliesku družičiek tancujúcich už so začepčenou mladuchou a snažil sa ju vytrhnúť z kruhu. Potom s mladou na rukách odišiel von zo svadobnej siene.

Voľakedy staršie ženy zobraťi mladuchu so sebou a išli ju čepčiť do osobitnej miestnosti, a

Žiadna svadba sa nezaobíde bez hudby

ked' taká nebola, išli k susedom. Pri snímaní venca z hlavy spievali:

Kie čie bedom cepič, požryj do povaly, ej zeby tvoje džeci corne ocka miały.

Kie čie bedom cepič, požryj do tragaža, ej zebyš vyhovala syna na cisaža.

Kie čie bedom cepič, požryj ze do neba, ej zeby tvoje džeci neptyaly hleba.

Tak či onak čepčenie znamenalo, že nevesta odišla z kruhu dievčat a vstúpila medzi ženy. Tým sa vlastne skončili všetky svadobné zvyky. Zostalo len hodovanie, spievanie a tancovanie. Zábava trvala až do bieleho rána. V nedeľu popoludní svadba pokračovala, tzv. „popraviny“. V ten deň hostinu mali na starosti mladomanželia. Kapela veselo vyhľávala, ale aj organizovala pre svadobníkov rôzne hry. Tí, čo ne-tancovali, si veselo besedovali, ale aj hlasito spievali, aby bolo počut, že popraviny sú príradne. Aj tie trvali do rána.

Páčila sa mi táto krajanská repišsko-jurgovská svadba, na ktorej som mohla pozorovať niektoré staré svadobné zvyky. Škoda, že viačeré už upadajú do zabudnutia.

Mladomanželom Márii (rod. Jurgovianovej) a Andrejovi Čongovcom prajeme veľa lásky, šťastia a porozumenia v spoločnom manželskom živote.

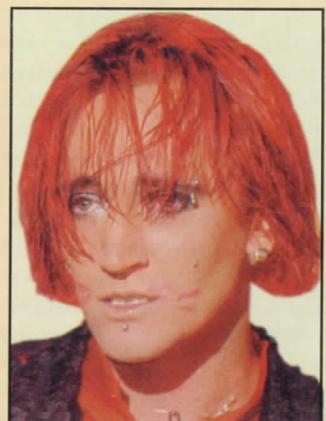
Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho a veľmi populárneho poľského speváka a hudobníka, vedúceho skupiny Ich troch (Ich Troje). Iste ľahko uhádnnete o koho ide, keď pripomenieme, že v poslednom období vystupuje v televíznom programe (TVN) Som, aký som (Jestem, jaki jestem). Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Medzi autorov správnych odpovedí vyžrebujeme knižné odmeny.

* * *

V živote č. 4/2003 sme uverejnili snímku herca Tellyho Savalasa. Knihy vyžrebovali: Margita Václavová z Čiernej hory, Mária Haberová z Nižných Láps a Magdaléna Žigmundová z Krempáčov.

HARKABUZOVCI Z HARKABUZA

V harkabuzskom kostolíku sa vo februári t.r. konala slávnostná sv. omša, na ktorej si Mária a Eduard HARKABUZOVCI po päťdesiatich rokoch manželského života opäťovne slúbovali vernošť a lásku a ďakovali Bohu za dar zdravia a iné božie milosti, ktorých sa im dostalo.

Eduard sa narodil v Harkabuze 15. februára 1930 v slovenskej roľníckej rodine Ignáca a Jozefíny (rod. Rapáčovej) Harkabuzovcov. Bol najmladší zo šiestich súrodencov, ktorí, žiaľ, už nežijú. Najstarší Jozef sa dožil takmer deväťdesiatky, keď zomrel koncom minulého roka. Druhý brat Andrej bol účastníkom druhej svetovej vojny a 3 roky prežil v zajatí. Po oslobodení sa usadil v Turčianskom Sv. Martine, kde si našiel zamestnanie a žil tam do konca svojich dní. Ďalší Ján taktiež prežil svoj život na Slovensku, kym sestra Justína sa vydala do Podsrnia za p. Lasáka, ale tiež už odišla z tohto sveta.

Eduard, ako ostatní chlapci na dedine, musel od malička pomáhať rodičom na nevelkom gazdovstve. Žilo sa im dosť biedne. Keď chcel mať pŕšalku alebo nejakú inú hračku, musel si na ňu sám ušetriť zbieraním húb, jahôd, malín a iných lesných plodov. Ako sedemročný začal chodiť do poľskej základnej školy v Harkabuze, ale dochádzku zavŕšil už počas vojny v slovenskej škole. Dodnes si pamätá mená niektorých učiteľov, ako napr. Dezidera Stuleva, Annu Slovákovú a J. Úradníka, ktorí bol zároveň žandárom. Toho posledného si najlepšie pamätá, bol totiž veľmi prísný a za každý priestupok ich trestal. Eduard spomína, že keď napr. išiel s kamarátmi chytiať ryby v Čiernej Orave, čo bolo vtedy zakázané, učiteľ žandár ich zakaždým nechal po škole v triede, kázal im doniesť lieskovú palicu a každému päťkrát poriadne priložil na holé päty. Keď to nestáčilo, dostali toľkokrát aj po prstoch. Nezriedka ich posielal do kúta, kde museli kľačať na polenách. Takýto trest si žiaci pamäťajú po celý život. Eduard však s úsmevom poznamenáva, že trest za vystrájanie nemá učiteľovi za zlé.

Keď Eduard podrástol, chcel si niečo zaraobiť, preto začal uvažovať o nejakom remesle. Rozhodol sa pre murárstvo, v čom mu veľmi pomohol starší brat Albín, ktorý bol murárom, takže Eduard pomerne rýchlo spoznal základy tohto remesla a mohol sám začať muráričiť. Začalo sa mu vodiť lepšie. Hoci nebol na vjenčíne, zaujímal ho palebné zbrane. Nakoniec si kúpil pušku a zapísal sa do poľovníckeho krúžku. Bol šťastný, chodieval na poľovačky a začal sa venovať dokrmovaniu zvierat.

Eduardova manželka Mária, rodená Žondláková, sa narodila 26. januára 1933 v Podsrni v roľníckej rodine Jozefa a Anny (rod. Labusovej) Žondlákovcov. Má tri sestry a troch bratov: Helena sa vydala a žije v Podsrni,

Genovéva sa po vydaji vystahovala do Podvlna a Anna je učiteľkou a býva v Bialke Tatralańskiej, brat Jozef pracuje na Slovensku a Anton hospodári na rodičovskom gazdovstve, kym ďalší brat Vladislav, žiaľ, už nežije.

Po krátkej známosti sa rozhodli pre spoločnú cestu životom. Sobášili sa 10. februára 1953 v podvlnianskom kostole sv. Martína a po svadbe bývali dva roky u Edwardových rodičov, kym si nepostavili vlastný drevený domček, v ktorom bývajú podnes. Pre sene oproti už sice stojí veľký murovany dom, ktorý však podľa slov jubilantov dostane najmladšia dcéra.

Manželia E. A M. Harkabuzovci vychovávali jedného syna a tri dcéry. Všetci sa už osamostatnili a založili vlastné rodiny. Syn Jozef sa oženil so zdravotnou sestrou pracujúcou v nemocnici v Rabke. Sám ako elektrikár pracuje v krakovskom Elbude, ale s rodinou býva v Rabe Wyżnej. Dcéra Helena sa vydala do Bielska-Białej, kde býva a pracuje v tkáčskom závode. Ďalšia dcéra sa vydala do Raby Wyżnej, ale býva v Podsrni, aj keď pracuje ako upratovačka v Základnej škole v Harkabuze. Najmladšia dcéra Grażyna sa vydala za Andreja Džatkovca z Podsklia, s ktorým sa čoskoro vybraťa za prácou za veľkú vodu a tam aj ostala.

Poznamenajme ešte, že Edwardov otec bol dlhé roky richtárom v Harkabuze, dobre ovládal maďarčinu a tešil sa v obci všeobecnej úcte. Keď vypukla prvá svetová vojna, musel aj on

Jubilanti Mária a Eduard Harkabuzovci

narukovať. Strávil na vojne celé tri roky, až kym neutrpel zranenie. Trafila ho ruská guľka, naťastie rana, aj keď väžna, nebola smrteľná. Počas ošetrovania však vysvitlo, že ho vlastne zasiahol dve guľky. Tá druhá bola namierená rovno do srdca, ale ju zastavila modlitebná knižka, ktorú vždy nosil vo vrecku na prsiach. Neskôr túto guľku a modlitebnú knižku starostlivo uschovával až do svojej smrti ako najcennejšiu pamiatku.

Manželia Harkabuzovci sa vždy zaujímali o krajanské hnutie a boli takmer od začiatku členmi nášho Spolku a čitateľmi Života. Dočkali sa už 12 vnukov a 3 pravnukov, ktorí ich často navštievujú a spríjemňujú im starobu. K ich peknému jubileu im želáme predovšetkým pevné zdravie a mnoho pokojných a šťastných chvíľ do ďalších rokov.

FRANTIŠEK HARKABUZ

* * *

20. marca t.r. vypukol v Podsrní požiar, ktorý zničil strechu a zaria-

KRÁTKO Z ORAVY

V máji (1. 5.) sa 60 rokov dožila krajančka Júlia Knapčíková z Dolnej Zubrince a 80 rokov (6. 5.) Ján Rolník z Veľkej Lipnice-Privarovky. 70 rokov sa dožíva (28. 5.) Mária Federáková z Pekelníka. Našim jubilantom srdečne blahoželáme a prajeme veľa zdravia a spokojnosťi v ďalšom živote.

* * *

Na hornom konci Chyžného sa nachádza drevená zvonica (na snímke), z ktorej kedysi hlahol zvona oznamoval nebezpečenstvo požiaru, čas ranných a večerných modlitieb a pod.

50 ROKOV V LÁSKE A POROZUMENÍ

Nedeľa 8. februára 1953. – *Bola to veľmi pekná nedele* – spomína deň svojho sobáša Rozália Kapolková z Nedeca. Bolo to presne pred päťdesiatimi rokmi, keď sa vzali Rozália a Vendelín Kapolkovci.

Vtedajšie časy boli dosť ťažké, ale pre nich, dvojicu mladých, zaľúbených ľudí, neexistovali nijaké prekážky. Dievčenské roky Rozálie neboli ľahké, totiž dosť skoro jej ochorel otec, takže sa takmer sama musela starat o hospodárstvo. Keď krátko po sobáši otec zomrel, Vendelín, ktorý sa nastahoval k Rozálii, musel nahradíť v dome chlapskú ruku. V tom čase totiž Rozalini súrodenci boli už – dalo by sa povedať – na svojom. Anna (Švientyová), Jozef Gronský, Helena (Kašická), Mária (Froncová) a Irena (Lukušová) si založili svoje rodiny v Nedeci. Dve sestry už zomreli.

Vendelín Kapolka bol najstarší z ôsmich súrodencov. Väčšina z nich sa vysťahovala z rodnej obce: František je v Kanade, Mária (Kasenčáková) v Poprade, Anna (Sečková) v Markušovciach, Jozef v Czarnom Dunajci, Anton (mimochodom nižnolapšanský vojt) v Novom Targu a Ján ostal v Nedeci. Sestra Helena pred niekoľkými rokmi zomrela.

Tamten nedeľný deň spred 50 rokov obaja jubilanti spomínajú s veľkým dojatím. Ako by aj nie, ved' vtedy sa im splnila veľká túžba byť spolu. Aj keď im nebolo ľahko, odvážne nastúpili spoločnú cestu života. Pomaly si opravili dom i hospodárske budovy, ba kúpili si aj lepšieho koňa. Keď obaja pochádzali z mnohotrých rodín, z domu sa im neušlo veľa, preto si postupne prikúpili aj kus pola. Ved' ktože by nechcel mať väčšie gazdovstvo. Treba

povedať, že sa im darilo. Cez leto pracovali na svojom hospodárstve, kým v zime si Vendelín aj s koňom chodil privyrábať do lesa, zase Rozália priadla, párala perie a robila vankúše (vraj najlepšie na svete). Aj v maštali im pribúdalo dobytka, takže sa nemali na čo sfašovať. Síce nebolo toho príliš veľa, ale stačilo na životbytie, ba mohli si niečo aj odložiť.

Postupne prišli na svet deti, takže im prišlo hodne povinností. Snažili sa predsa zabezpečiť deťom pokojné, bezstarostné detstvo. Všetky sa dobre učili a chceli chodiť do školy. Dnes už všetky majú svoje rodiny. Dečera Marcelina ostala v rodičovskom dome, ďalšia Helena sa vydala do Kacvínna, kým Margita býva v Katoviciach. Naši jubilanti sa dožili už ôsmich vnúčat, ktoré sú pre nich veľkou radostou, najmä keď ich prídu navštíviť napr. pri príležitosti rôznych sviatkov, odpustov alebo počas prázdnin.

Treba podotknúť, že Vendelín pôsobil 5 rokov v cirkevnej rade nedeckej farnosti a asi 18 rokov vo výbere miestneho urbára. Aj touto prácou sa napĺňala jeho dobrosrdečná povaha a snaha čo najlepšie slúžiť svojim blížnym.

Prednedávnom, 9. februára t.r., si manželia Kapolkovci opäť spolu zastali pred oltárom, aby sa podčakovali Pánu Bohu za prežité polstoročie spoločného života. Síce už neboli s nimi tí istí ľudia ako vtedy, pred 50 rokmi, ale aj tak sa všetci prítomní tešili spolu s nimi. Vtedy ich sobášil o. Anioł Sroczyński, ktorý teraz si obnovili manželský slub pred nedeckým farárom a dekanom Mariánom Wantom. Do bohoslužby sa činne zapojili aj ich deti a vnuci, ktorí čítali Božie slovo, spievali

Manželia R. a V. Kapolkoviči dnes

zálm a spoločne odrieckali ďakovné modlitby. Zaznela aj hymna k Duchu Svätému, no a samozrejme Mendelssohnov pochod, ktorý ešte zvýraznil túto slávnostnú chvíľu.

Zlatým jubilantom prišla blahoželať nielen najbližšia rodina, ale aj mnohí priatelia, známi a ďalší Nedečania. Počas slávnostného posedenia si všetci mohli pobesedovať, zaspomínať, ba aj zaspievať. Nemohla chýbať ani známa nostalgická pesnička Zahučali hory, zahučali lesy, kdeže sa podeli, naše mladé časy...

Želáme našim zlatým jubilantom veľa zdravia, spokojnosti, pohody a Božieho požehnania. Nech im čas plynne čoraz pomalšie a každý deň nech im prináša samé radosti, potrebné milosti a samé slnečné chvíle.

(xy)

R. a V. Kapolkoviči v deň sobáša

16. marca t.r. sa v požiarnej zbrojnici v Jablonke stretlo 48 dobrovoľných darcov krvi z Jablonky, Hornej Zubrince, Oravky, Veľkej Lipnice a Chyžného, ktorí pre potreby nemocnice Jana Pavla II. v Novom Targu odovzdali 22 litrov krvi. Túto humanitárnu akciu zorganizo-

vala už po druhýkrát novotarská nemocnica a Regionálne stredisko odovzdávania krvi v Krakove v spolupráci s veliteľom jablonských požiarnikov Janom Kuczkowiczom.

Text a foto:
PETER KOLLÁRIK

ZMENY NA LEPSIE

Nevelká obec Podsrnie, do ktorej sme tentoraz zavítali, patrí spolu s Harkabuzom a Bukowinou-Sídliškom do neoravskej gminy Raba Wyżna. Tiahne sa čarokrásnou dolinou pozdĺž riečky Čierna Orava a z oboch strán ju obopínajú vrchy Veľký diel (Wielki Dział, 935 m.n.m.) a Lysá Hora (808 m.n.m.). Názov obce, založenej v roku 1567 a nazývanej aj Srnie, je zrejme odvodnený od rodinného mena prvého šoltýsa. Kedže obec cirkevnne patrí do podvŕšianskej farnosti, Podsrňania chodia na omše do tamojšieho kostola sv. Martina. Pozrime sa, čo sa tu od našej poslednej návštavy zmenilo.

Čo robia, z čoho žijú

Z Podvŕšia vedie do obce pomerne kvalitná asfaltová cesta, lemovaná prevažne novými domami, ktoré vytláčajú staré drevenice. V 160 hospodárstvach žije 801 občanov, z ktorých väčšina sa venuje hospodáreniu. Ďalšie informácie o živote a súčasnom rozvoji obce nám poskytol richtár Józef Jędraszczak.

- Vyžiť z práce na gazdovstve, - hovorí, - je z roka na rok ľahšie. Naši ľudia prevažne gazdujú na nevelkých, 2-až 5-hektárových málo výnosných hospodárstvach. Mnohí teda z rolníctva rezignujú a hľadajú iný spôsob zárábania. Výnimkou je gazda Marian Kraus, ktorý hospodári na vyše 10 hektároch, chová 10 miliečnych kráv a mlieko predáva mliekárni v Novom Targu. Za vybavenie svojho hospodárstva bol už viackrát ocenený. Viacerí občania však hľadajú prácu mimo obec, robia na stavbách v Krakove budť Varšave, ale aj v zahraničí, najmä v Taliansku, Rakúsku a Nemecku. V mnohých domácnostach sa zaobrajú aj spracúvaním dreva, čo je vitaným zdrojom dodatočných príjmov. V obci sa postupne začína rozvíjať agroturistické hospodárenie.

Poznamenajme, že spracúvaním dreva, čiže výrobou parket, šindľov, drevencových obkladov do domov, nábytku, okien, dverí a

Predsedca MS v Podsrni J. Zonzel

Doručovateľ Života E. Zubrický

rôznych ozdobných predmetov sa zaobrajú o.i. Edward Bielak, Anton Biel (jeho dielňa nedávno vyhorela), Stanisław Warciak, Józef Stasiak, Jan Moźdżen, Tadeusz Żądlak a Edward a Władysław Rapaczowci. V obci sa však rozvíjajú aj iné formy malého rodinného podnikania, napr. betónové ploty a dlaždice vyrába Władysław Harkabuz, automechanickú dielňu má Piotr Król, vŕtaním studní sa zaobráva Stanisław Król, v obci sú už dve dobre zásobené samoobslužné predajne.

Investície a rozvoj

Richtár je iniciatívny človek a dobre si počína s realizáciou obecných úloh, takže ľudia sú spokojní. Nie div, že ho počas nedávnych volieb opäťovne zvolili za richtára.

- V minulom roku, - pokračuje richtár, - sme najväčšiu časť z prostriedkov gminnej dotácie (180 tisíc zlôtých) určili na prístavbu požiarnej zbrojnice a na splátku za nový požiarický automobil. Nemálo stalo asfaltovanie cesty k Podvŕšiu a výstavba mosta vedúceho k lyžiarskemu vleku v Spytkowiciach. V pláne na tento rok máme o.i. prípravu projektu na výstavbu ďalšieho mosta pri kaplnke a

výstavbu telocvične pri ZŠ. Chceme tiež upraviť parkovisko pri požiarnej zbrojnici, vymeniť obecné osvetlenie, opravovať cesty vedúce k jednotlivým hospodárstvam, a pod. V tomto roku máme dostať z gminného rozpočtu na tieto práce 200 tisíc zlôtých. Zdá sa teda, že na začiatie výstavby kanalizácie a vodovodnej sieťe to nebude stačiť. Verím však, že po ukončení hlavných úloh, ktoré nás čakajú v najbližšej dobe, sa dočkáme aj vyriešenia tohto problému.

Spokojní požiarnici

Od richtára som sa pobral za veliteľom požiarnikov Józefom Bachulom. Dozvedel som sa o.i., že tunajšia požiarna jednotka má 42 členov rozdelených do troch družstiev: 18-člennú skupinu dospelých a dve 12-členné skupiny mládeže (6-12-ročná a 12-18-ročná). Predsedom zboru je Władysław Chowaniec, tajomníkom Mieczysław Kapuściak a pokladníkom Jan Bachula.

- Musím sa pochváliť, - hovorí veliteľ, - že nám vlastní k nášmu starému automobilu zn. Žuk, pribudol konečne dlho očakávaný moderný požiarický automobil zn. Mercedes GBA, ktorý má cisternu na 3000 l vody a

Požiarna zbrojnice v Podsrni

V obchode J. Siarku

vysokovýkonné striekačky. Automobil sme kúpili v Chelme, je po generálnej oprave a z gminného úradu v Rabe Wyżnej sme naň dostali 120 tisíc zlôtých. O naše automobily sa starajú traja vodiči, Edward Rapacz, Krzysztof Śmiech a Władysław Oskwarek. V požiarnickom vybavení máme o.i. tri motorové striekačky s množstvom hadíc, dva agregáty na výrobu elektrického prúdu, motorovú púlu a iné nevyhnutné náradie. Máme tiež pekné vychádzkové uniformy a kvalitné spojenie.

Dodajme ešte, že posviacka automobilu, ako aj prístavby zbrojnice, s ktorou začali v júni 2002 (na jej stavbe požiarinci odpracovali svojpomocne 639 hodín), sa bude pravdepodobne konáť v júli t.r. Tunajší hasiči vlni zahovali viackrát, ale len mimo obec, napr. dvakrát v Podvlku a raz v Spytkowiciach a v tomto roku aj v Podsrní, kde uhasili požiar v stolárskej dielni Antona Biela. V budovanej prístavbe zbrojnice je o.i. garáž, niekoľko menších miestností, sociálne zariadenia a spoločenská sála, v ktorej sa budú konať obecné a požiarnické schôdze, svadby a iné podujatia. V starej budove požiarnej zbrojnice sa nachádza aj pobočka Družstevnej banky v Rabe Wyżnej a ordinácie zubného, detského a všeobecného lekára.

Začiatky agroturistiky

Podsrnie so svojím malebným okolím je priam predurčené na rekreáciu turistov, ktorí čoraz častejšie navštievujú túto podhorskú obec. Nemožno sa preto čudovať, že v obci nedávno vznikli prvé dve agroturistické hospodárstvo: Oáza pokoja manželov Sarniakovcov (č. 40) a Pod lesom (č. 29 A), ktoré vedie T. Kowalczyk.

- S poskytovaním prvých služieb pre turistov, - hovorí E. Sarniak, - sme začali v roku 2001. Najskôr sme im prenajímali dve izby v našom dome a neskôr sme pre potreby agroturistiky prispôsobili vedľa stojaci poschodový dom, v ktorom mal nás syn Jozef kedy si stolársku dielňu. Po prestavbe a zariadení domu, čo nás stalo nemálo peňazí, vznikli na prízemí 2-dvojposteľové izby, moderná kúpeľňa a sociálne zariadenia a na poschodí jedna dvoj- a jedna trojposteľová izba, minikuchynka, kúpeľňa a sociálne zariadenia. Máme dokonca aj výtah na batožinu a vo všetkých izbách je možnosť doložiť prístelky, takže naraz môžeme ubytovať okolo 20 návštěvníkov. Okrem ubytovania našim hostom poskytujeme celodeniu stravu a už onedlho zavedieme do každej izby aj televízny prijímač.

V takomto dome, Oáze pokoja, sa iste dobre býva

Ako som sa ďalej dozvedel, Sarniakovci vo svojej Oáze pokoja hostili už desiatky návštěvníkov z celého Poľska, mali tiež skupinku telesne postihnutých detí z Krakova. V zime organizujú pre turistov jazdu saňami (kulig), ktoré však ľahá traktor, keďže koní je v obci už veľmi málo. Turisti môžu tiež lyžovať v polízkych Spytkowiciach a v Oravke. V letnej sezóne robia pre hostí posedenia pri vatre spojené s opekaním klobások, organizujú v okolitých lesoch zbieranie hríbov, jahôd a malín. Turisti majú v Podsrní možnosť rekreačnej jazdy na horských bicykloch po okolitých lesných cestičkách bud' chodiť na výlety do blízkeho i ďalšieho okolia. Teda keď k pobytu v prírode, pohodlnému ubytovaniu a iným atraktícam pridáme výbornú domácu stravu, nie div, že mnohí návštěvníci sa do Podsrnia radi vracajú.

Krajanská činnosť

V obci bolo kedysi viacero aktívnych krajanov ako teraz. Patril k nim napr. Jozef Bonk,

E. Sarniak v jednej z ponúkaných izieb

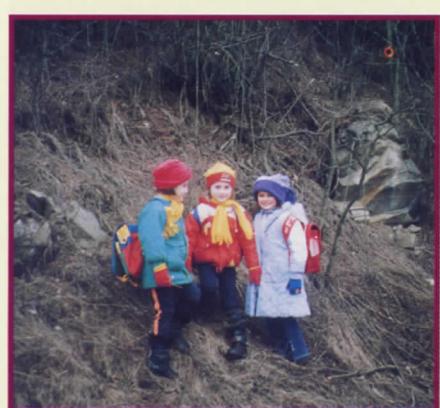
ktorý založil divadelný krúžok a viedol ľudovú kapelu. Krajanský život sa úspešne rozvíjal aj za jeho predchodcov, predsedov MS Albína Chovanca a Márie Chovancovej. Vtedy sa v tunajšej škole ešte vyučoval slovenský jazyk, bola oveľa aktívnejšia aj miestna mládež. Dnes sa v krajanskej klubovni, ktorá je nadľa v dome dcéry J. Bonka Augustíny Laciakové, schádza len málo krajanov. Treba však povedať, že vďaka aktívnomu krajanovi Emiliovi Zubrickému je napr. počet predplatiteľov Života v Podsrní nadľa pomerne vysoký. Predsedom MS SSP je od roku 1993 krajan Ján Zonzel. V škole však už dávnejšie zaniklo vyučovanie slovenčiny, keďže mnohí rodičia zanedbali národnú výchovu svojich detí a výučbu slovenčiny už neprikladajú taký význam. Podľa mňa treba vyučovanie slovenčiny stoj čo stoj obnoviť. Výbor MS by sa mal tiež zamyslieť, ako začítať krajanskú činnosť a ako do nej pritiať mladých ľudí. Hoci to nebude ľahké, dúfame, že nadviažu na dobré tradície.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO ZO SPIŠA

Dvetisíc zlôtých zálohy na kúpu auta zaplatil jeden Nedečan neznámemu mužovi. Predávajúci zobrať peniaze a zmizol spolu s ponúkaným autom.

Vo Vyšných Lapšoch sa prednávnom uskutočnili voľby richtára obce. Do tejto funkcie kandidovali: Vladislava Knutelová a Anton Sołtys. Obyvatelia obce sa rozhodli zveriť richtárčenie do rúk doterajšieho richtára Antona Sołtysa. V inej spišskej obci - Jurgove sa richtárom stal Andrzej Pawlak, ktorý túto funkciu prevzal po Alojzovi Bryjovi.

Prišla jar a s ňou aj výlety do prírody. Tešia sa tomu nižnolapšanské deti (na snímke), ktoré sa priamo po škole vybrali do prírody.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

VOJNOVÉ OSUDY

Aj keď od skončenia druhej svetovej vojny už minulo 58 rokov, ešte žijú ľudia, ktorí vojnové útrapy zažili na vlastnej koži a spomienky na ne majú stále v živej pamäti. Patrí k nim aj Eugen KOVALČÍK z Podvlnka.

Mladost

Eugen Kovalčík sa narodil 22. februára 1920 v slovenskej roľníckej rodine Vojtecha a Justíny (rod. Prilinskéj) Kovalčíkovcov. Je najmladším zo štyroch súrodencov. Mal brata Jozefa (1911) a sestry Máriu (1913) a Genovévu (1916), z ktorých žije (v Podvlnku) len tá posledná.

Kedže na začiatku 20. storočia bolo na Orave veľmi ťažko, Eugenov otec odišiel ešte pred 1. svetovou vojnou za zárobkom do Ameriky, kde odpracoval niekoľko rokov. Po návrate domov za ušetrené peniaze kúpil niekoľko hektárov poľa, postavil dom a oženil sa. Kedže na rodičovskom gazdovstve bolo veľa práce, všetci Eugenovi súrodenci museli na ňom pomáhať už od malého.

- Školu, - spomína, - som ukončil v roku 1934. Žiaľ, ked som mal 10 rokov, otec, ktorý už dlhšie chorlavel, zomrel a my sme zostali sami s mamou. Preto do pomoci v ťažších poľných práciach musela najímať námezdňých pracovníkov. Neskôr sa brat Jozef oženil, ale spolu s manželkou Emíliou zostal bývať s mamou. Po ňom sa postupne vydali aj moje sestry a odišli z domu.

E. Kovalčík (zľava) ako vojak

Vojenčina

Ked 1. septembra 1939 vypukla 2. svetová vojna, Jozef musel narukovať do vojenského útvaru v Novom Sáčci, ale naštastie po necelých dvoch mesiacoch sa celý a zdravý vrátil domov. Medzitým sa Orava a Spiš vrátili k Slovensku, takže nie div, že o dva roky neskôr, 1. októbra 1941 musel narukovať aj Eugen, ale do slovenskej armády, presnejšie do vojenského útvaru v Dolnom Kubíne, kde spolu s ním v 3. pešej rote slúžil jeho dobrý kamarát z detstva, Eugen Chovanec z Podsrnia.

- S Eugenom, - pokračuje, - sme sa poznali prakticky už ako chlapci. Potešili sme sa, že budeme spolu slúžiť a bude nám ľahšie. V útvare sme najskôr absolvovali ťažký trojmesačný výcvik, po ktorom sme dostali niekoľkodňovú dovolenkú, takže Vianoce 1941 som trávil doma. Vtedy som samozrejme ešte nemohol vedieť, že ďalšie Vianoce už strávím na fronte.

Po návrate do útvaru Eugena už čakal rozkaz odchodu na východný front. V priebehu niekoľkých dní jeho jednotku dozbrojili a naložili do vlaku. Vojenský ešalon však došiel len do Prešova, kde pre tuhú zimu museli čakať dva mesiace. Pohl si až v marci 1942 a po niekoľkodňovej strastiplnej púti sa dostali až do Žitomiru na Ukrajine, kde prebiehala bojová línia. Tu budovali kryty, bunkre, zákopy, protitankové záseky a plnili strážnu službu. Tu tiež Eugen prešiel svoj bojový krst.

- Červená armáda sa tvrdzo bránila a prudko ostreľovala naše postavenie, - spomína Eugen. - Smrť číhalala na každom kroku, takže naša jednotka mala už po prvých bojoch viačero mŕtvych a ranených. Zraneniu som sa napokon nevyhol ani ja, kedže jedna z črepín ma zasiahla do ramena.

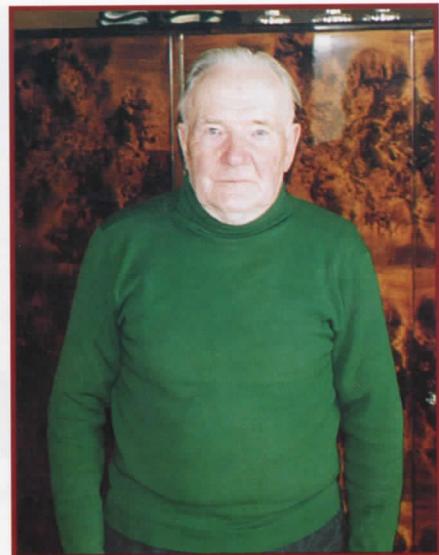
Eugena spolu s ďalšími ranenými zobraží sanitári do nákladného automobilu a previezli do lazaretu pri mestečku Gomeľ. Kedže ich divízia sa počas bojov musela premiestňovať, evakuovali nemocnicu a všetkých ranených previezli do Bratislavu.

- Bolo to v apríli 1943, - pokračuje Eugen.

- V nemocnici som stráví niekoľko týždňov a po vyliečení som sa musel hlásiť v pluku v Liptovskom sv. Mikuláši. Po niekoľkých dňoch v kasárňach ma však poslali na dlhšiu združovňu dovolenkú, ktorú som stráví doma.

To však ešte neboli koniec jeho vojnovým osudom. Po návrate do útvaru v Liptovskom Mikuláši - v júni 1943, ho zadeľili do strážnej jednotky a onedlho odvelili k Strečnu, kde bol až do marca 1944. Spolu s ďalšími slovenskými vojakmi tam strážil železničné mosty a tunely.

Po návrate do svojho „materského“ útvaru v Dolnom Kubíne Eugen nadáľe plnil strážnu

Eugen Kovalčík z Podvlnka

službu a súčasne zaškoloval mladších vojakov. Tam ich napokon zastihla správa o vypluknutí Slovenského národného povstania 29. augusta 1944 v Banskej Bystrici. Na pomoc povstalcom vyslalo veliteľstvo aj jednotku, v ktorej slúžil Eugen.

- Do prvých bojov v SNP, - spomína, - sme sa zapojili v okolí Popradu. Neskôr sme pôsobili na úseku Strečno-Starý hrad, v Nízkych Tatrách a pri Bielom Potoku, kde sme bránili prístup zo severu do Banskej Bystrice.

Kedže museli ustúpiť do hôr, veliteľ sa po zhodnotení situácie rozhodol rozpustiť jednotku, aby sa vyhla zajatiu. Eugen, spolu s ďalšími kamarátkami, o.i. z Podsklia a Jablonky, sa domov vrácali hlavne lesmi a vedľajšími cestami.

- Po niekoľkých dňoch, - hovorí, - sme si hladní a unavení dostali až do Liesku, kde nás nakrímila istá staršia žena a krátko sme si oddýchli. Odial som mal nedaleko a tak cez pekelnícke a jablonské bory som sa konečne vrátil domov 11. novembra 1944.

Konečne doma

Po návrate domov sa Eugen istý čas zotavoval z vojnového zranenia a kedže sa neoženil, pomáhal mame a bratovi na gazdovstve. V roku 1947 sa rozhodol zamestnať na pôle Michala Krupu.

- Na pôle, - pokračuje, - som napokon odpracoval skoro 40 rokov. Medzitým, v roku 1954 som si za zarobené peniaze mohol postaviť dom, v ktorom žijem dodnes. Mama mi zomrela v roku 1973 ako 83-ročná. Po odchode do dôchodku som ešte skoro pol roka pracoval pôle, ktorú medzitým odkúpil Andrej Fedor. Odvtedy žijem zo svojho skromného dôchodku, pracujem na svojom hospodárstve, často zájdem k sestre Genovéve, stretávam sa tiež so susedmi a známymi, s ktorými neraz spomíname na staré časy. Kedže na vojne som prežil veľa zlého, mysel som si, že ľudstvo sa

UČITEĽSTVO JEJ PRIRÁSTLO K SRDCU

Na Spiši žije veľa krajanov, ktorí si zaslúžia našu pozornosť. Patrí k nim nepochybne učiteľka Mária Krišková (rod. Petrová) z Čiernej Hory, ktorá je v súčasnosti na zaslúženom dôchodku.

Detstvo

Mária sa narodila ako najstaršie dieťa v slovenskej rolnickej rodine Heleny a Andreja Petrovcov. Má troch súrodencov, brata Jána a sestry Helenu a Danu, ako aj nevlastného brata Andreja z otcovho druhého manželstva. Keďže bola najstaršia, musela pomáhať rodičom na gazdovstve, ale aj staráť sa o mladších súrodencov. - Roboty bolo veľa, - spomína, - preto som nemala čas na hry alebo prechádzky s kamarátkami. Život na dedine bol vtedy tažký, ľudia nemali peňaží, chodilo sa boso a aj deti museli tažko pracovať. Keď mala Mária 23 roky zomrela jej matka. Bolo to pre ňu veľmi tažké obdobie. Neskôr sa otec podruhýkrát oženil. Sestry a bratia si založili vlastné rodiny a s otcom ostal bývať Andrej. Dnes má otec 83 rokov a žije v Čiernej Hore.

Ako nám prezradila jej priezvisko Petrová je českého pôvodu. Jej dedo bol Čechom a pochádzal z Moravy. V mladosti ako vojak slúžil na hranici v blízkosti Čiernej Hory. Tu sa mu zapáčila jedna dievčina, s ktorou sa oženil a mal s ňou štyroch synov. Jedným z nich bol Andrej, otec Márie, ktorý neskôr ostal na rodičovskom gazdovstve, kým dedo s ostatnými synmi sa po vojne vrátil na Moravu. - Dnes žije ešte jeden otcov brat a je lekárom v Čechách - hovorí Mária.

Školské roky

V rodnej obci vychodila základnú školu. Chcela sa ďalej učiť a preto sa zapísala na slovenské lýceum v Jablonke na Orave. Bola to škola s vysokou úrovňou, založená pre krajanskú mládež zo Spiša a Oravy. Po úspešnom absolvovaní maturitnej skúšky sa rozhodla pre

konečne poučiť a umúdri. Žiaľ, vojny sú aj dnes, ako napr. tá posledná v Iraku. Verím však, že sa tam všetko šťastne skončí a s vojnami bude už naozaj raz a navždy koniec.

Hoci dnes má Eugen Kovalčík vyše 83 rokov, zdravie mu slúži pomerne dobre. Rád si prečíta Život, zaujíma sa o krajanské dianie a neraz si zaspomína na vojnové časy i svojho priateľa z detstva Eugena Chovanca z Podsrnia, ktorý sa po vojne vystahoval a žije v Martine. Krajanovi Eugenovi Kovalčíkovi prajeme do ďalších rokov najmä veľa zdravia a spokojnosti.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

ročné pedagogické štúdium v Tarnove. Neskôr sa viackrát zúčastnila letných kurzov pre učiteľov slovenčiny v Bratislave. Na týchto kurzoch sa učitelia zdokonaľovali v slovenčine, ale mali aj priestor na rekreáciu a spoznávanie pamiatok slovenskej metropoly. Okrem toho si priebežne zvyšovala svoje pedagogické kvalifikácie.

Učiteľská prax

Svoju učiteľskú prax začala v Krempachoch. Prišla tam ako mladá, energická osoba, ktorá chcela odovzdať žiakom čo najviac svojich vedomostí. Ako hovorí, - žiaci boli veľmi ochotní učiť sa, ale aj rodičom na tom veľmi záležalo. Vždy sa živo zaujímali o výsledky a pokroky detí v učení. Myslím si, že to bol dobrý prístup a napomáhal v učiteľskej práci.

V Krempachoch strávila sedemnásť rokov, počas ktorých vychovala stovky žiakov. V obci boli vždy dve školy: slovenská a poľská. - Na slovenskej škole sme učili: ja a môj manžel, Mária Ďurdíková (rod. Wontorčíková) a Angela Zarembová (rod. Chalupková). V tom čase do poľskej školy chodilo len zopár detí. Žiaci sa chceli učiť a s radosťou počítali každé naše slovo, - hovorí Mária. Krempašania dnes spomínajú na svoju učitelku slovenčiny s veľkou úctou a vdôvkou. Ako hovoria, bola to osoba, ktorá vedela nielen naučiť, ale aj poradiť, keď to potrebovali.

Z Krempách odišla učiť do Gronkova, kde bola päť rokov. Potom sa vrátila do rodnej obce a tu učila jedenásť rokov slovenčinu. Za svoju prácu dostala viaceré ocenenia a pochvalné listy.

Manželstvo a rodina

Svojho budúceho manžela Jána Krišká spoznala v krempašskej škole, kde spolu učili. Po ročnej známosti sa rozhodli, že budú spoločne kráčať životom. Svoje rozhodnutie spečatili manželským sľubom, ktorý si povedali v roku 1961 vo vyšnolapšanskom kostole, odkiaľ pochádza Ján. Po svadbe nadáľ obaja učili v Krempachoch, kde aj bývali. Postupne sa im narodili dva synovia Eduard a Miroslav, čím jej pribudli nové povinnosti. Popri učiteľskej práci sa musela staráť nielen o chod domácnosti, ale aj o výchovu synov. Keď im Máriovi otec dal pozemok, na ktorom si chceli postaviť dom, snažili sa o preloženie do školy v Čiernej Hore. Trvalo však niekoľko rokov, kým ich žiadosti vyhoveli. Stavbu domu začali v roku 1970 a už o päť rokov začali v ňom bývať. - Bolo to pre nás tažké obdobie, lebo obaja s manželom sme pracovali v Gronkove

Učiteľka Mária Krišková

a tak sme stavebné práce robievali len cez víkendy alebo cez prázdniny. Inú možnosť sme nemali, - hovorí Mária.

Synovia sa postupne osamostatnili a začali si vlastné rodiny. Miroslav býva v Bukovine a Eduard spolu s rodičmi.

Zmysel života

Mária celý život pracovala v krajanskom prostredí, učila deti slovenčinu. - Učiteľstvo bolo pre mňa nielen povolením, - hovorí, - ale mi dávalo zmysel života. Neviem si predstaviť inú oblasť činnosti, ktorá by mi prinášala tolko radosti. Veľmi rada som chodila medzi svojich žiakov. Musím sa priznať, že radšej som učila mladšie ročníky. Myslím si, že keď človek cíti radosť z toho, čo robí, je šťastný a vie, že si zvolil správne povolanie. Je to pravda, ktorú overili generácie. Nebojme sa preto zamyslieť sa nad tým, či máme radosť z toho, čo robíme. Mária patrí k tým šťastlivcom, ktorí robia v živote to, čo ich naozaj tešilo.

Moje koníčky

Dnes je Mária spolu so svojím manželom Jánom na zaslúženom dôchodku. Aj keď jej zdravie neslúži ako predtým, nezabudla sa usmievať a rada si spomína na roky svojho učiteľovania. Teraz má viac času na svoje koníčky, ktorími sú vyšívanie, pletenie a práca v záhrade. Aj Ján má viac priestoru na maľovanie a rezbarstvo.

Volný čas trávia v spoločnosti piatich vnúčat, ktoré často prichádzajú za babičkou a dedom, aby sa s nimi porozprávali a pohrali.

Učitelke Márii Kriškovej prajeme veľa zdravia a pohody, aby sa mohla v spokojnosti venovať svojím záľubám a vychutnávať pohodlie rodinného kruhu.

AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Prvý jarný deň

Zima v tomto roku nebola príliš tuhá, ale sneh sa dlho belel na našich poliach. Napriek tomu sa príroda začala prebúdzať zo zimného spánku. A keď k nám prileteli bociany, bolo zrejmé, že sa pomaly, ale iste blíži vytúžený jar. Preto keď nastal deň jarnej rovnodennosti, v mnohých obciach sme mohli vidieť sprievody detí vynášajúce Morenu na rozlúčku so zimou a na privítanie jari.

Poznamenajme, že vynášanie Moreny, slovanskej bohyne smrti a zimy, je veľmi starým, ešte predkresťanským zvykom. Predstavovala ju slamená figurína oblečená do ženských šiat, ktorú ľudia nosili po dedine a nakoniec ju hodili do potoka alebo spálili. Verili, že takto vyženú choroby, ba aj smrť. Tento zvyk sa chápal rozlične. Podľa jedných slamená figurína symbolizovala zimu, ktorej zničenie malo otvoriť cestu pre nástup jari a po nej leta. Podľa iných zase ide o personifikovanú smrť, ktorej odstránenie malo zaistiť všeobecnú prosperitu celému lokálnemu spoločenstvu. Väčšinou Morenu vynášali dve nedele pred Veľkou nocou, na tzv. Smrtnú nedelu. U nás sa zasa tento zvyk spája s prvým jarným dňom.

Žiaci sa tešia na tento deň. Je to predsa deň záškolákov, kedy nejdú do školy a venujú sa športovým a iným aktivitám. Tak teda aj v Novej Belej sa okolo obedu vybrali tamojší žiaci so svojimi učiteľmi k rieke Bialke. Skoro každá trieda mala pripravenú figurínu. Všetci boli zvedaví, čia bude najkrajšia. Voľakedy sa robila aj súťaž na najkrajšie oblečenú Morenu, preto žiaci vynakladali veľké úsilie, aby práve ich figurína vyhrala. Aj tentoraz sa deti snažili, aby ich Moreny vyzerali pekne a páčili sa aj ostatným. Skutočne všetky Moreny, zhodené zo slamy a starého oblečenia

Pálenie Morien ...

Durštínske deti zhadzujú z mosta svoje Moreny do Bialky

Prezentácia pripravených Morien

Dlhý sprievod smeruje k rieke

boli pestro vyzdobené rôznymi stuhami, šatkami a mali naľované oči, ústa a krásne červené líčka. Takýto pestrofarebný sprievod išiel od školy smerom k rieke. Po ceste deti recitovali riekanky a básne, ktorými chceli vyhnáť zimu. Napr.

*Morena, Morena,
kde si prebývala?
Tambore na bore,
v tej tmavej komore.
Čo si tam robila?
Mlieko som mútila.
Kdeže je to mlieko?
Vrany ho vypili.
Kdeže sú tie vrany?
Na suchom konári.
Kdeže je ten konár?
Chlapci ho odt'alí.*

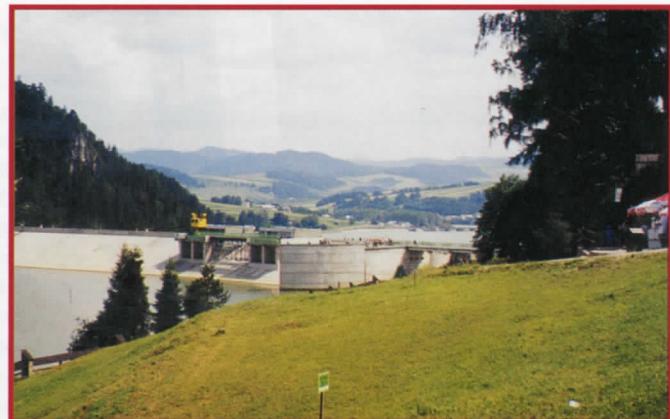
Keď dorazili na miesto, netrpezivo čakali na moment, kedy Morenu hodia do vody. Hovorí sa, že keď Morena nechce odplávať, je to zlé znamenie - zima sa môže ešte vrátiť. Tentokrát, aby rieka Bialka neodnesla Moreny do jazera, kde by sa plavili celú sezónu, žiaci z Novej Belej ich spálili. Všetci sa tlačili k vatre, aby sa zohriali, ale aj zo zvedavosti, ako horia ich Moreny.

K rieke Bialke majú sice najbližšie Beľania, ale svoje Moreny topia v nej aj deti z iných obcí. Na moste sme stretli aj žiakov z Durštína, ktorí - čo je obdivuhodné - prišli pešo, aby aj oni odohnali zimu a privítali jar. Či sa žiakom podarilo natrvalo privolať jar, posúdte sami.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Nedecký zámok

Pohľad na priehradu

TURISTICKÁ OBEC

Nedeca-Zámok je azda najmenšou spišskou dedinkou, ale zato veľmi známu v širokom okolí. Turistov láka sem nielen malebné okolie, ale aj slávny Neddecký zámok. Nie div, že z roka na rok tu pribúda turistov. Je už takmer pravidlom, že často je ich viac ako samotných obyvateľov obce. Miestni obyvatelia sa im snažia poskytnúť čo najlepšie podmienky na trávenie dovolenky, len aby ostávali v obci.

V minulosti Nedeca-Zámok bola administratívou súčasťou Nedeca, až od roku 1990 je samostatnou obcou. Postupne si Zámočania zriadili vlastnú samosprávu, a postavili pekný kultúrny dom, v ktorom sídlí aj požiarnický zbor. V roku 1995 sa pustili do stavby kostolíka sv. Andreja, ktorý bol vysvätený už roku 1997 a odvtedy sa v ňom odbavujú sv. omše. Naďalej však s Nedecou tvoria jednu farnosť, ale už nemusia chodiť do neddeckého kostola, čo je pre starších ľudí veľmi pohodlné.

Výstavba vodnej hydroelektrárne na rieke Dunajec pozitívne zasiahla do života obyvateľov obce, hoci nájdú sa aj záporné stránky. Na jednej strane mohli začať investovať do turistiky a takto zarabáť na živobytie, čo je veľmi dôležité. K rozvoju turistiky prispel aj fakt, že pri výstavbe vodnej nádrže bola obec napojená na vodovod a kanalizáciu a súčasne opravili niektoré cesty, aj keď nie všetky. Na druhej strane však obec stratila onen povestný videcký pokoj, ktorý narušajú početní turisti. V súčasnosti skoro každý žije s turistiky a snaží sa do nej vložiť čo najviac peňazí, aby sa mu vrátilo aspoň dvakrát toľko. Predtým sa venovali hospodáreniu, ktoré je dnes nerentabilné, preto od neho upúšťajú. Pozemky v okolí jazera sú dosť drahé a skoro všetky sú už predané cudzím. Ľahko sa môže stať, že Zámočania budú cudzími na vlastnom.

Čo láka turistov v zime a v lete?

Výstavba hydroelektrárne prispela k atraktívnejšiemu vzhľadu okolia a láka v zime aj v lete svojím čarom. Z roka na rok pribúda v okolí jazera čoraz viac veľkých domov, penziónov, obchodov a chát. Miestni obyvatelia sa snažia ponúknuť

Nedeca-Zámok v záplave zelene

návštěvníkom útulné izby a chutnú stravu. Aby prilákali zákazníkov musia byť šikovní, vedľ konkurencia je veľká.

Teda čo zaujímavé ponúka obec návštěvníkom? Pozornosť každého upúta najmä Neddecký zámok na vysokom brale, obkolesený vodami jazera. Zámok si možno prezrieť len so sprievodom. Pri takejto exkurzii nielen nahliadneme do histórie regiónu, ale získame predstavu o tom, ako vyzerali panské obývacie prieskory v minulosti. Zámok si možno nielen pozriet, ale sa v ňom aj ubytovať a najest. Je to možné i v zime i v lete. V zime sa najväčšiemu záujmu teší lyžiarsky vlek Poľana Sosny v blízkosti hraničného priechodu Nedeca - Lysá nad Dunajcom. Čakajú tam na turistov lyžiarske a sán-

karske trasy. Okrem toho správa zámku organizuje pre záujemcov prechádzky na saniach tahaných koňmi (kulig). Vody jazera lákajú zasa rybárov, ktorí tu aj v zime môžu chytať ryby. Keď prídú letné horúčavy, väčšina rekreatantov uteká k vode. Okolie jazera je už v značnej mieri upravené. Sú tam pláže, ktoré radi využijú nielen turisti, ale aj domáci. Pre milovníkov plážového volejbalu je pripravené ihrisko. Po jazere sa plavia plachetnice, ktoré si môžeme prenajať, no a výletná loď Biela dáma. Sú tam tiež vyhradené miesta na stanovanie. Je tu dobré výpadové miesto na výlety do okolia, napr. na Slovensko, do Pienin atď. V lete sa tu organizujú viačeré kultúrne podujatia, napr. Zamagurské folklórne slávnosti a Dni slovenskej kultúry na zámockom nádvori alebo pri zámku, čo pre návštěvníkov môže byť dodatočnou atrakciou.

Ako podnietiť krajanský život?

O tom, že krajanské hnutie z roka na rok slabne, vie každý, kto sa o to zaujíma. Aj v Nedeci-Zámku sa počet členov MS SSP zmenšuje a nemá ich kto nahradí. Svedčí o tom aj malý počet predplatiteľov nášho časopisu Život. Ako hovorí tunajší predseda Augustín Findura, mladí na to nemajú čas ani záujem a násilu sa nedá nič robiť. Kedysi mali Zámočania klubovňu v jednom súkromnom dome, ale ani tá už nie je. Dnes by Zámočania, a nielen oni, museli vynaložiť veľké úsilie, aby sa krajanská základňa aktivizovala. Treba však urobiť prvý krok, lebo bez toho nebudeť vedieť, či je to možné. Napr. zapisť deti na vyučovanie slovenčiny. Nie je to veľa, ale môže pomôcť.

Text a foto:
AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

Kuchárky z Harkabuza a Sieniawy a ich dielo

Spieva mládežnícky súbor z Podsrnia

SÚŤAŽ ORAVSKÝCH JEDÁL

Takáto súťaž sa uskutočnila 23. februára t.r. v hasičskej zbrojnici v Harkabuze. Keďže išlo o dávne jedlá varené na Orave, súťaže sa zúčastnili staršie ženy a babičky z Harkabuza a Sieniawy, ktoré sa dva dni pripravovali na túto dôležitú gastronomickú skúšku. Pre viaceré z nich to bol naozaj tvrdý oriešok pripraviť jedlo, ktoré samé už mnoho rokov nevarili a ktoré už dávno zmizlo z jedálneho lístka Oravčanov. Museli si teda nielen pripomeneť nejaké dávne jedlá a pozháňať návody na ich prípravu, podľa ktorých by mohli uvariť, upiecť či nejakým iným spôsobom pripraviť také jedlo, ktoré by bolo nielen staré, ale aj chutné.

Kým početne zhromaždení diváci čakali na výsledky kuchárskej súťaže, mohli si pozrieť pekný kultúrny program, dalo by sa povedať prehliadku folklórnych súborov, ktorú pripravila riaditeľka Gminného kultúrneho strediska v Rabe Wyżnej Elžbieta Smółka. V rámci tohto programu vystúpil najprv detský súbor z Raby Wyżnej aj s goralskou kapelou,

ktorý vo svojom repertoári predstavil zaujímavý cyklus goralských piesní a tancov. Azda najväčší aplauz si vyslúžil najmladší rabiansky tanecník, 7-ročný M. Bochnak. Znamenite sa predstavil aj mládežnícky súbor z Podsrnia pod vedením riaditeľky školy Danuty Siarkovej, ktorý upútal pozornosť divákov najmä pekným spevom a pôsobivými recitáciami. Na podujatí nemohli chýbať domáci, teda detský folklórny súbor z Harkabuza pod vedením Boguslawy Warciakovej, ktorý zaujal divákov pekným spevom a rôznymi zábavnými scénkami. Asi najväčší záujem vzbudilo vystúpenie kabaretu Truteň zo Skawy, ktorý zabával zhromaždených takmer celú hodinu. Na súťaž prišla aj známa poetka z Raby Wyżnej Wanda Czubernatová, ktorá si humornými historkami vyslúžila mohutný potlesk.

Konečne sa k slovu dostali kuchárky, ktoré netrpezlivovo, ale aj s určitými obavami, čakali na ukončenie kultúrneho programu a hneď po ňom pozvali zhro-

maždených na ochutnávku ich jedál – diela ich kuchárskeho umenia. Obavy boli zbytočné, jedlá boli skutočne atraktívne, starodávne a tým pre väčšinu prítomných neznáme. Čo je však najdôležitejšie, všetkým veľmi chutili, takže si nevedeli vynachváliť majstrovstvo účastníčok kuchárskej súťaže. Pochvaly nešetrili ani čestná hostia podujatia, vojt Eduard Siarka, jeho zástupca Dziwisz a členovia Gminnej rady v Rabe Wyżnej.

Po ochutnávke došlo ešte, z iniciatívy poetky W. Czubernatovej, k jednej zaujímavej scénke. Bolo to pasovanie harkabužského richtára Teofila Kondysa na zbojníka roku, čo zhromaždení odmenili vrelým potleskom. Poznamenajme na záver, že všetky kuchárky si dobre počínaли. Každá z nich vymyslela a pripravila niečo iné, nečakané, čím nezriedka šokovali ochutnávačov. Všetci im ďakovali za ich ochotu a majstrovstvo a na ich počesť zaspievali blahoprajných „Sto rokov ...“

Takmer každé významnejšie podujatie na dedine sa koní zábavou. Bola aj v Harkabuze a trvala do bieleho rána.

FRANTIŠEK HARKABUZ

Sála bola plná divákov

Riaditeľka GKS E. Smółka pripravuje svoj súbor na vystúpenie

SVEDECTVO PRAVDY - VYHNANÍ

Pohyb alebo aj sfáhovanie obyvateľstva – jednotlivcov i celých spoločenstiev – existoval od pradávna. Vieme o tom, trebárs z dejepisu, dosť vela, najmä keď ide o sfáhovanie v dávnej minulosti. Keď som sa však pýtal mladých ľudí, čo vedia o nútenej pohyboch obyvateľstva v Československu a Poľsku po druhej svetovej vojne, nevedeli takmer nič. Napokon odkiaľ by mali vedieť, keď im v škole o tom nič nehovorili. Preto – vzhľadom na mladých – aspoň stručne pripomieniem niektoré faktky.

Po skončení I. svetovej vojny a rozpadе Rakúska-Uhorska vznikli nové štáty, v tom Poľsko, ako aj Československo, ktorého definitívne hranice určila Rada veľvyslancov. V severozápadnej, sudetskej oblasti Čiech sa Československej republike dostali územia s obyvateľstvom nemeckého pôvodu (ok. 3 milióny). Keď sa Hitler dostal k moci, vzmohli sa tam pronemecké nálady a rôzne organizácie začali vyvíjať širokú podvratnú činnosť, čo napokon priviedlo k pripojeniu týchto území k Nemecku. Po mnichovskom diktáte v r. 1938, rozpadе Československa a vytvorení Protektorátu Čiech a Moravy došlo k veľkému exodusu českého obyvateľstva zo spomínaných sudetských území, ktorých Nemci brutálne vyhnali do protektorátu. Na Slovensku zatiaľ vznikla samostatná Slovenská republika, ku ktorej sa vrátil severný Spiš a horná Orava. Medzi ich obyvateľstvom boli aj rodiny hlásiace sa k poľskej národnosti, ktoré však nikto nenutí odísť do Poľska a tak si tam počne žili do konca vojny. Poznamenajme ešte, že samostatnosť Slovenska bola len teoretická, lebo v skutočnosti o všetkom najdôležitejšom rozhodovali nemecké orgány. Po skončení II. svetovej vojny sa situácia zmenila. Československé orgány pristúpili k vysídľovaniu obyvateľstva nemeckého pôvodu, ktoré muselo odísť do Nemecka. Tam neskôr vytvorili medziiným Sudetoskonemecké krajančí zdrženie, ktoré celé desaťročia nastoľovalo o.i. požiadavku návratu vysídľencov na územia, s ktorých boli vyhnani.

Podobná situácia bola v Poľsku. Na jeho území, najmä v Dolnom a Hornom Sliezsku, žil značný počet obyvateľstva nemeckého pôvodu, ktorý sa ešte zväčšil po deňbách Poľska v 18. stor. a pripojení k Nemecku Veľkopoľska a ďalších západných i severných území. Keď po I. svetovej vojne vznikol poľský štát a väčšina spomínaných území sa vrátila k Poľsku, národnostný konflikt pokračoval a vyústil o.i. v tzv. sliezskych povstaniach. Ako vieme, v r. 1939 nacistické Nemecko napadlo na Poľsko a rozpútalo II. svetovú vojnu. Sliezsko i západné územia Nemci pripojili priamo k ríši a poľské obyvateľstvo z týchto území násilne vyhnali do Generálneho gubernementu.

Hovoril mi o tom aj jeden z fridmanských občanov Anton Pojedinec, ktorý pochádzal z

Lapšanky. Totiž jeho strýko v polovici medzi vojnovoého obdobia predal svoje gazdovstvo v Lapšanke a osídlil sa trvale nedaleko Poznane, kde začal gázdovať. Aj on teda v r. 1940 musel opustiť svoje hospodárstvo a s tisícami Poliakov odísť do spomínaného Gen. Gouvernementu. Dostal sa do okolia Myšlenic, kde počas vojny pracoval na píle. Keď sa vojna chýlila ku koncu, spomínany Pojedinec sa hneď za frontom pobral na svoje hospodárstvo pri Poznani, odkiaľ bol vyhnany. Žiaľ, vo svojom dome zastihol nemeckého Bauera (rolníka) s rodinou, ktorý hospodáril na jeho gázdovstve. Na dvore spoznal dokonca svoju kravu, ktorú tam musel nechať, keď ho v r. 1940 vyhnali z hospodárstva. Po istom čase sa mu však podarilo prevziať svoje gázdovstvo a začať opäť hospodáriť. Medzi vyhnancami bol aj Damian Wesołowski z Czorsztyna, ktorého rodičia taktiež hospodárieli nedaleko Poznane. Keď ich Nemci vyhnali, mal len 15 rokov. Keďže nenašiel robotu, celé vojnové obdobie sa musel potulovať po službách u rolníkov, medziiným v Sromowciach a okolitých obciach. Po vojne sa oženil v Czorsztyne a do Veľkopoľska sa už nevrátil. Žiaľ, o niekolko rokov ovdovel, ale vychoval syna, ktorý sa dal na knazskú cestu a v súčasnosti je biskupom.

Po vojne, podobne ako v Československu, nastupujúca poľská vláda vysídlila zo západných území občanov nemeckého pôvodu, ktorí museli odísť do Nemecka, odkiaľ sa potom celé povojnové obdobie dožadovali návratu na vysídlené územia. Teda v dôsledku vysídlenia mohol spomínany Pojedinec opäť prevziať svoje gázdovstvo. V školách sa defom o vysídlení takmer nič nehovorilo. Uvádzal sa radšej nepravdivý fakt, že sa po vojne nemecké obyvateľstvo vysťahovalo z Poľska do Nemecka. Poľské povojnové dejiny poznajú ešte jeden prípad násilného vysídlenia obyvateľstva,

o ktorom mladé povojnové generácie do nedávna taktiež nič nevedeli. Týka sa de-satisícov obyvateľov ukrajinského a rusínskeho pôvodu, žijúcich vo východných oblastiach Poľska a v Bieszczadoch, ktorých poľská vláda po vojne v rámci akcie „Visla“ presídlila na tzv. „znovužískané“ západné a severné územia Poľska.

Na záver chcem v tomto kontexte uviesť ešte jeden príklad veľkého pohybu obyvateľstva, ktorý by som súce nenazval násilným vysídlením, ale skôr nepriamo nanúteným vysťahovalectvom, o čom dnešná mládež tak isto nevie. Týka sa Slovákov zo Spiša a Oravy. Ako staršia generácia krajanov dobre vie, po skončení druhej svetovej vojny a opäťovnom pripojení našich obcí k Poľsku sa situácia na Spiši a Orave veľmi zaostria. Začalo sa totiž prenasledovanie Slovákov, ktorých bezpečnostné orgány obžalúvali z protištátnej činnosti, zatvárali, vypočúvali a nezriedka aj bili. Navyše na Podhalsku, v tom aj na Spiši a Orave, začala vyučiť illegálna ozbrojená skupina Józefa Kuraša (Ogňa), ktorá vyrabovala viacerých krajanov, nakladala na obce kontrabúcie, ba dospúšťala sa aj vrážd. Medziiným zavraždila štyroch krajanov z Novej Belej, ale aj ďalších z iných obcí. Viacerým krajanom Ogieň poslal písomné ultimáta, v ktorých žiadal, aby okamžite opustili Spiš či Oravu. V takejto situácii mnohí krajania v obave pred uväznením, ale aj stratou života boli nútieni odísť do Československa. Predpokladá sa, že v rokoch 1945-46 sa takýmto spôsobom muselo vysťahovať 5,5 až 6 tisíc Slovákov zo Spiša a Oravy. Bolo medzi nimi aj okolo 80 krajančích rodín z Veľkej Lipnice, ktoré sa vtedy usadili pri obci Dunajská Lužná nedaleko Bratislavu a založili si novú obec, ktorú nazvali Nová Lipnica, kde žijú podnes. Dnes, keď sa obe obce spojili, sa tak volá časť Dunajskej Lužnej... Písem o tom preto, aby naša mládež vedela, ako prebiehal vývin na Spiši a Orave.

JÁN BRINČKA

Fridmanský kostol sv. Stanislava

G. Prilinská, J. Rusnák ...

... a ďalší podvlčianski ochotníci v hre *Potopa sveta*

ONDREJKO NA SLOVENSKU

V dňoch 25. a 28. marca 2003 sa v Mestskom kultúrnom stredisku v Dolnom Kubíne uskutočnili I. kubínske divadelné dni - festival detskej dramatickej tvorivosti, divadiel poézie a ochotníckeho divadla. Pri tejto príležitosti riaditeľka OOS v Dolnom Kubíne Olga Žabenská pozvala na Slovensko ochotnícky divadelný súbor ONDREJKO z Podvľaka, ktorý sa 28. marca predstavil divákom vo Veličnej. Po pri divadelníkoch sa zájazdu na Slovensko zúčastnili aj Marcin Borzęcki a Piotr Gajevský, ako aj členovia súboru Kumoratki - súrodenci Anna, Tadeáš a Arek Gribáčovi (z Podvľaka) a speváčky - Beáta Maršaleková a Marcela a Magdaléna Šlachtové z Malej Lipnice, ktoré sprevádzala tamojšia predsedníčka MS SSP Viktoria Smrečáková.

Ked' naši divadelníci prišli do Dolného Kubína, v sídle Oravského osvetového strediska už na nich čakal pracov-

ník OOS Miroslav Žabenský, s ktorým po malom pohostení a osviežení prešli do divadelnej sály Mestského kultúrneho strediska, kde si pozreli dve súťažné predstavenia ochotníckych divadiel. Najskôr videli veselohru Stanislava Štepu Jánoška v podaní členov Revíšnianského naivného divadla z Veličnej a potom hru Weisnera *Cirkevná daň* v podaní Ochotníckeho divadelného súboru z Krivej, ktoré sa našim divadelníkom veľmi páčili.

Vo Veličnej

Do obce Veličná, ktorá je vzdialenosť 7-kilometrov od Dolného Kubína, sme došli podvečer. Sála Obecného kultúrneho domu, miesto vystúpenia Podvlčanov, sa medzitým už zapĺňala divákmami.

Na začiatok programu zaspievali členky miestnej speváckej skupiny Stud-

nička, po čom divákov, riaditeľku OOS v Dolnom Kubíne O. Žabenskú a krajanov z Oravy privítal starosta obce JUDr. Anton Bukna. O 18.30 hod. sa začalo divadelné predstavenie podvlčianskych ochotníkov, ktorí na vystúpenie pripravili veselohru v dvoch dejstvách českého dramatika Vaclava Klicperu - *Potopa sveta* v režii a dramaturgii Genovévy a Eduarda Prilinskovicov (zvuk: Juraj Gajevský, šepkárka - Kristína Gribáčová).

Podvlčianski ochotníci zahrali na scéne zábavný príbeh o učiteľke (Genovéva Prilinská) a notárke (Terézia Gajevská), ktoré sa zaľúbili do gazdu (Jozef Rusnák). Aby sa s ním mohli nerušene stretnúť, učiteľka vymyslela čertovský plán o skorom príchode veľkej potopy sveta, čo im malo pomôcť vylákať gazdinú (Mária Gribáčová) z domu. Po mnohých peripetiach vyplnených vtipnými dialógmi a komickými scénkami, v ktorých sa divákom najviac páčil Eduard Prilinský (prešíbaný sluha Honzo), sa história napokon skončila štastne.

Našim divadelníkom blahoželá O. Žabenská (sprava)

Predseda poroty E. Stanovský odovzdáva diplom G. Prilinskej

Medzitým však učitelka namiesto gazdu omylom pobožkala notárku, ktorá, aby sa neprezradila pred gazdinou, sa musela až dvakrát skryť v drevenej skriňi. Zvesť o potope odhalila rôzne charaktery postáv. Zmenil sa dokonca aj bohatý, ale skúpy sused (Krištof Pieronek), ktorý dovtedy nechcel odvzdať gazdovi dlh. Vrátil mu preto mešec peňazí, ktoré by mu boli zbytočné, keď veľká potopa zničí celý svet. Po predstavení divadelníci spolu s členmi súboru Kumoratki ešte spolu zaspievali niekoľko slovenských pesničiek. Vďační diváci odmenili výborné herecké výkony a spev krajanov z Oravy búrlivým potleskom.

Na záver predsedu poroty Edo Stanošký vyhlásil výsledky súťažných predstavení a spolu s O. Žabenskou odovzdal vedúcim súborov diplomy a odmeny. Na 1. mieste sa umiestnil divadelný súbor *Tramthália* z Oravského Veselého za hru J. Klusa Dejiny melanchólie. 2. mieste obsadil *Ochotnícky divadelný súbor z Krivej*, ktorý predstavil Weisnerovú hru Cirkevná daň a 3. miesto *Revišrianske naivné divadlo z Veličnej* s veselohrou S. Štepku Jánošík. Cenu za najlepší herecký výkon prevzal Vlado Mrižka z Veličnej. Pamätný diplom a veľkú kyticu kvetov za mimosúťažné

vystúpenie ochotníkov z Podvylka prebrala z rúk O. Žabenskej a starostu obce vedúca súboru G. Prilinská.

Sála sa pomaly vyprázdnila a spokojní divadelníci z Podvylka si spolu so starostom obce Veličná A. Buknom, O. Žabenskou, E. Stanoškým a členmi súboru z Veličnej zasadli k spoločnému stolu. Zjedli chutný guláš, so svojimi ho-

stiteľmi si štrngli pohárikom vína na zdravie a spoločne zaspievali niekoľko pesničiek.

Z knihy, ktorú redakcii Života daroval starosta obce, som sa o.i. dozvedel, že Veličná bola založená v roku 1272, čiže v minulom roku oslavila 730. výročie svojho vzniku. Kedysi mala významné postavenie, istý čas (do r. 1683) bola dokonca župným sídlom. Preslávila sa výrobou modrotlače, hrnčiarskou výrobou a ozdobou stavebnou keramikou. Dnes je to perspektívne sa rozvíjajúca obec (900 obyvateľov). V obci pôsobili viaceré význam-

Spoločný záber na pamiatku

né slovenské osobnosti, o.i. katolícky knás Ján Vojtaššák (od r. 1912), neskorší biskup Spišskej diecézy, ako aj kaplán, básnik a prekladateľ Ignác Grebáč-Orlov, ktorý zakladal po Orave spolky „Orol.“ Dominantu obce je katolícky kostol zo 14. storočia, neskôr viackrát prestavaný a evanjelický kostol zo 18. stor.

Bol už neskorý večer, keď sme sa rozlúčili so slovenskými priateľmi a plní spokojnosti z vydareného vystúpenia sa vrátili domov.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

Príslušníci colnej služby zadržali na hraničnom priechode v Chyžnom muža z Mutného, ktorý prevážal 8 g rastliny cannabis, ob-sahujúcej halucinogénne látky. Policajti zatkli 23-ročného občana Pekelníka, ktorý sa vlámal do domu v Czarnom Dunajci a ukra-

dol o.i. mobilný telefón, magneto-fón, video a zlaté šperky v hodnote okolo 3 tisíc zlôtých. Lup mal ukrytý v svojom dome.

* * *

Hoci stará drevená architektúra na Orave už oddávna ustupuje modernej murovanej výstavbe, v niektorých oravských obciach sa ešte zachovalo pomerne veľa drevencí.

Jednu z nich, pokrytú síce eternitom, sme videli v Malej Lipnici (na snímke).

* * *

Na základe návrhu žiakov a pedagogickej rady ZŠ č. 3 vo Veľkej Lipnici-Skočíky (na snímke) dostala meno sv. Stanisława Kostku. Voľbu mena patróna školy podporil aj vojt M. Murzyniak, gminná rada a farár.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Kvetinky májové ...

Každý z nás žije viac alebo menej po hyblivým životom. Vždy kamsi spejeme, akoby nás fáhala nejaká tajomná sila. Občas zájdeme do prírody, ďaleko od našich domovov, a obdivujeme okolie, krásne najmä teraz, na jar, keď sa všetko rozvíja a kvitne. Nielen mladí, ale aj starší ľudia sa na jar optimistickejšie pozerajú do budúcnosti, veď aj pre nich sa začína niečo nové, majú chuť do života, aj keď im choroby neraz strpčujú život. Deti sa konečne môžu hrať pri potoku a mamky sa nemusia starať, aby boli dobre poobliekané. Môžu šantiť, kolko sa im chce...

Na našich potulkách prírodou môžeme občas stretnúť aj miesta, ktoré dávajú nájavo, že tuná je dôležitý niekto iný. Sú to pekné, nezriedka veľmi staré kaplnky, často zasvätené Panne Márii. Tieto kaplnky usmerňujú náš zrak k Bohu. Pri nich akoby sme počuli: - Človeče, zastaň, porozmyšľaj, kam smeruješ, kde je twoje miesto. Roľníci, ktorí okolo nich idú do poľa, stiahnu čiapku, prežehnajú sa a takto pozdravia tieto posvätné miesta.

Každá kaplnka má svoju história. Vždy sa našiel niekto, kto sa chcel podákať Pánu Bohu za dar zdravia, bud za to, že sa šfastne vrátil domov. Aj chlapci, ktorí rukovali na vojnu, sa vždy zastavili pri takejto kaplnke. Nejednému vyhľadala aj slza. Veď nezriedka to bola posledná rozlúčka so svojou rodnou obcou. Kaplnky stavali spravidla pri každej ceste, ktorá viedla von z dediny. Tí, čo sa s ňou lúčili, sa iste pýtali sami seba, či sa s ňou ešte stretnú. Ale keď sa vracali, ona ich prvá privítala.

*Kvetinky májové, k Márii sa kloňte,
Zvončeky májové, Márii zazvoňte.*

Máj je najkrajší mesiac roka, mesiac pôvabu, poézie a krásy. Je to nielen názov mesiaca, ale aj symbol zelene, ktorá sa tak pekne rozvíja práve v tomto mesiaci. Kvítanú konvalinky i baza a v záhradách začínajú rozkvitať jablone, hrušky, višne a čerešne. To všetko môžeme vidieť a za to ďakovať Bohu. Takýto obraz nám utkvie v pamäti do konca našich dní. Staré podanie hovorí, že práve v máji Boh stvoril nebo a zem a všetky jeho vzácnosti.

Májovú zeleň prinášame Panne Márii, ktorej je tento mesiac už oddávna za-

svätený. Keď sa táto vôňa vznáša k nebu, ľudské srdce sa zmocňuje túžby za tým, čo sme v raji dávno stratili. Preto tým krajšie znejú zvolenia Loretánskych litánií, ktoré sa pri kaplnkách často spievali. Pritom nie je dôležité, aké to boli kaplnky, či mali kamenné, železné alebo len obyčajné drevené kríže. Všade tam sa vznášali k nebu túžby po tom nekonečnom. Práve ony boli takými medzníkmi na našej púti k nebu. Zdobíme ich nielen kvetmi, ale aj našimi spevmi.

Máj je aj mesiac krásnych mariánskych sviatkov. 3. mája je deň Panny Márie kráľovnej Poľska, ktorá sa už 600 rokov stará o našu krajinu. 13. mája pripadá výročie zjavenia Panny Márie vo Fatime. Keď pred 22 rokmi bol Sv. otec zasiahnutý guľkou zlého človeka, jeho zázračné uzdravenie spôsobila práve Panna Mária. 24. mája je deň Panny Márie Pomocnice kresťanov. Napomáha totiž celý kresťanský ľud. U nás v tomto mesiaci však pamätáme aj na naše mamy, ktoré oslavujú svoj sviatok 26. mája.

Máj je tiež mesiac prvých sv. prijímania. S radosťou pozeraťme na zástupy malých detí, ako sa ponáhlajú k oltáru, aby

Kaplnka Sv. Trojice v Kacvíne

prijali Kristovo telo pod spôsobom chleba. Každý z nás má v tomto mesiaci výročie svojho prvého sv. prijímania. Iste nám to pripomína aj tohoročný máj. Nedovoľme, aby sme na to zabudli.

Tradícia májových pobožností každému z nás niečo napovie. Pri kaplnkách môžeme spievať slovenské i poľské litánie a piesne. Ved Panna Mária je to pre každého nebeskou matkou.

JOZEF BEDNARČÍK
kaplán v Nedeci

Po vyše dvojročnej prestávke sa vo Veľkej Lipnici opäť pohli práce na sčelovaní pozemkov - komasačii, ktorá sa tiahne už okolo 20 rokov. Za priebeh zememieračských prác zodpovedá okres Nový Targ.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

KRÁTKO Z ORAVY

Gmina Veľká Lipnica určí v najbližších troch rokoch skoro 50 tisíc zlотовých na udržovanie gminných ciest v zime. Na cestu v Murovanici až po čističku odpadov - 9 tisíc Zl (na tri roky), na cestu v Privarovke až po detské zdravotné stredisko Mountain Haven - 19 tisíc Zl a na cestu v Kyčoroch 19 tisíc Zl. Poznamenajme, že v roku 2002 vydali v gmine na tento cieľ 19 tisíc zlотовých.

V ZŠ v Podsrní sme nedávno videli zaujímavú výstavku žiackych prác (na snímke). Mnohé tvarom nadvádzajú na heraldické motívy a boli inšpirované historiou tejto nevelkej oravskej obce.

HORČIČNÉ ZRNKO ...

Máj je veľmi pekný mesiac, zasvätený Panne Márii. V tomto období vela ľudí prichádza do kostolov a prícestných kaplniek a modlia sa, aby ich Panna Mária vzala pod svoju ochranu. Každý veriaci človek si veľmi ctí Pannu Máriu za to, že sa stala matkou nášho Spasiteľa, že s radosťou prijala Božie slovo a tak pekne naňho odpovedala svojím životom. Je pre nás vzorom, ako máme odpovedať Bohu za jeho veľkú lásku.

18. máj, 5. veľkonočná nedele, Ž 15, 1-8

Dnes Ježiš hovorí o sebe, že v ňom máme trvať, byť s ním spojení prostredníctvom viery, modlitby, dobrých skutkov a svedomia. Kladie nám, veriacim, požiadavky. Všetko preto, aby sme vo svojom živote priniesli ovocie našej viery. Kresťanstvo je neustála spolupráca s Bohom. Nedá sa oddeliť, odrezať život od viery, ako sa odsekáva na ovocnom strome uschnutý konár, ktorý neprináša ovocie. Keď viera ide svojou cestou a život svojou, vtedy je naše kresťanstvo prázdne. Za dverami kostola nemožno stiahnuť pekný oblek viery, lebo vtedy bude veriaci človek nepravdivý.

25. máj, 6. veľkonočná nedele, Ž 15, 9-17

Láska sa prejavuje v skutkoch a nie prázdnych rečiach. Keď Matka Terézia prišla do Indie, aby sa mohla venovať

najchudobnejším, zbadala človeka zomierajúceho v žumpe. Zdvihla ho z blata a začala omývať. Vtedy sa jej spýtal: - Prečo to robíš? Ona odpovedala: - Lebo ťa milujem. Keby zostala len pri hovorení, že miluje úbohého človeka, a nič preňho neurobila, nevzbudzovala by tak veľkú úctu, akú si získala medzi ľuďmi. Aj dnes potrebujeme takýchto ľudí, ktorí budú menej hovoriť a viac robiť a tým sa stanú piateľmi Ježiša.

1. jún, 7. veľkonočná nedele, Ž 17, 11-19

Ježiš sa často modlil za tých, čo budú tvoriť Jeho Cirkev. Vedel, že budú vystavení zlú tohto sveta. Takto aj je. Mnohí kresťania sa dajú strhnúť zlu, ktoré prináša svet. Lahko je nadchnúť sa iluzórnou krásou sveta, čímsi, čo je iba zvonku pekné, má peknú fasádu, kým vnútri obsahuje zlo a nádzru. Týka sa to aj Cirkvi, keďže ju tvoria obyčajní normálni a hriešni ľudia. Avšak ona trvá už vyše dvetisíc rokov a zlo ju nedokázalo obrátiť navnivoč. Je to dôkaz, že Kristus je prítomný v tejto Cirkvi a nedovolí ju zničiť. Dokedy sú v Cirkvi svätí ľudia, dovtedy bude znamením Kristovej prítomnosti v nej.

8. jún, Svätodušná nedele, Ž 20, 19-23

Až sa tomu nechce veriť. Udalosť opísaná v Skutkoch apoštолов je veľmi pekná. Vyšlakaní apoštoli prijímajú Duha Svätého, aby sa nebáli hovoriť na celom svete, že Kristus žije! Medzi uče-

níkov prichádza Kristus, hoci dvere sú zavreté, a hovorí im, aby sa nebáli. Udeľuje im veľký dar. Čo urobili s týmto darom? Múdro ho využili a rozšírili sa po celom svete. Neostali tam, kde boli, ale niesli radostnú zvest do celého sveta. Dnes vďaka 12 apoštolom máme dve miliardy kresťanov. To je aj pre nás poučenie, aby sme svoju vieri neskrývali v tmavom kúte nášho života, ale ju niesli ako lampu, ktorá horí a svieti, ...aby všetci, ktorí uvidia naše dobré skutky, chválili Otca, ktorý je v nebi.

Kňaz PAVOL KUBANI

KRÁTKO ZO SPIŠA

V apríli kupoval Zväz chovateľov oviec a kôz jahňatá na vývoz. Výkup sa uskutočňoval v troch hmotnostných kategóriách: od 10-14 kg, 15-18 kg a 19-23 kg. Podľa toho sa za kilogram platilo: 8,52, 7,67, 7,10 zlôtých. Tieto jahňatá putujú potom na stoly do Talianska. Žiaľ, záujem zo strany Talianov z roka na rok klesá, takže Zväz vykupuje čoraz menej kusov.

* * *

Novobeliansky hlavný oltár opäť žiari v plnej kráse, keďže v ňom inštalovali zrenovovaný obraz Uhorskej Panny Márie. Teraz do renovácie bol odovzdaný druhý obraz patrónky farnosti sv. Kataríny Alexandrijskej. Okrem toho sa do kostola vrátil aj zreštaurovaný kríž, ktorý je súčasťou hlavného oltára. Finančné

prostriedky na renováciu obrazov a kríža z hlavného oltára poskytol malopolský konzervátor pamäti hodnotí.

* * *

V niektorých našich dedinách sa pri kostoloch nachádzajú informačné tabule o gotickej ceste (na snímke), ktoré predstavujú pamiatky nášho regiónu postavené v gotickom slohu. Gotická cesta prebieha cez územie Poľska a Slovenska. Zahrňuje aj viaceré kostoly na Spiši o. i. tribšský, vyšnolapčanský, nižnolapčanský, nedecík a kacvínsky kostol, na Slovensku pamäti hodnoty v Červenom Kláštore, Kežmarku, Spišskej Staré Vsi, Levoči, Ždiari atď.

* * *

Minulý mesiac neznámy páchateľ odcudzil občanovi Novej Belej traktor Ursus C-330.

Majiteľovi vznikla škoda v hodnote 8 tisíc zlôtých.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

E. Molitoris otvára súťaž

J. Čongva odovzdáva kyticu kvetov spisovateľke B. Mikšíkovej

M. Šoltýsová z N. Belej

Dňa 27. marca t.r. sa v zasadacej sále ÚV SSP v Krakove konal už 44. ročník recitačnej súťaže, čiže Deň slovenskej poézie a prózy. Je to jedno z najkrajších podujatí, ktoré organizuje nás Spolok a redakcia Života pre školskú mládež učiacu sa slovenský jazyk na Spiši a Orave.

Tohtoročných recitácií sa zúčastnilo 41 žiakov zo 6 základných škôl a 4 gymnázií, ktorí aj so svojimi učiteľmi slovenčiny prišli do Krakova osobitným autobusom. Na súťaži sa po prvýkrát zúčastnili traja lycealisti z Jablonky, ktorí sa slovenský jazyk učia len prvý rok. Spolu s dvomi recitátkami z jablonského gymnázia ich do Krakova priviedla učiteľka slovenského jazyka Anna Lenczovská.

Podujatie v mene hostiteľov otvoril generálny tajomník ÚV SSP Ludomír Molitoris, ktorý privítal zhromaždených a podotkol, že podujatie sa koná pod záštitou konzula SR v Krakove a hlavným sponzorom je firma Cyntia, s.r.o. z Krakova, že sa po prvýkrát uskutočňuje v Krakove, aby si žiaci mohli prezrieť priestory Spolku a po súťaži navštíviť aj mesto. Medzi hostmi súťaže boli: konzul SR v Krakove Marek Lisánsky, predseda ÚV SSP Jozef Čongva, riaditeľka a pracovník Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Olga Žabenská a Miroslav Žabenský, slovenská spisovateľka pre deti a mládež Blažena Mikšíková z Dolného Kubína, zástupca riaditeľa Odboru základného a gymnaziálneho školstva a predškolskej výchovy v Krakove Antoni Grochal a samozrejme učiteľky slovenčiny z jednotlivých škôl, ktoré žiakov pripravovali a na súťaži aj vrelo povzbudzovali.

Celé podujatie moderovala pracovníčka ÚV SSP Vlasta Juchniewiczová, ktorá žiakom pripomerala, na čo bude súťažná porota pri hodnotení klásť dôraz.

Potom už slovo patrilo mladým recitátorom, ktorých výkony hodnotila trojčlenná porota v zložení: šéfredaktor Života Ján Špernoga, V. Juchniewicza a M. Šoltýsovej.

czová a M. Žabenský. Prednášky poézie a prózy trvali takmer tri hodiny. Žiaci súťažili v troch kategóriách: najmladšej (od 1. do 3. triedy ZŠ), staršej (od 4. do 6. triedy ZŠ) a gymnazisti. Všeobecne možno povedať, že podujatie malo veľmi dobrú úroveň. Porota sa mohla presvedčiť, že všetci účinkujúci sa na súťaž svedomite pripravili, preto nemala ľahkú úlohu vybrať tých najlepších. Samozrejme, aj tentoraz sa niektorým občas vyskytli drobné chybky, ako napr. nerozlišovanie „h“ a „ch“, nesprávna výslovnosť mäkkých alebo dlhých slabík a pod. Boli to však ojedinelé prípady, ktorým sa na podobných podujatiach nedá vyhnúť. Odhliadnuc od toho treba všetkým žiakom a ich učiteľom vyjadriť uznanie a podávanie za dobrú prípravu na súťaž a vhodný výber textov. Väčšinou sme si mohli vypočuť básne od známych i súčasných slovenských autorov tvoriacich pre deti, ako napr. Ľudmila Podjavorinská, Mária Rázusová-Martáková, Milan Rúfus, Miroslav Válek, Pavel Koyš, Štefan Moravčík či Janko Silan. Nechýbali však ani národnobuditeľské a iné básne Janka Kráľa, Sama Chalupku, A. H. Škultétyho, V. P. Tótha, S. H. Vajanského a ďalších autorov. Z prózy žiaci najčastejšie siahali po výberoch z tvorby Petra Gacku, Janka Jesenského, Klimenta Ondrejku či Antona Marca.

Veľký dojem na poslucháčoch urobili prednesy Moniky Šoltýsovej z Jurčova, ako aj Dominiky Majerčákovej z Novej Belej, ktorá podobne ako ďalší belianski žiaci, vystúpila v peknom ľudovom kroji. Veľmi sa páčili aj výkony ďalších žiakov, najmä najmladších, napr. prváčok Patrícia Majerčákovej z Novej Belej a Ivety Švecovej z Krempách. Poslucháčov zaujalo tiež miestnosúťažné vystúpenie troch jablonských lycealistov, Vojciecha Szumala z Pekelníka, ktorý zarecitoval básni Miroslava Válka Jesenná láska, Jozefa Klukoského z Krempách za básni S. Chalupku Junák a Rafaela

Žiaci pozorne sledujú recitácie

D. Pierožeková z Jablonky

M. Kromka z Kacvínna

DEŇ SLOVENSKEJ POÉZIE A PRÓZY 2003

Rozprávačky (zľava): M. Tomášová, D. Majerčáková
a M. Kovalčíková

Súťažná porota pri práci

SÚŤAŽ '2003

Zgamu z Jablonky za prednes básne Fragment. Uznanie si zaslúžia aj ďalší účinkujúci, o.i.

Mária Vaclavová zo ZŠ č. 2 v Čiernej Hore za prednes básne Malá rozprávka o repe, či Anna Pilchová z gymnázia v Jablonke (Kto býva v komíne), ktorá sa, podobne ako jablonskí lycealisti, učí slovenčinu len prvý rok, no a najmä Dorota Pierožeková z gymnázia v Jablonke, ktorá sa slovenčinu vôbec neučí a slovenský jazyk pozná len od svojej starej mamy.

Po prednesoch porotu čakala nelahká úloha, aby objektívne zhodnotila súťažiacich. Kedže ich úroveň bola veľmi vyrovnaná, určenie jednotlivých miest nebolo lahlé. Kým však porota zasadala, žiaci sa zúčastnili na zaujímavej besede so slovenskou spisovateľkou B. Mikšíkovou, autorkou mnohých kníh pre deti a mládež. Žiaci sa o.i. dozvedeli, že B. Mikšíková je učiteľkou v dôchodku, že dlhé roky vyučovala prírodopis, matematiku, výtvarnú a pracovnú výchovu, že vzťah k rozprávkam má už od detstva, kedy ich najskôr počúvala a potom si ich dokonca sama vymýšľala. Jej prvou knižkou rozprávok boli príhody motýlika - Belášok (vydavatelstvo Mladé letá). Neskôr napísala pokračovanie príhod motýlika Belášok a Belásenka, potom knížku Kakaová princezná, napísanú na požiadanie firmy RAJO a Dúherka (sfilmovaná a vysielaná v TV na Slovensku a Čechách). Jej najnovšia knižka rozprávok Smieško z 1. A je určená hlavne prváčikom. Počas besedy si žiaci prezerali spomínané knížky a so záujmom počúvali úryvky z nich v podaní O. Žabenskej. Po skončení besedy zjedli účastníci súťaže v Dome zležničiara výborný obed a netreplivo očakávali na vyhlásenie výsledkov.

Súťaž zhodnotil člen poroty M. Žabenský a najlepší recitátori, ktorých odmeňovali konzul SR M. Lisánsky, J. Čongva, L. Molitoris, J. Šternogá a V. Juchniewiczová, dostali diplomy a hodnotné vecné odmeny, ktoré hradila firma Cyntia s.r.o. Malými darčekmi boli odmenení aj ostatní

účastníci súťaže. Osobitné diplomy a knižné odmeny odovzdal víťazom jednotlivých kategórií A. Grochal.

Skončil sa teda ďalší ročník vydarenej recitačnej súťaže, ktorá svedčí o tom, že zdôraznil aj konzul SR M. Lisánsky, že medzi krajanskou mládežou na Spiši a Orave je o slovenčinu nadalej veľký záujem. Teší nás tiež to, že slovenčina sa vyučuje na všetkých gymnáziach, ktoré navštěvujú spišské deti. Priali by sme si však, aby sa vyučovala aj na všetkých oravských a spišských základných školách, čo by mohlo v budúcich rokoch obohatiť našu súťaž. Veľkú zásluhu na zdarnom priebehu súťaže mali učitelia, ktorí žiakov pripravovali, za čo im patrí srdčná vdaka. Zdôraznil to na záver aj generálny tajomník ÚV SSP L. Molitoris, ktorý zároveň podakoval za účasť a už teraz pozval všetkých na budúcu súťaž.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Výsledky:

Najmladšia skupina

Poézia

1. Monika ŠOLTÝSOVÁ z Jurgova za prednes básne Škola
2. Michal KROMKA z Kacvín za prednes básne Vypínavá mucha
3. Adriana WNEKOVÁ z Krempáča za prednes básne Modlitba za starkú
4. Miroslav KVASNOVSKÝ z Nedece za prednes básne Šuhaj Slovák
5. Edita ŠVECOVÁ z Krempáča za prednes básne Staval vrabec
6. Katarína CERVÁSOVÁ z Novej Belej za prednes básne Rozhovor v parku
7. Anna VOJTAŠOVÁ z Jurgova za prednes básne Chorý medvedík
- 8.-10. Klaudia JANOSZOVÁ z Nedece za prednes básne Medový hrnček
- Iveta ŠVECOVÁ z Krempáča za prednes básne Slovenčina
- Jozef MAJERČÁK z Novej Belej za prednes básne Verný Slovák

POKRAČOVANIE NA STR. 25

Úspešné gymnaziastky, zľava: T. Majerčáková,
M. Vojtasová a V. Surmová

DEŇ SLOVENSKEJ POÉZIE A PRÓZY 2003

Odvodzadávanie odmen vítazom

Je pravdou, že zločinu sa vždy dobre darí – ba i dobách zlých a neistých. Poctivý človek si v tejto situácii snaží uchovať nielen živobytie, ale i česť a má čo robiť, aby prežil. Človek nečestný medzitým hoduje a prizívuje sa na biede druhých. Na jeho ceste do pekla ho nezastavia ani úpenlivé prosby olúpeňých, žobrajúcich aspoň o holý život.

V tejto chvíli sa ukáže i charakter vrchnosti, ktorá má zabezpečiť ochranu všetkých ľudí, zločin odhaliť a potrestať. Bohužiaľ, existuje veľa dokladov o tom, že mnohí páni sa v tažkých dobách radšej spoja so zložincami, namiesto toho, aby proti nim bojovali.

Roku 1703 v Uhorsku prepuklo ďalšie zo slávnych stavovských povstaní, tentoraz pod vedením Františka II. Rákocziho. Povstalci ovládli skoro celé Slovensko a časť Maďarska, ktoré bolo len krátko predtým oslobodené spod tureckej nadvlády. Mnohí hornouhorskí šľachtici sa k povstaniu pridali a dokázali z neho tažiť. Jedným z nich bol aj Ladislav Očkay, Rákocziho brigádny generál. Vojna, do ktorej sa zapojil, mu ale vyťahala dosť zlatiek z vrecka, takže zanedlho mu bol dobrý každý groš.

Sám sídlil v menšom kaštieli pri dnešnej osade Očkov, nedaleko Vrbového. Okolo jeho kaštiera vedla cesta z Bratislavu a Trnavy, po ktorej sa dalo pokračovať až do Žiliny a Poľska. Pár kilometrov pred jeho kaštieľom sa na túto dôležitú cestu napojovala druhá rušná cesta, vedúca cez Vrbové a Senicu na južnú Moravu. O pocestných tu teda nikdy nebola nádzra. Práve preto tu už roky stála krčma, v ktorej sa mohli pocestní nielen najestť, ale v nej našli aj nocľah. Očkayovský kaštieľ bol kúsok od nej, na druhej strane cesty. Neustále tam sedela ozbrojená stráž, ktorá mohla v prípade potreby pocestnému poskytnúť účinnú pomoc. Preto bola očkayovská krčma pomerne oblúbená a viacerí pútnici sa tu radi zastavili.

Po roku 1703 ich príliv na čas zastavilo nové stavovské povstanie, avšak keď sa situácia stabilizovala v prospech povstalcov (ktorým sa hovorilo kuruci), na ceste pri Očkove sa opäť objavili kupci, pútnici i ľudia, túžiaci po dobrodružstve. A tak sa tu jedného dňa zastavila dvojica

kupcov z Poľska. Svoj voz zatiahli do dvora, náklad uložili do komory, uzavorennej na pevný zámok a kone ustajnili. To už okolo nich behal mladý pomocník. Pomohol im v stajni, odnesol batožinu do prípravej izby ...

„Večera bude hned pripravená“ pozýval oboch do výčapu. „Máme víno i pálenku. Keď sú peniaze, je všetko.“

„Peňazí je dosť,“ ohradili sa Poliaci velkopanský. „Vo Viedni sme dobre predali i nakupili.“

Vo výčape sedelo niekolko hostí, ale krčmár ich očividne hned nechal tak, keď sa vo dverách objavili obaja pocestní.

„Stôl už čaká,“ usádzal ich. „Na večeru

To rozhodlo o osude oboch Poliakov. Krčmár už predtým prezrel ich kone a voz. Kone boli statné a voz skoro nový. Bolo jasné, že obaja kupci sú bohatí a je im čo vziať.

Keď sa krčmár vrátil do výčapu, opäť si nasadil masku ochoty a úslužnosti. Nosil jedlo, nalieval pálenku, ku stolu svojich nových nocľažníkov poslal dievča. Poliaci boli spokojní. V krčme sa zanedlho cítili natoliko bezpeční, že objednávali ďalšiu a ďalšiu pálenku. Zniesli veľa, ale pretože pálenka dosiaľ vždy zvítazila i nad tým najstatnejším chlapom, pomaly začala zdolávať aj oboch Poliakov. Krčmár medzitým pripravoval zločin. Potreboval byť so svojimi obeťami sám. Ostatných hostí preto rýchlo vyprevadił a čakal, až toho Poliaci budú mať dosť a rozhodnú sa ísť spať. Keď vstali a chceli platiť, kývol na ďalšieho zo svojich služov, ktorý hned vysiel na dvor.

„Až zajtra, páni moji, platí sa až zajtra,“ krčmár medzitým uistoval svojich hostí. „Ešte skontrolujte svoje kone, či i tie sú spokojné a môžete ísť spať.“

„Dobrý nápad,“ povedal mladší z nich. „Počkaj na mňa, hned sa vrátim.“

Keď však vyšiel na dvor, stretol svoju smrť. Za dverami stál mladý sluha so sekerou v ruke a jediným úderom mu rozsekol hlavu. Potom sa bez meškania vrútil do výčapu a so sekerou zaútočil na druhého z Poliakov. Ale tentoraz nemal také šťastie, ako pred chvíľou. Druhý z Poliakov bol sice starší, ale len tak ľahko sa nedal. Úderu sekerou sa vyhol a v rukách sa mu objavila ostrá dýka. Sekol po slu-

JAROMÍR SLUŠNÝ

KRVAVÁ KRČMA V OČKOVE

máme kurčatá, ale ponúkame i prasiatko. Ráchte si vybrať. Zatiaľ dám chlapcovi nejaké príkazy.“

Len čo chlapca odviedol bokom, maska ochoty padla.

„Čo tam majú?“ pýtal sa dychtivo.

„Batohy sú tažké, plné šiat, látok a istotenej až niečoho iného. Šaty by tolko nevážili. Môžu tam mať ukryté peniaze. V jednom batohu je niečo tvrdé, hranaté, zabalené do látky, aby to nebolo vidieť ...“

„Truhlička s peniazmi,“ hádal krčmár. „Zbrane majú?“

„Do izby nič také neniesli, ani z nej so sebou nič nebrali. Ak nejaké zbrane majú, musia ich mať u seba. Schované.“

hovi a poranil ho na ruke. Teraz bolo na sluhovi, aby sa bránil. Uskočil dozadu a opäť zdvihol sekuru nad hlavu. V tom momente na Poliaka skočil krčmár a jeho ostatní sluhovia. Zvalili ho na zem, škrtili a snažili sa ho bodnúť nožom. Poliak zápasil zo všetkých sôl, ale už mu to nebolo nič platné. Márne sa snažil holými rukami chrániť pred ostrým nožmi. Zakrátka mal porené prsty na rukách a niekoľko bodných rán v hrudi. Bižil sa koniec.

„Doraz ho!“ prikázal krčmár sluhovi so sekrou, keď ľažko poranený Poliak prestal klásť odpor a bez pohybu ostal ležať na podlahe. Všetci útočníci od umierajúceho odstúpili, aby uvolnili priestor pre muža so smrťacou sekrou v rukách ...

Do rána dlážku vydrhli, miestnosť vyčistili, mŕtvoly zobliekli a ukryli, zakrva-

vené šatstvo spálili. Potom veci Poliakov naložili na ich voz, zapriahli do neho ich kone a všetko odviezli. Na druhý deň obsluhovali nových hostí tak, ako keby sa nič nestalo.

Dnes sa už nevie presne, koľko ľudí prišlo o život v tejto krvavej krčme. Podľa chýrov, ktoré sa tu tradujú už tri storočia, to boli desiatky ľudí, predovšetkým kupci a pocestní zo vzdialenejších oblastí. Tieto prípady sa nikdy nevyšetrovali, pretože ten, kto to mal podľa zákona robiť – miestny zemepán Ladislav Očkay, bol podľa týchto povestí do celého prípadu osobne zapletený a podielal sa na zisku z lúpeží. Odoberal ulúpené zbožie, drahocennosti i väčšinu peňazí. Nikto iný v širokom okolí totiž nemal možnosť ulúpené speňať bez toho, že by na seba upútal pozornosť tým, že by mal u seba z

ničoho-nič drahocennosti, tovar alebo väčšiu sumu peňazí.

Pretože božie mlyny melú pomaly, ale isto, spravodlivosť si napokon našla aj Ladislava Očkaya. Za zradu kuruckého vojska bol roku 1710 popravený. Kurucké jednotky potom vtrhli do jeho kaštiela a zlikvidovali ho tak, že po ňom nezostali žiadne stopy. Spálená bola aj krvavá krčma. Uchovala sa z nej len jediná podzemná miestnosť, v ktorej kedysi našlo smrť niekoľko ľudí. Dodnes stojí po ľavej strane cesty medzi dedinami Ostrov a Podolie nedaleko Piešťan a Čachtíc, na súkromnom pozemku. Nachádza sa na ňom i jedno z najväčších pohrebísk pred slovenského obdobia na území Slovenska a majiteľ pozemku vám všetko rád ukáže.

(Korene, máj 2001)

Môj priateľ Les Brown ležal v nemocnici s prestrelenými plúcami; ale tá vec bola neodkladná. Taká neodkladná, že ju nemohol priniesť nijaký náhradník, a preto poslali mňa. Paríž, place Pigalle! Pomaly som prechádzal jednou z úzkych a tmavých uličiek, ktoré viedli k Montmartru a kde je každý druhý dom lacným hotelom. Jeden taký som práve hľadal. Pod menom Villeboeuf, ako mi vysvetlil Les sa tu skrýval dr. S., ostatné veľké zvieria v oblasti atómovej fyziky. Mal dokumenty, ktoré som mal vziať a ihneď odnieť Lesovi. Boli to práve tie dokumenty, pre ktoré mal Les gulku v plúcach.

Zazvonil som. - Prosím, vstúpte. - Hotelový vrátnik potiahol za šnúru, ktorá otvárala vchodové dvere, a na moju otázkou ľahostajne zamrmal číslo izby pána Villeboeufa:

- Štyridsaťštyri, štvrté poschodie.

Páchlo to tu po cibuli, cesnaku a detskej bielizni. Schody vŕzgali. Na konci sotva osvetlenej chodby som našiel číslo 44 a zaklopil som. Na tiché, - vstúpte, - som vošiel a zarazil som sa. Predo mnou stál muž, no nepodobal sa doktorovi, ako mi ho opísal Les. V ruke držal revolver. Prenikavé, blízko seba posadené oči na mňa chladne hľadeli. Zamával hlavňou revolvera: - Ruky hore a nehýbte sa, priateľu! Nie som tu pre zábavu.

To som nebol ani ja. Obľial ma pot od strachu, keď som zdvihol ruky. Dočerta, Les mi predsa povedal, že ma doktor očakáva. No prišiel som neskoro. Alebo, kde vlastne bol doktor?

Muž zabuchol nohou dvere a čakal. Čo robiť? Vrhnuť sa naňho bolo nezmy-

slom. Po prve bol by ma odsotil a po druhé kolená som mal ako z vaty. Nie som veru taký odvážny ako americkí filmoví hrdinovia. Sekundy sa vliekli ako hodiny. Prsty gangstra pokojne držali rukoväť revolvera. Usmieval sa.

Potom sme na chodbe začuli kroky. Pozrel som sa do studených očí a vedel som, čo by ma čakalo, keby som sa o niečo pokúsil.

Keď doktor vstúpil, prebehli mi zimomriavky po chrbe. Jeho unavené oči

H. W. HART BALKÓN

žiarili za hrubými sklami okuliarov, keď s užasnutým výrazom zavrel dvere a hodil sa do kresla bez toho, aby si všimol revolvera, ktorý ma ohrozoval. Od neho som nemohol očakávať pomoc.

- Prišli ste po streche spodného balkóna a potom cez oblok, pravda? - spýtal sa muž s revolverom. - Na tú prekliatu strechu balkóna som nepomyslel, keď som si to tu prenajímal.

Gangster sa uškrnul: - Nebolo to nevyhnutné, doktorko, stačilo napodobniť váš hlas, aby som od toho poloslepého hotelového vrátnika dostal kľúč od vašej izby. Kde sú papiere? Dajte ich sem! Ale pokial možno hned!

Kroky sme nepočuli, ale ozvalo sa zaklopanie na dvere.

- Pán Villeboeuf? - opýtal sa hlas.

Oči zločinca sa zúžili, keď vyliezel na oblok s prstom na spúšti revolvera.

- Počkám na streche balkóna, - povedal tlmene, - a keď začujem nejaký falosný tón... - nedokončil.

Doktor pomaly vstal, zatiaľ čo sa gangster spúštal z obloka. Začuli sme výkrik, strecha bola pravdepodobne nižšie, ako predpokladal.

Pred dverami stál vrátnik s flašou vína a dvoma pohármami.

- Tu je to, pane. Je to všetko?

- Áno, ďakujem, je. Dobrú noc, - povedal mu doktor. Ja som sa ešte vždy prelaknuto pozeral na otvorený oblok, kde sa znova mohol zjavíť muž s revolverom, ešte sme mohli utieť.

Ale doktor pokojne postavil flašu a poháre na stôl a pozdravil ma, akoby bolo všetko v najlepšom poriadku.

- Počul som od Lesa, že prídete, a objednal som flašu. Toto víno vôbec nie je zlé a veľmi lacné, a pokojne naplnil poháre.

- Ste nervózny, priateľu. Najprv si vypite. Pod mojím oknom je len dvor. Špinavý a plný nepriatelia. Ani stopa po balkóne podo mnou. Preto som si žiadal najvyššie poschodie. Tu hore je celkom pokojne, však?

Zdvihol pohár. - Ako sa má Les?

Na dúšok som vypil víno a ešte vždy som ako zhypnotizovaný hľadel na otvorený oblok.

- Ďakujem, - vydýchol som konečne, - ďakujem, pane...

(Express, č. 32/1990)

BUDÚCNOSŤ V AGROTURISTIKE

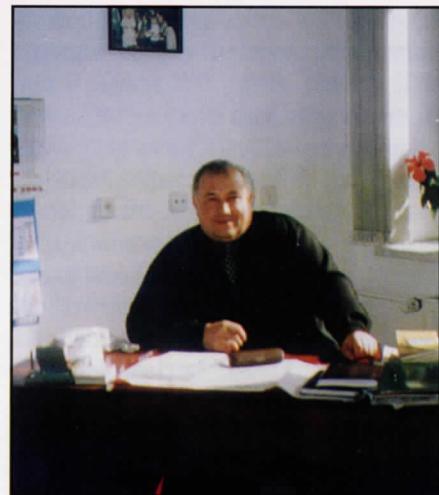
V súčasnosti sa čoraz častejšie stretávame s pojmom agroturistika medziiným v súvislosti s nerentabilnosťou nášho rozdrobeného poľnohospodárstva. Ide o hospodárstvo, ktoré môžu návštěvníkom ponúknuť stravovanie, ubytovanie a zaujímavé trávenie voľného času. Takýto druh hospodárenia sa začína rozvíjať aj v našom okolí. Mnoho informácií o tejto činnosti záujemcom poskytlo školenie, ktoré organizovalo Gymnázium v Krempachoch za spoluúčasti Agentúry reštrukturizácie a modernizácie rolnictva. Táto inštitúcia každý rok vypisuje viaceré konkurzy na projekty školení pre obyvateľov vidieka. Vedenie gymnázia v Krempachoch sa rozhodlo zapojiť sa do súťaže a pripravilo projekt plánovaného školenia, ktorý na všeobecné prekvapenie konkurz vyhral. Takto gymnázium získalo možnosť overiť si svoj projekt v praxi. Zároveň dostalo istú finančnú podporu na nákup potrebných technických prostriedkov. Podľa riaditeľa gymnázia Mgr. Jána Szenderewicza bola príprava projektu dosť náročná, ale ani sústredenie potrebného počtu poslucháčov nebolo ľahké. - *Stalo nás to veľa úsilia, aby sme projekt rozpracovali, pripravili rozvrh hodín a urobili kalkuláciu výdavkov na jedného poslucháča. Keď sme uspeli, každý vyučujúci sa začal pripravovať a zháňať potrebné informácie, ktoré by počas kurzu sprostredkoval účastníkom.*

Školenie sa začalo v polovici februára a trvalo do konca marca. Vyučovanie prebiehalo v štyroch skupinách - každá po 24 poslucháčov. Prvú skupinu tvorili študenti, ktorí sa už zúčastňovali takého školenia v roku 2001, preto absolvovali kurz druhého stupňa. V priebehu 35 vyučovacích hodín sa poslucháči oboznámili s možnosťami využívania informatiky a internetu v modernom hospodárení na dedine, získali základné informácie z oblasti ekológie, poľnohospodárskeho účtovníctva, ale aj z hľadiska budúcej integrácie s Európskou úniou. Dozvedeli sa o potrebách zmien v doterajšom systéme hospodárenia a možnostiach rozvíjania tzv. agroturistických hospodársťiev, v čom by im mohli pomôcť aj zaujímavosti regiónu. Uvedme aspoň zopár týchto zvláštností, ktoré by mali zaujať a pritiahnúť turistov:

- mlieko a jeho výrobky, ako žinčica, oštiepky, korbáčiky, ovčí syr, bryndza, maslo
- príprava a pečenie domáceho chleba
- kvasenie kapusty v dubových sudech
- med a jeho výrobky
- zbieranie húb, jahôd, borievok, malín a pod.
- zabíjačka a domáce spracúvanie i údenie mäsa
- spišské nárečie
- slovenský jazyk
- ľudový obradový folklór spojený napr. s hodami
- tradičné podujatia spojené s obyvateľmi tohto regiónu: prehliadka dychoviek, fašiangy, oblátkové stretnutia, dni slovenskej kultúry
- tradičná výzdoba interiéru domov - obrazy ľudových umelcov maľované na skle
- zvyky spojené s cirkevnými sviatkami, napr. betlehem, polnočná omša, krojované procesie na Božie telo, stráž pri Božom hrobe na Veľkú noc
- Dobrovoľné požiarne zboru
- páračky, priadky a tkáčska výroba pokrovcov
- domáce pečenie koláčov na svadby, krstiny a pod.
- svadby a svadobné zvyky
- spracúvanie dreva
- kaplnky za dedinou
- výrobky ľudových umelcov
- zvykoslovie a pozdravy, napr. Pán Boh pomáhaj
- konské záprahy so saňami v zime (kulig).

Sú to tromfy, ktorými obyvatelia tohto regiónu môžu očariť a pritiahnúť turistov, aby ostali dlhšie a chceli sa zblízka prizrieť týmto zvláštnostiam. Práve v tom sú šance rozvoja agroturistických hospodársťiev. Vedľ napokon tieto symboly našej kultúry môžu aj pomôcť vyzdvihnuť náš región. Na druhej strane sa však ešte vyskytujú negatíva, ktoré môžu odpudití bežného návštěvníka, napr. hnojovka tečúca po ceste, rozvalené ploty, neupravené záhrady, ako aj smeti v obci.

Gymnázium zabezpečilo 25% výdavkov a ostatné Agentúra. Informatiku prednášal Mgr. Ing. Emanuel Brzyzek, vidieku ekológiu Mgr. Bernadeta Mroszczak, prispôsobenie poľského rolnictva a vidieka do integrácie s Eu-

J. Szenderewicz, riaditeľ gymnázia v Krempachoch

rópskou úniou Mgr. Ján Szenderewicz a poľnohospodárske účtovníctvo Mgr. Ing. Wojciech Sołtys. Na záver školenia každý účastník dostal potvrdenie o absolvovaní školenia v podobe diplому, ktorý bol slávnostne odovzdávaný za účasti vojta gminy Nový Targ Jana Smarducha.

Vybrali sme aj za účastníkmi kurzu, aby sami posúdili jeho prínos. Všetci sa zhodli v tom, že kurz bol veľmi užitočný. Pre viacerých účastníkov zaujímavé bolo najmä využívanie počítačovej teórie v praxi. Jedna z poslucháčok J. Pacigová nám povedala, že školenie prebiehalo zaujímavou formou. - *Neboli to len klasicke prednášky, ale o každom probléme sme hned diskutovali a snažili sa nájsť praktické východisko. Obohatila som sa o vedomosti z oblasti informatiky, účtovníctva a Európskej únie, čo je z hľadiska našej integrácie s EÚ veľmi užitočné. Myslím si, že aj v budúcnosti by sa mali organizovať takéto kurzy, pretože je určite veľa ľudí, ktorí by sa radi obohatili o nové zaujímavé informácie a získali odpovede na mnohé otázky, ktoré ich trápia.*

Starší účastníci, ako napr. E. Kováčíková sa prvýkrát stretli s praktickým využívaním počítača a internetu. Podľa nich to bola jedna z mála príležitostí výmeny názorov a diskusie na rôzne témy týkajúce sa budúcnosti poľnohospodárstva a možností jeho rozvoja. Krempašské gymnázium by mali nasledovať aj ďalšie školy a organizovať takéto užitočné školenia.

Text a foto: AGÁTA KLUKOŠOVSKÁ

RECITAČNÁ SÚŤAŽ '2003

DOKONČENIE ZO STR. 21

Próza

1. Patrícia MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej za prednes rozprávky Keby sa stal Vladko kráľom
2. Anna BEDNARČÍKOVÁ z Novej Belej za prednes rozprávky Kmotor Matej
3. Margita ŠOLTÝSOVÁ z Novej Belej za prednes rozprávky Tri studničky

Staršia skupina**Poézia**

1. Helena ŠOLTÝSOVÁ z Jurgova za prednes básne Nedelňa modlitba za otcov ruky
2. Bartolomej ŠIŠKOVIČ z Kacvína za prednes básne Zvončeky
3. Alžbeta VOJTASOVÁ z Jurgova za prednes básne Horniaky
4. Alžbeta GALOVIČOVÁ z Kacvína za prednes básne Piešeň o vlasti
5. Helena CHALUPKOVÁ z Novej Belej za prednes básne Žabiatka
6. Damián DLUHÝ z Krempách za prednes básne Povedomie
- 7.-9. Ľaneta SARNOVÁ z Čiernej Hory za prednes básne Neposlúšné vajíčko
- Mária VACLAVOVÁ z Čiernej Hory za prednes básne Malá rozprávka o repe
- Dorota KAČMARČÍKOVÁ z Krempách za prednes básne Kamarát rok

Próza

1. Dominika MAJERČÁKOVÁ z Novej Belej za prednes rozprávky Kmotor Činčurinka fiškálom
2. Mária TOMÁŠOVÁ z Kacvína za prednes rozprávky Potulky sv. Otca Nebeského a sv. Petra
3. Margita KOVALČÍKOVÁ z Krempách za prednes rozprávky Najväčší sud na svete
4. Alexandra BUTASOVÁ z Kacvína za prednes rozprávky Traja leňosi
5. Aneta BEDNARČÍKOVÁ z Novej Belej za prednes povesti Zlato pod Kriváňom

Najstaršia skupina - gymnaziisti**Poézia**

1. Magdaléna VOJTASOVÁ z gymn. v Bialke Tatranskej za prednes básne Takú lásku
2. Terézia MAJERČÁKOVÁ z gymn. v Krempachoch za prednes básne Zverbovaný
3. Veronika SURMOVÁ z gymn. v Krempachoch za prednes básne Takú lásku
4. Anna ŠCUREKOVÁ z gymn. v Krempachoch za prednes básne Laľa, jak rieka Bielka tečie
5. Dorota PIEROŽEKOVÁ z gymn. v Jablonke za prednes básne Slovensčina moja
6. Marcela CELUŠÁKOVÁ z gymn. v Nižných Lapšoch za prednes básne Sonet na opakovanie

Próza

1. Edita MILANIAKOVÁ z gymn. v Nižných Lapšoch za prednes poviedky Kačacia dolina
2. Violeta KOLODZIEJOVÁ z gymn. v Krempachoch za prednes úryvku poviedky Pani Rafiková
3. Anna PILCHOVÁ z gymn. v Jablonke za prednes poviedky Kto býva v komíne
4. Emília FUNKETOVÁ z gymn. v Nižných Lapšoch za prednes poviedky Ako sa hronská voda na cibuľovú polievku obrátila
5. Alžbeta GÓROVÁ z gymn. v Nižných Lapšoch za prednes poviedky Utekajte, zle je!

Zvláštne ocenenie

Jozef KLUKOŠOVSKÝ z lýcea v Jablonke za prednes básne S. Chalupku Junák
 Rafał ZGAMA z lýcea v Jablonke za prednes básne P. V. Olivu Fragment
 Wojciech SZUMAL z lýcea v Jablonke za prednes básne M. Válka Jesenná láska

EURÓPSKY DEŇ V JABLONKE

V jablonskom gymnáziu sa 6. marca t.r. uskutočnilo zaujímavé podujatie - Európsky deň v Jablonke, ktorého cieľom bolo rozšírenie vedomostí žiakov o Európskej únii. Zúčastnili sa ho ako čestní hostia o.i. riaditeľka ZŠ č. 1 v Jablonke Helena Wawrzyniaková, gminná inšpektorka Maria Staszkiewiczová, inšpektorka zo školského kuratória v Novom Targu Božena Rabiaszová a riaditeľ gymnázia v Malej Lipnici Andrzej Woszczeck.

Podujatie malo formu sút'aže, ktorú hodnotila osobitná porota v zložení: riaditeľka jablonského gymnázia Krystyna Świątkowska, jablonský vojt Julian Stopka a predseda rodičovskej rady Jan Paš. Každá sút'ažiacia skupina žiakov mala za úlohu predstaviť stručne jeden z členských štátov EÚ, ktorý si vyžrebovala, teda o.i. vyzdobiť svoj kútik štátnej vlajkou a inými štátnymi symbolmi tejto krajiny, pripraviť jej typické národné jedlo, predviest' krátky dialóg v reči tejto krajiny a preukázať sa o nej aj d'alšími vedomosťami.

Najlepšie si počínali žiaci z IIIa, ktorí boli najiniciatívnejší a suveréne vyhrali. Ako štát EÚ si zvolili Francúzsko a popri spomínaných úlohách predviedli aj zaujímavú módnu prehliadku francúzskych úborov a jeden zo sút'ažiacich vystúpil v úlohe známeho francúzskeho futbalistu. Druhé miesto obsadili žiaci z IIc, ktorí prezentovali Veľkú Britániu a na sút'až si zvolili formu autobusovej turistickej cesty po tejto krajine. Na každej zastávke si teda mohli pozrieť rôzne historické pamiatky a iné zaujímavosti. Na tretom mieste skončili žiaci IIIc, ktorí predstavili Írsko medziiným ako krajinu peknej hudby a tancov.

Po sút'aži prehovoril riaditeľ gymnázia v M. Lipnici A. Woszczeck, ktorý o.i. zdôraznil význam takéhoto podujatia a vyjadril žiakom uznanie za ich vedomosti o Európskej únii a zmenách, aké sa odohrávajú v dnešnej Európe. Zároveň daroval výhercom tričká Európskej únie na znamenie družby medzi gymnazistami Malej Lipnice a Jablonky. Vítazné družstvá dostali tiež pekné diplomy a rôzne sladkosti, ktorým sa veľmi tešili.

KLAUDIA GRELÁKOVÁ**Záber zo sút'aže Európsky deň v Jablonke**

Novotargská mládež v našej galérii

NÁVŠTEVA Z NOVÉHO TARGU

Prednedávnom navštívila sídlo nášho Spolku v Krakove skupina mládeže z 3. E triedy novotargského lýcea č. 2, ktorú priviedla triedna učiteľka Anna Bułakowská. O našom Spolku sa A. Bułakowská dozvedela od svojho brata, ktorý jej poradil, aby pri návštive Krakova zašli aj k nám a pozreli si výstavu prác Š. Adamika v našej galérii. Počas návštavy ich Generálny tajomník ÚV L. Molitoris stručne oboznámił s poslaním nášho Spolku a jeho hlavnými aktivitami. Spomenul tiež výbornú spoluprácu s Konfraternou kakovských básníkov, z ktorých niektoré mená sú lycealistom určite známe, ako napr. A. Ziemianin, Arne Puu, J. Baran. Návštěvníkov zaujala zvlášť história slovenského štátneho znaku. Boli zvedaví aj na hovorovú slovenčinu, ktorú im predviedol redaktor P. Kollárik a L. Molitoris. Gymnazisti boli iste prekvapení, že slovenčine tak dobre rozumeli, aj keď väčšina z nich na Slovensku nikdy nebola. Dúfajme, že po tejto návštave sa ich predstava o Slovensku a Slovákoch stala bohatšia. (ak)

KLUB ABSOLVENTOV GYMNAZIA

Ziaci a pedagógovia krempašského gymnázia prišli na zaujímavý nápad, založili klub absolventov tohto gymnázia. Absolventi gymnázia radi prichádzajú pozrieť svojich bývalých učiteľov a mladších kolegov, čo robí škole dobré meno. Vedľažiaci sa väčšinou snažia zabudnúť na svoju bývalú školu a tu je to naočak. Je to prvý klub tohto druhu, kde sa môže mládež vrátiť, udržiavať kontakt so školou a bývalými spolužiakmi. Absolventi sa podieľajú na tvorbe násteniek, pomáhajú mladším

žiakom v ich problémoch. Gymnazisti sa zasa majú možnosť dozvedieť o školách, ktoré ich starší kolegovia navštievujú. Ide o výmenu názorov, skúseností, ba aj informácií, ako užitočne stráviť tri roky gymnázia, aby v budúcnosti mali ľahší štart v novej škole.

Klub len začína svoju činnosť. V súčasnosti sa pracuje na projekte jeho štatútu a členskej legitimácie,

ktorú dostane každý člen. Uskutočňuje sa to v spolupráci s Mgr. Izykom a Mgr. Solanovou. Želáme im veľa úspechov. (ak)

PÍŠU NÁM ZO SLOVENSKA

Drahí priatelia zo Života,
volám sa Jozef Penxa a pochádzam z Veľkej Frankovej. Mám tu v dedine obchod s potravinami, takže sa veľmi často stretávam s krajanmi z Kacvína a okolitých dedín. Mám tam veľa priateľov. Môj nebohý otec František bol u nás poštárom a priateľ sa o.i. s nebohým krajanom Františkom Bednárikom z Novej Belej (otcom pána kaplana v Nedeci). Od kedy si pamätam, môj otec odoberal vaš časopis Život (ešte aj v starej úprave). Posielal mu ho spomínaný krajan F. Bednárik. Môj otec mu zasa posielal Slovo. Takže mám blízky vzťah k Vášmu časopisu, lebo ho teraz odoberám aj ja. Na dedinu ho nosieva Váš krajan J. Venit. Musím sa naozaj pochvalne vyjadriť o Vašom mesačníku. Dá sa v ňom vždy nájsť skutočne veľa zaujímavého z histórie, ale aj zo súčasnosti. Aj grafická úprava časopisu je na vysokej úrovni. Chcem sa vyjadriť aj k estetickej stránke Života. Hlavne, že v ňom nepodávate pornografické črtky. Veď dnes už hádam ani nejestvuje časopis, v ktorom by sa nenachádzali takéto črtky.

Bol by som naozaj rád, pokiaľ by ste prejavili záujem o spoluprácu so mnou. Keď áno, dajte vedieť, v akej oblasti. Iba mi mochdom môj nebohý otec František hral počas druhej sve-

tovej vojny v dychovom orchestri v Liptovskom Mikuláši. Neskôr bol zajatý a iba zázrakom prežil peripetie druhej svetovej vojny. Po vojne prakticky až do svojej smrti vie dol dychovku vo Veľkej Frankovej. Žiaľ, dnes už tento orchester neexistuje. Otec mi však zanechal vzácnú fotografiu asi z roku 1937, na ktorej je vyfotená frankovská dychovka počas návštevy v Čenstochovej. Môj otec je tam najmladší (narodil sa v r. 1920). Mám však mnoho aj iného vzácneho materiálu, ktorý by sa dalo využiť...

S pozdravom

JOZEF PENXA
Veľká Franková

TOHOROČNÉ AKTIVITY KRAJANOV V SLIEZSKU

Hoci nový rok 2003 nesie so sebou množstvo rôznych významných udalostí a súčasne každému z nás kladie do cesty rôzne problémy, sliezski krajania sú si vedomí svojich povinností a tak ako v minulosti sa pripravujú na realizáciu nových úloh, najmä v kultúrnej, národnostnej a turisticko-rekreačnej oblasti. Dobré hodnotenie vlaňajšej činnosti na záver roka nás zavázuje, aby sme aj v tomto roku neboli horší. V tomto kontexte sa predseda Miestnej skupiny SSP v Sliezsku Jozef Grapa obrátil na výbor a všetkých našich krajanov s výzvou, aby prejavili čo najväčšiu angažovanosť a aktívne sa zapojili do krajanskej činnosti aj v tomto roku.

Samozrejme uvedomujeme si, že to nebudé ľahké. Naši členovia sú totiž rostrúsení vo viacerých sliezskych mestách, čo sfáňuje stretnanie sa. Chýbajú nám finančné prostriedky na naše podjatia, takže všetko robíme prakticky za vlastné peniaze. Nakoniec nemôžeme zabúdať ani na neprestajnú, aj keď pomalú, prirodzenú asimiláciu, ktorá zasahuje najmä mladú generáciu, čo tiež oslabuje našu

Stretnutie sliezskych krajanov
na Skrzyncom na privítanie jarí

miestnu skupinu. Napriek tomu neskladáme ruky a budeme vzdorovať všetkým neprajnostiam.

Aj v tomto roku máme v pláne niekoľko tradičných podujatí, ktoré sa nám daria už niekoľko rokov, tým viac, že každý pozná ich termín nadľho pred ich uskutočnením. Jedno z nich už bolo a sice fašiangové stretnutie v slovenskom honorárnom konzuláte v Katowiciach. K úspešným podujatiom patrí i turistický zraz na kopci Skrzyczného, organizovaný v prvý májový víkend na rozlúčku so zimou a uvítanie jari. V lete sa zúčastníme stretnutia so slovenským folklórom počas tzv. Týždňa beskydskej kultúry v Szczyrku, a na záver sa ako vždy bude konať krajanská vatra na rozlúčku s letom v dňoch 20.-21. septembra, opäť na Skrzycznom, kedy zároveň zhodnotíme naše jarno-letné aktivity. Samozrejme k tomu treba pripočítať aj niekoľko schôdzí výboru našej MS a možno aj nejaký zájazd na Slovensko po stopách historických a literárnych pamiatok. Vtedy už budeme mať za sebou aj viačeré celokrajanské kultúrne podujatia, no a referendum o našom vstupe (alebo nie) do Európskej únie, o čom sme tiež viackrát diskutovali na našich stretnutiach.

Teší nás, že náš časopis Život k nám ďalej prichádza pravidelne a načas a zakaždým prináša celý rad zaujímavých príspevkov. Chcem podotknúť, že Život nás nielen informuje o krajanskom dianí na Orave, Spiši a na Slovensku, ale je aj činiteľom, ktorý nás, krajanov roztrúsených po celom Sliezsku, spája. A to je neoceniteľné.

Brono

DEŇ MATKY

26. mája si už tradične pripomíname Deň matky - sviatok všetkých matiek sveta. Nezabudnime v tento deň svojim mamám darovať kyticu kvetov spolu s milým úsmevom a dobrým slovom. Máj je predsa mesiacom lásky, kedy umelci venujú matkám básne a piesne, deti im vystrihujú z papiera červené srdiečka, do ktorých vpisujú niekoľko horúcich a vďačných slov, kupujú im kyticu kvetov a malý darček. To všetko preto, aby mamám pri príležitosti ich sviatku prejavili svoju lásku a vďačnosť. Matky predsa všetko obetujú svojim deťom a tak málo chčú pre seba. Rovnako milujú všetky svoje deti, od najmenších po najstaršie i tie dospelé, ktoré sa už dávno osamostatnili. Materinská láska je to najdrahšie, čo nám mama dáva po celý svoj život. Sme jej vďační za starostlivosť, nehu a dobrotu. K tvójmu sviatku ti, mama, želáme veľa zdravia, radosti a pohody. (pk)

NOVÝ VZHLAD

Pokračujú práce na výstavbe Domu slovenskej kultúry v Kacvíne. Na celej budove boli namontované obloky, čo úplne zmenilo celkový vzhľad budovy. Mohlo sa to uskutočniť vďaka finančným prostriedkom, ktoré

Dom slovenskej kultúry v Kacvíne s novými oblokmami

na tento cieľ poskytol Generálny sekretariát pre zahraničných Slovákov pri Úrade vlády SR v hodnote pol milióna slovenských korún. Na dokončenie celej stavby je potrebných ešte veľa peňazí. Zišla by sa finančná podpora z ďalších zdrojov, aby sme mohli čo najskôr sprevádzkovať aspoň časť budovy. (ak)

EUROBUS

Jednou z posledných zaujímavých informačných akcií propagujúcich tematiku Európskej únie je tzv. eurobus, ktorý jazdí po celom Poľsku. Ide o autobus vybavený počítačmi, ktorým sa možno zviazať a súčasne získať množstvo informácií o EÚ, ako aj pozohvárať sa s ľuďmi, ktorí tematiku Európskej únie dobre poznajú. V počítači nájdeme informácie o všetkých možnostiach, ktoré nesie so sebou vstup do spoločenstva krajín združených v EÚ. Tento autobus cestuje od mesta k mestu, ale má dlhšie zástavky ako obyčajný autobus, lebo sa zdržiava v mestách po niekoľko dní. Umožňuje neobvyčajný výlet po špeciálne pripravených internetových stránkach o krajinách združených v EÚ. Ide teda o informačnú kampaň pred júnovým referendum o našom vstupe do EÚ. Nebolo

by od veci, keby sa takýto zaujímavý autobus zastavil aj u nás na Spiši a Orave. (ak)

OSCARY '2003

Slávostná ceremonia z jubilejného 75. udeľovania Oscarov najlepším filmom a ich tvorciam sa uskutočnila 24. marca t.r. v hollywoodskom Kodak Theatre. Vzhľadom na vojnu v Iraku sa podujatie uskutočnilo za mimořiadne prísnych bezpečnostných opatrení. Odpadlo o.i. tradičné defilé hviezd na červenom koberec a svoju účasť na oscarovom večere pre nesúhlas s vojnou odsekli herečky Angelina Jolie a Cate Blanchett, herec a raper Will Smith, americký režisér Peter Jackson (Pán prsteňov: Dve veže) a fínsky režisér Aki Kaurismäki (The Man Without a Past).

Zlatú sošku Oscara za najlepší film získal muzikál CHICAGO (celkom 6 Oscarov, režia Rob MARSHALL), za najlepšiu režiu Roman POLAŃSKI (Pianista), za najlepší mužský herecký výkon v hlavnej úlohe Adrien BRODY (Pianista), za najlepší ženský herecký výkon v hlavnej úlohe Nicole KIDMANOVÁ (Hodiny). Film Pianista získal Oscara aj v kategórii najlepší adaptovaný scenár a dostal ho Ronald HARWOOD.

Dalšie Oscary získali: za najlepší mužský herecký výkon vo vedľajšej úlohe: Chris COOPER (Adaptácia); za najlepší ženský herecký výkon vo vedľajšej úlohe: Catherine ZETA-JONESOVÁ (Chicago); za najlepší pôvodný scenár: Pedro ALMODÓVAR (Hovor s ňou); za najlepšiu kameru: Conrad L. HALL - in memoriam - (Road to Perdition); za najlepšiu pôvodnú hudbu: Elliot GOLDENTHAL (Frida); za najlepšiu pôvodnú skladbu: LOSE YOURSELF - Eminem (8 Mile); za najlepšiu

A. Brody s Oscaram pre najlepšieho herca

výpravu: John MYHRE, Gordon SIM (Chicago); za najlepší zvuk: Michael MINKLER, Dominick TAVELLA, David LEE (Chicago); za najlepší strih: Martin WALSH (Chicago); za najlepšie kostýmy: Colleen ATWOODOVÁ (Chicago); za najlepšie masky: John JACKSON, Beatrice DE ALBA (Frida); za najlepšie vizuálne efekty: Jim RYGIEL, Joe LETTERI, Randall William COOK, Alex FURKE (Pán prsteňov: Dve veže); za najlepší strih zvuku: Ethan Van der RYN, Michael HOPKINS (Pán prsteňov: Dve veže); za najlepší zahraničný film: NIEKDE V AFRIKE (Nemecko, Caroline LINKOVÁ); za najlepší dĺhometrážny dokumentárny film: BOWLING FOR COLUMBINE (Michael MOORE, Michael DONOVAN); za najlepší krátkometrážny dokumentárny film: TWIN TOWERS (Bill GUTTENTAG a Robert David PORT); za najlepší krátky hraný film: THIS CHARMING MAN (Martin STRANGE-HANSEN a Mia ANDREASENOVÁ); za najlepší animovaný film: CESTA DO FANTÁZIE (Hayao MIYAZAKI); za najlepší krátky animovaný film: THE CHUBB-CHUBBS! (Eric ARMSTRONG).

Čestného Oscara za celoživotné dielo dostal americký herec Peter O'TOOLE. (pk)

DIPLOMATI DEŤOM

V Jablonne pri Varšave sa na záver tohtoročného fašiangového obdobia uskutočnil - pod záštitou nadácie Diplomati deťom - prvý výročný bál s mottem Otvorené srdcia. Spomínanú nadáciu zriadili členovia futbalového mužstva zahraničných diplomatov, pri zrade ktorého v máji 2000 stal Zastupiteľský úrad Slovenskej republiky. Bál v malebnom zámku sa zúčastnilo vyše 300 významných hostí z radov diplomatického zboru, akreditovaného vo Varave, ako aj z polského spoločenského, kultúrneho a politického života na čele s vtedajším podpredsedom vlády Jarosławom Kalinowským. Výnos z podujatia (vstupné, tombola, dražba umeleckých diel) vo výške 60 000 zlotých bol odovzdáný detskému domovu v Konstancine. Ako uviedol iniciátor založenia

Predstaviteľia nadácie Diplomati deťom počas bálu v Jablonne

sportového družstva diplomatov Milan Novotný (ktorý v tom čase pôsobil ako II. tajomník na ZÚ SR a dnes pracuje v bratislavskom ústredí MZV SR), nadácia Diplomati deťom chce v kultúrnych a športových podujatiach pokračovať aj v budúnosti, a to aj v poľsko-slovenskom pohraničí. Zásadou podľa neho vždy bude, že celý výnos z takýchto akcií dostane nejaký detský domov, prípadne charitatívna, či nezisková organizácia, zaoberajúca sa pomocou deťom v nádzii.

(JD)

ZMENÍ SA NIEČO?

Od 1. apríla t.r. máme namiesto doterajších 17 Zdravotných pokladní (Kas chorych) Národný fond zdravia zriadený v rámci poslednej reformy zdravotníctva. Nová inštitúcia má 16 krajských oddelení a jej vedúcim je Aleksander Nauman. Fond má k dispozícii okolo 30 mld zlých, čo je podľa všeobecnej mienky málo, aby sa situácia zdravotníctva bude ďalej zlepšiť. Väčšina pacientov si kladie otázku či sa niečo zmení, či lieky budú drahšie atď. Zmena nastane v tom, že bude ľahší prístup k lekárskej starostlivosti a zdravotníckym zariadeniam mimo svojho kraja, ale budeme dlhšie čakať na nemocenské zákroky alebo vyšetrenia. Je ešte veľa otázok, na ktoré zatiaľ niet odpovedí. Mnohí skeptici už dnes tvrdia, že je to len zmena názvu a nič viac. (ak)

DAR SRDCA

Naša akcia pod týmto názvom nadálej pokračuje. Tentoraz sa do nej zapojila p. Štefánia KNAPČÍKOVÁ z Mikołowa, ktorá venovala na potreby Miestnej skupiny Spolku Slovákov v Sliezsku 1015 zlých. Srdečne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže príspevať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Kontakto: Bank PKO S.A. III/O Kraków, 10701193-2017-2221-0100.

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 17. februára 2003 zomrel v Krempachoch vo veku 79 rokov krajan

ANDREJ ŠVEC

Zosnulý patril k zakladateľom MS SSP v Krempachoch. Po celý čas bol aktívnym členom Spolku a čitatelom Života. Odišiel od nás vzorný krajan, starostlivý manžel, otec, starý otec a brat. Nech odpočíva v pokoju!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP v Krempachoch

Dňa 13. apríla 2003 zomrel náhle v Krempachoch vo veku 66 rokov krajan

JÁN KALATA

Zosnulý bol dlhoročným kapelníkom požiarnického dychového orchestra v Krempachoch, s ktorým sa zúčastňoval na

všetkých podujatiach a prehliadkach, ktoré organizoval Spolok Slovákov. Vychoval celý rad mladých muzikantov a dychovka pod jeho vedením dosiahla mnoho pekných úspechov. Bol tiež aktívnym krajanským činiteľom a dlhoročným čitatelom Života. Odišiel od nás vzorný krajan a dobrý človek, vynikajúci hudobník, starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast.

MS SSP a dychová kapela V Krempachoch a redakcia Života

Dňa 6. apríla 2003 zomrel v Dolnom Kubíne vo veku 59 rokov

MIROSLAV ŽABENSKÝ

Zosnulý bol manželom riaditeľky Oravského osvetového strediska v Dolnom Kubíne Olgy Žabenskej a otcom dvoch synov Miroslava a Martina. Do roku 1990, kedy prešiel do inštitučného dôchodku, pracoval v Okresnom podniku výroby a služieb. Odišiel od nás priateľ Slovákov v Poľsku, dobrý manžel a starostlivý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého, manželke a synom vyjadrujeme úprimnú sústrast.

ÚV SSP, OV SSP na Orave a Redakcia Života

Z KALENDÁRA NA MÁJ

Záhradkári

Máj je v našej oblasti hlavným obdobím sejby a sadenia teplomilnej zeleniny. Začíname až vtedy, keď máme istotu, že už neprídu nočné mráziky. Po koreňovej a strukovej zelenine, ktorými začíname, môžeme teraz vysiať uhorky, zasadíť priesady kapusty a až nakoniec (nezriedka až v júni) rajčiaky, papriku a melóny, ktoré sú na teplo najnáročnejšie. Nezabúdajme ani na také druhy, ktoré sa pestujú zriedkavejšie, napr. kôpor, rebarbora, fenikel či ružičkový kel, ktoré obohacujú každý jedálny lístok.

Samozrejme pôdu na hriadkach či vo fólioňoch treba po vysadení kypríť, okopávať, zbaľovať buriny a podľa potreby prihnojovať a zavlažovať. S okopávkou možno začať 7-10 dní po vzidení. V suchom roku sa tento zásah robí častejšie a plynkejšie, vo vlhkom možno kopáť hlbšie. Nemusíme zdôrazňovať, že ručné okopávanie a mechanické odburiňovanie má stále najlepšie kultivačné účinky a záhradkár by ich mal uprednostňovať pred herbicídmi. Už onedlho treba venovať osobitnú pozornosť strukovinám (hrachu a fazuli) a vysokým rajčiakom, ktoré si krátko po vysadení vyžadujú žrdky.

Ovocinári

V tomto období treba sústavne sledovať počasie. Ak teplota začína klesať pod nulu, treba stromy chrániť, o.i. za-

dymovaním alebo striekaním vody. Strieka sa dovtedy, kým teplota opäť nevystúpi nad nulu, alebo kým sa neroztopí ľad na listoch a kvetoch stromov. Keď novovysadené stromčeky nevypučia, treba ich z pôdy vybrať, obnoviť rezné plochy a vložiť na 24 hod. do vody. Potom ich možno opäť zasadíť a zaliať. Za suchého počasia treba stromy pravidelne zavlažovať. Na začiatku mája možno ešte preštepovalať jadroviny. Keď sa lyko začne zarezávať, treba ho uvoľniť. Na mladých, ešte nerodiacich stromoch jadrovín, možno robiť také opatrenia na urýchlenie rodívosti, ako krúžkovanie, škrtenie, nakláňanie výhonkov buď celých konárov a pod. Čažisko práce ovocinára v máji spočíva hlavne v boji proti chorobám a škodcom. Keďže máme v poslednom období veľa nových prostriedkov, najlepšie je poradiť sa vo veci postrekov odborníka.

Chovatelia

Do mája nám už kurčatá, vyliahnuté skoro na jar, pekne podrástli, preto sa už o ne nemusíme tak veľmi staráť. Čo však máme robiť, keď nám jedna či dve sliepky opäť začínajú kvokať? Je na to účinný spôsob, najmä keď ho použijeme hned po začatí kvokania. Kvokajúcu sliepku treba jednoducho zavrieť do závesnej kletky, ktorá má pletivové dno, kde sa nemôže „rozsiedliť“. Do tejto visiacej kletky podávame sliepke krmivo a pitnú vodu. Ak sme k zákroku pristúpili

zavčasu, sliepka po niekoľkých dňoch prestane kvokať a obnoví znášku vajec.

Koncom mesiaca už húsatám dozrieva prvé perie a ručné letky krídel sa im na chrbte križujú. Je to znamenie, že ich už môžeme podšklbávať. Samozrejme podšklbávame len perie na bruchu a prsiach, aj to nie dohola. Potom aspoň týždeň húsatá chránime pred prechladnutím a výdatnejšie prikrmujeme.

Včelári

V máji vrcholí rast včelstiev. Treba sa preto snažiť zachovať silu včelstva, aby sa napr. rojením nerodzvojila práve pred nadchádzajúcou hlavnou znáškou z agátu. Aby k rojeniu nedošlo, musíme rozšíriť letáčový otvor na celú šírku, čím do úla vniká viac vzduchu. Tým sú včely nútene staráť sa o udržanie potrebného tepla, najmä v noci. Potom uberať z utepľovacích hmôt, najmä nad plodiskom. Keď už včely zaplnili celý priestor v plodisku, treba im nadstaviť medník, prípadne v ležanoch im umožniť prechod do medníka obsadeného plástami. Samozrejme mriežkou musíme zamieriť, aby sa matka nemohla dostať do medníka.

Ak napriek všetkému nám roj predsa len vyletí, treba ho rýchlo nájsť a striasť do rojnice. Necháme ho v nej do večera, aby sa stmelil a až potom ho vpustíme do plodiska nového úla, ktoré sme podľa hmotnosti roja vystrojili medzistenkami. Na 1 kg včiel v roji treba rátať s jedným rámikom s medzistenkou.

(jš)

hnačkách, bronchítide, prechladnutí, zápal pohrudnice a kašli, znižujú tiež horúčku a pôsobia liečivo pri kožných chorobách. Používame ich v 3-5 % zápare (1 lyžica na pohár vody), ktorý má postáť 20 minút. Pije sa 2-3 krát denne pol pohára. Kvet môžeme užiť aj ako prášok 2-6 g denne. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Našou dnešnou bylinou, využívanou aj na liečebné účely, bude SLNEČNICKA ROČNÁ (lat. *Helianthus annuus* L., poľ. slonečník). Keďže ju každý pozná, nebudem ju popisovať. Slnečnica sa pestuje najmä na získavanie jedlého oleja, ktorý je zdravší ako olivový alebo repkový olej. Práve on má liečivý účinok a hrá významnú úlohu v racionálnej výžive, lebo zásluhou kyseliny linolovej (vitamínu F), ktorú obsahuje, zabráňuje vzniku arteriosklerózy. Okrem toho obsahuje kyselinu palmitovú, stearovú, myristovú a arachovú. Zriedkavejšie sa na liečebné účely zbierajú slnečnicové kvety, ktoré obsahujú farbivá, bázické látky (faradiol, arnidiol), triesloviny, provitamín A, flavonidy a minerálne látky. Možno ich zbierať v období kvitnutia (jún-august) a sušiť v tenkých vrstvách na zatienenom vzdušnom mieste.

Olej má nielen široké potravinárske, ale aj liečebné využitie. Má dobrý vplyv na metabolizmus cholesterolu v ľudskom organizme (protisklerotické pôsobenie) a na rast i vývoj, najmä detí, ako aj iné funkcie. Olej tiež (1-2 polievkové lyžice denne) priažnivo pôsobí pri žlčníkových fažkostiah, ale nesmie sa užívať priamo pri žlčníkovom záchvate, navýše nemajú ho užívať ľudia, ktorí majú veľa žalúdočnej kyseliny. Farmaceuticky sa využíva ako nosič zle sa vstrebávajúcich liečív a vitamínov, prípadne stužený do rôznych mastí a náplasti, ba aj do injekčných prípravkov. Možno využívať aj samé semená (ktoré majú utišujúci účinok), najmä pri nervových ochoreniach. Z drvených semien sa robí 3 % zápar, ktorý necháme 15 minút postáť. Pije sa 2-3 šálky denne.

Slnečnicové kvety pôsobia sťahujúco a maťajú močopudný účinok. Využívajú sa o.i. pri chronických zápaloch žalúdočnej sliznice,

JANA CHOCHOLÁČKOVÁ

LÁSKA

- Mami, čo je to láska?

Predstav si lúku plnú kvetov, vône trávy a motýľov, ako liejajú všade vôkol.

Ty sedíš sám a všetko toto je okolo teba. Čo cítis? Cítis, ako sa ti srdiečko smeje a chveje od radosti?

To je láska.

No, predstav si, že sedíš už dlho sám a nemáš sa s kým hrať. Už aj psík, čo išiel okolo, musel odísť a ty sa pozeraš a čakáš ... Cítis smútok. Priateľa by si potreboval, čo na skrývačku s tebou by sa hral, komu by si svoju loptu daroval.

Vieš, aj to je láska.

Zrazu vidíš, slnko vyšlo vysoko a ty cítis hlad. Chýba ti obed, taký teplý, len pre teba prichystaný. S bozkom a pohladením, čo len mamička ti môže dať. Cítis? I teraz ti láskou srdce horí k mamičke.

A čo keď príde búrka, nečas? Kto veľkú dlaň podá ti a pod svoj plášť schová tvoj strach? Tá láska patrí tvojmu otcovi. A čo s kvetmi, ktoré natrhal si? Komu budú patriť a koho potešia? To ty vieš. Ved', predsa tej, ktorej tašku zo školy nosíš.

- To viem, mami, aj to je láska.

Skús si synček môj ešte predstaviť, že by kvietky od únavy nemohli svoje očká otvoriť a motýľom by sa nechcelo teba osloviť, ani psík by nemal cestu blízko teba, tvoj priateľ by bol práve chorý, mamičke ktosi súrnu prácu dal a tej, čo si kvietky natrhal, by tašku niekto iný vzal. Čo by si cítil? Smútok a žial?

- To nie! I vtedy máš prečo sa smiať, lebo je tu niekto s tebou. Keď pozrieš na nebesá, tie stále smejú sa láskou i k tebe.

A pochopíš - aj to je láska.

POD TÝM NAŠÍM OKENEČKOM...

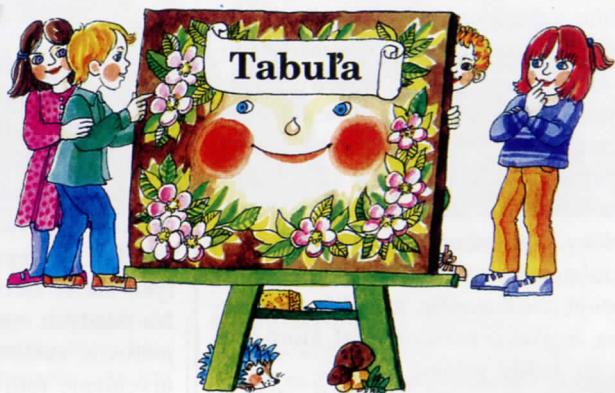
Andante

(Redakecia, 1881)

Pod tým naším o - ke-neč-kom by - va vel'ký mráz,
a v tej na-šej stu - de-neč-ke nie - to vo - dy zas;

vezmem si ja se - ke-reč-ku, pre - rú-bem tú stu - de-neč-ku,
a v tej na-šej stu - de-neč-ke bu - de vo - da zas.

MÁRIA ĎURÍČKOVÁ

TABUĽA

V jednej triede bola taká tabuľa, ktorá mala dobrú pamäť. Pamätala si nielen to, ako ju kedysi dovezli do triedy a ako deti prvýkrát písali po nej kriedou. Celkom dobre si pamätala i to, ako v dávnej dávnosti bola stromom, ako vždy na jar pocítila čudný nepokoj a zakrátko nato zakvitla ružovými kvetmi.

- Či je už jar? - spýtala sa tabuľa jedného dňa, keď žiaci už odišli.

- Čo je jar? - zívala ospalivo prvá lavica. Sedával v nej prepadnutý žiak, nuž bola aj ona z toho slabá na rozum.

- Jar, to je táto kytka fialiek, - riekol poučne stôl. - Deti ich doniesli z hory.

- Preto som taká nesvoja, - povedala ticho tabuľa. - Celkom ako vtedy... Keď deti prišli ráno do školy, až tak oči vyvalili: tabuľa bola celá zakvitnutá ružovkovými kvetmi. - Krásna! Utešená! - volali jedno cez druhé. - Ale ako teraz budeme na nej písat? Pani učiteľku dojala odvaha starej tabule a vraví:

- Viete čo, žiaci? Dnes budeme mať celý deň kreslenie.

A tak deti odkreslovali tie kvety a tú zakvitnutú tabuľu a cítili, že celý deň je veľmi zvláštny a neobvyčajný.

Potom nasledovala sobota s nedeleou, a keď žiaci prišli v pondelok ráno do školy, bola už tabuľa zasa ako predtým: holá, hladká, čierna. Kvety jej istotne opfchli a pani školníčka ich zamietla. Deti však na ten jarný deň nikdy nezabudnú.

(Z knihy: Sliacky, O.: Studnička - Čítanka pre 2. ročník ZŠ, SPN, Bratislava, 1998, s. 67)

2. Pod tým naším okenečkom z bielej ruže kvet,
povedzze mi, moja milá, čo ťa mrzí svet?
[: A mňa svet ten nič nemrzí, :]
len mňa moje srdce bolí, plakala bych hned'.

3. Pod tým naším okenečkom biela ľalija,
povedzze mi, moja milá, kto k vám chodieva?
[: A k nám nikto nechodieva, :]
lebo sa mňa každý bojí, že som chudobná.

VILMA ŠIMKOVÁ
JÁN DOMASTA

MAMI NE OČI

Čo v maminých očiach vidím,
to nedostať nikde kúpiť!
Sú to hviezdy, aké máva,
kto na lásku nie je skúpy.

Ked' mamička na mňa hľadí,
zalieva ma radosť, šťastie.
Kiež sa mamkám v celom svete
v očiach taká hviezda zaskvie!

Nedám mamu za celý svet,
nikto mi ju nenahradí ...
Jej oči a moje oči
vravia: - My sa máme rady!

Len jedno si želám, mama:
nemať žiadne previnenia.
Nech sa tvoje hviezdy v očiach
nikdy v slzy nepremenia!

Prostredníctvom nášho časopisu žiaci zo spišských
a oravských škôl zasielajú pozdrav všetkým mamičkám
k ich sviatku.

*Len jednu mamičku
na svete mám
a tej svoje maličké
srdečko posielam.*

ČO JE TO?

*O kom sa to vráví,
že je prelietavý?
Z kretu na kretu sadá,
novú krásu hľadá.*

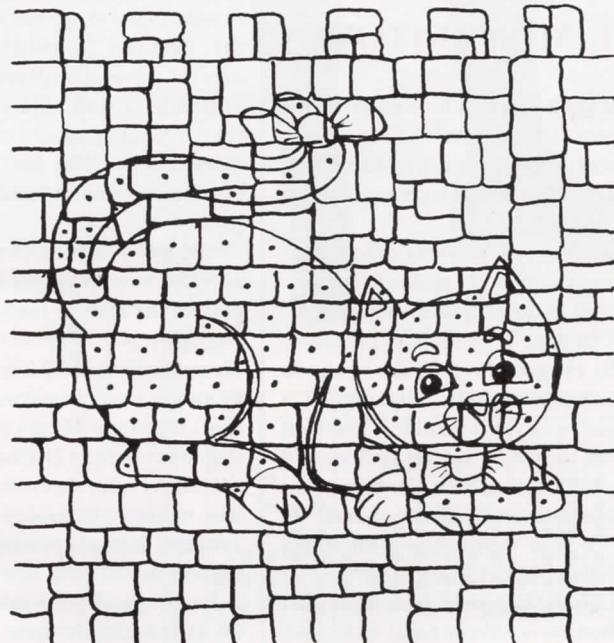
*Ani krok samý skok,
nemá husle ani slák.
len to svoje „kraky - kvak“.*

*Do tenučkých bielych níť
každú muchu hravo chytí.*

MALUJTE S NAMI
Ked' ste zvedaví, ako vyzerá hnedý kocúrik, vyfarbrite hnedou pastelkou iba tie polička, ktoré sú označené bodkou. Hotové kresby nám pošlite do redakcie. Z posledných prác sme odmenili Hélenu Chalúpkovú z Novej Belej a Artura Sikoru z Harkabuza.

VESELO SO ŽIVOTOM

- O kom sa povie, že je stredoškolák?
- O tom, kto chodí do školy iba v stredu.

* * *

- Jožko, čo tam gumuješ?
- Prosím, páan učiteľ, veď ste mi povedali, aby som si tú päťku opravil.

* * *

- Malé dievčatko sa páyla mamičkou:
- Mami, ked' ľudia zomrú premenia sa na prach?
 - Áno.
 - Tak za našou skriňou muselo zomrieť vela ľudí.

* * *

Obdivovateľ kričí spevákovi:

- Dam tisícku za prameň tvojich vlasov.
- Daj dve a celá parochňa je tvoja!

REKORDÉRKA

Bledá, pehavá, svetlovlásá, usmiata. V dresе vyzerá ako drobná dievčina, ktorá sa náhodou zatúlala na ľahkoatletický štadión. Avšak už poldruha roka je jednou z najväčších hviezd svetových štadiónov. V nedeľu 16. marca t.r. v Birminghame už siedmy raz zlepšila halový svetový rekord v skoku o žrdi a vybojovala titul majsterky sveta. Zdolala všetky najlepšie žrdkárky na svete, medzi nimi aj Američanku Stacy Dragilu, s ktorou už dva roky zdáza na štadiónoch nádherné súboje. Milovníci športu už iste vedia, že ide o bývalú gymnastku, sotva 23-ročnú Svetlanu FEOFANOVÚ z Moskvy.

Od gymnastiky po žrd – je to v Rusku dosť populárna cesta aj v tejto športovej disciplíne, ktorá sa neubránila pred náporom žien. Svetlana nikdy netajila, aká bola v jej prípade príčina zmeny disciplíny. Bola samozrejmá – mizerné štipendium nestačilo na živobytie, aj keď na obed bol len pohár mlieka a žemla. Nová športová disciplína jej dávala aspoň akú-takú nádej.

Čoskoro vysvitlo, že zmena bola správna. Nie preto, že skok o žrdi bol nový a ešte mladý šport, ktorý sa jej navyše páčil, ale predovšetkým preto, že vyhovoval jej fyzickým schopnostiam a bol pre ňu akoby stvorený. Teda aj spomínaná nádej mala, dalo by sa povedať, akési reálne opodstatnenie. A div divúci, začala sa splňať. Kedže bola nadaná, ale aj veľmi pracovitá, už po niekolkomesačnom tréningu sa dostavili prvé pozoruhodné výsledky. V roku 1998 prišiel prvý osobný rekord 3,90 m. O rok neskôr na pretekoch v

Moskve po prvý raz v živote skočila štyri metre. Vďaka vytrvalej práci na každom tréningu sa začala rýchlo zlepšovať. Tak rýchlo, že na majstrovstvá sveta v kanadskom Edmonton v roku 2001 išla ako jedna z favorítiek. Vtedy sice ešte prehrala s Dragilou, po nádhernom boji, ktorý sa skončil na výške 4,75 m. V hľadisku, nedaleko zosoku, sedel vte-

dy Sergej Bubka, legendárny žrdkár, ktorý pozorne sledoval zápolenie pretekárov so žrdkami v rukách. Po pretekoch verejne odprosil všetky žrdkárky sveta za svoje ironické poznámky, ktoré občas vyjadrovali o schopnostiach žrdkárov.

Potom bolo už ľahšie – vďaka svojim vynikajúcim výsledkom prišlo konečne to, po čom oddávna túžila: pravidelné pozvánky na veľké míttingy, štarty na rôznych medzinárodných pretekoch, no a súboje s Dragilou o titul najlepšej na svete. Nedá sa skryť, že už dlhší čas sa navzájom vyhýbajú, ale aj tak ich, dalo by sa povedať, korešpondenčné súboje sú fascinujúce. Obidve prekonávali halový svetový rekord dokopy pätnásťkrát (Ruska sedem, Američanka osem). Po šampionáte v Birminghame je v hale lepšia Svetlana, ktorá skočila 4,80 m. Na otvorenom štadióne je Dragilin rekord o dva centimetre lepší. Nasledujúce stretnutie bude na augustových majstrovstvách sveta v Paríži.

Ked' ide o život Svetlany, je nepochybne, že sa výrazne zlepšil. Iba vo februári t.r. za šiesty svetový rekord prevzala šek na 35 tisíc libier a v marci za zlatú medailu v Birminghame dostala 40 tisíc dolárov plus prémia vo výške 50 tisíc. Organizátori veľkých mítингov si už začínajú zvykať na to, že v budúcnosti jej budú musieť platiť aspoň toľko, a možno aj viac. Žrdkárka sa na to pozera s chladnou profesionalitou: - *Päťdesiatisisíč je vari veľa? Nuž čože, Moskva je jedno z najdrahších miest na svete. Nemám ani najmenší problém s vydávaním peňazí. Určite sa mi žije lepšie, ale na druhej strane peniaze je vždy ľahšie vydávať ako zarábať. Na čo ich vydávam? Mám rada modré obleky, ale pravdu povediac nemám čas na ich nosenie.*

Ked' sa jej prednedávnom novinári spýtali, aký má pred sebou cieľ, odpovedala: - *Svetový rekord počas letnej sezóny. Šesť metrov. Nie, nie, žartovala som. Chcem skočiť 4,90 m. Je takmer isté, že skočí!* (js)

Hviezdy svetovej estrády

JANE MONHEITOVÁ

Je to mladá, 24-ročná americká speváčka, ktorá už dosiahla takmer vrchol džezovej vokalistiky, hoci v skutočnosti sa jej kariéra iba začína rozvíjať. Patrí však k najpopulárnejším speváčkam v USA.

Prišla na svet v newyorskej rodine s hudobnými tradíciami, takže prakticky od malička sa mohla hudobne vzdelať a spievať. Fascinoval ju džez a jej idolkou bola, a je dodnes, Ella Fitzgeraldová. Kedže sa chcela finančne osamostatniť, vystupovala v rôznych newyorských kluboch a hoteloch. V r. 1998 sa zúčastnila súťaže Theloniousa Monka vo Washingtone a na všeobecne prekvapenie obsadila druhé miesto. Šťastie jej prialo, keďže si ju vtedy všimol šéf veľkej výrobne platní N-Codet Music a navrhol jej výkon. Jane a Rossiniho v celé dva roky vyšiel jej prvý album *Never Never Land*, na ktorom

zaspievala 10 balád tak dojímavo, že Američania sa doslova zašúbili do jej hlasu. Nie div, že vyše 70 týždňov patrila medzi najvyhľadávanejšie džezové platne v USA a vyslúžila si titul najúspešnejšieho debutu roka. Onedlho sa ukázal jej druhý album *Come Dream With Me*, ktorý sa okamžite dostal na prvé miesto americkej džezovej hitparády.

Po týchto úspechoch sa speváčka vybraťa na veľké turné po Európe, kde si svojím sugestívnym hlasom tak tiež podmanila poslucháčov. Azda najväčší úspech dosiahla na džezovom festivali v Haagu, kde mnohé skladby musela viackrát opakovat. Jej spev v porovnaní s inými speváčkami vyniká najmä širokou škálou kryštalicky čistého hlasu. Mnohým sa zdá, akoby spievala vynikajúca operová hviezda, majúca výnimočný zmysel pre sving. Takýmto dojmom pôsobí jej spev na treťom albare *In The Sun*, kde sa jej interpretácie stali ešte vyspelejšie a súčasne diferencované. Dá sa povedať, že spev J. Monheitovej má

zvláštne magnetické čaro, ktoré pritahuje každého milovníka balád. (js)

DETSKÝ PULÓVER

Veľkosť: č. 110-116 (na 4-5 rokov)

Materiál a spotreba: 100 g melírovanej, 100 g banánovožltej, zvyšky tmavomodrej, bordovej, zelenej a žltej stredne hrubej priadze, ihlice č. 2,5 a 3,5, okrúhla ihlica č. 2,5, 4 gombíky, tupá vyšívacia ihla.

Vzory: I. patentový: 1 hl., 1 obr.; II. džersejový: líce hl., rub obr.; III. plastické pásiky: 1 r. - 5 hl., 1 obr.; 2 r. - ako sa očká javia.; IV. farebné cípy: podľa nákresu.

Postup práce. **Zadný diel** začneme ihlicami č. 2,5 na 70 očiek. Pletieme do výšky 5 cm vzorom I banánovou priadzou a po patentke pokračujeme ihlicami č. 3,5 melírovanou priadzou vzorom II do výšky 15,5 cm. A ďalej pletieme vzorom II, ale vymeníme priadze: upletieme 4 r. tmavomodrou, 2 r. žltou, 4 r. zelenou a 1 r. bordovou priadzou a vypletieme cípy podľa nákresu melírovanou priadzou. Po ich ukončení pokračujeme vzorom III tak, že obrátené očko pletieme nad očkom vytvárajúcim špic cípu. Týmto vzorom pletieme do výšky 17 cm, potom diel rovno ukončíme.

Predný diel pletieme ako zadný, len v 2. r. vzoru IV uzavrieme 6 stredových očiek (na každej strane nám zostane po 32 očiek) na prednú légu na zapínanie. Odtiaľto pletieme každú časť samostatne vzorom IV a potom vzorom III. Týmto vzorom pletieme do výšky 10,5 cm a vytvarujeme priekrňák: uzavrieme 1x4, 1x3, 2x2 a 1x1 očko, pokračujeme rovno do celkovej výšky 40 cm a plecia rovno ukončíme.

Rukáv pletieme z vrchu. Plecia zadného a predného dielu spolu zháčkujeme. Od plečného švika na obidve strany si odmeriame po 19 cm – bude to šírka rukáva. V tomto rozpäti si nahodíme 70 očiek na ihlice č. 3,5 a pletieme vzorom III banánovou priadzou do výšky 10 cm. V každom 4. r. uberieme po 1 očku na každej strane, čím budeme rukáv zužovať. Potom pletieme vzorom IV, po jeho ukončení upletieme 1 r. bordovou, 4 r. zelenou, 2 r. žltou a 4 r. tmavomodrou priadzou. Pokračujeme vzorom II melírovanou priadzou do dĺžky 30 cm. Očká spletieme na 38 očiek a pokračujeme žltou priadzou vzorom I do výšky 4,5 cm, čím sme uplietli spodný patent.

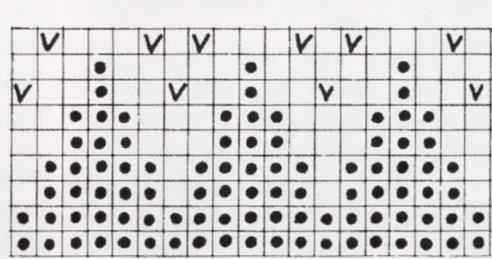
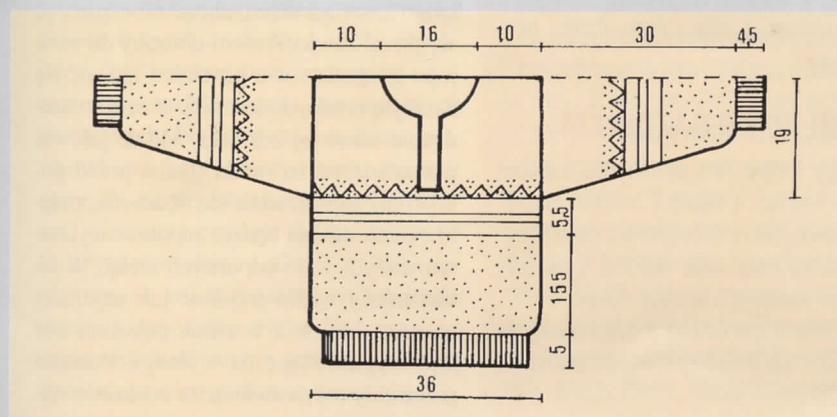
Dokončenie: Okolo priekrňáka naberieme na okrúhlu ihlicu asi 85-90 očiek a patentovým vzorom upletieme 3 cm. Potom naberieme na zvislých stranach predného dielu po 40 očiek na každej strane a upletieme légy. Na jednej strane vypletieme 4 dierky. Krátke strany lèg na spodku preložíme cez seba a ručne zošijeme. (Podľa Dorky č. 2/98)

Použité skratky: hl. = hladko; obr. = obrátene; r. = riadok.

- banánovožltá

• - melírovaná

▼ - tmavomodrá (vyšité pletacím stehom)

ČO NA OBED?

HYDINOVÉ RAGÚ. 1 kurča alebo sliepka, 60 g masla, 50 g hladkej múky, 120 g zeleniny (mrkva, zeler, pór), 1 karfiol, zelená petržlenová vŕňať, citrónová šťava, mleté čierne koreníne, 1 dl sladkej smotany, soľ.

Kurča alebo sliepku vykostíme a mäso pokrájame na väčšie kocky. Na panvici dám maslo, pridáme mäso a udusíme do polomäcka. Potom pridáme pokrájanú zeleninu, trocha podlejeme horúcou vodou a dusíme, až kým sa šťava nevydusi. Zaprášime múkou, znova podlejeme, pridáme trochu citrónovej šťavy a posekanú zelenú petržlenovú vŕňať, osolíme, okoreníme, dodusíme do mäkká a zalejeme smotanou. V slanej vode osobitne uvaríme karfiol, rozoberieme ho na ružičky a pridáme do hydinového ragú. Podávame s cestovinou, zemiakmi alebo ryžou.

REZNE ASTRA. 600 g prerasteného bôčika, 3 vajcia, 80 g hladkej múky, olej alebo mast' na vyprážanie, 20 g mäsla na potretie, soľ.

Prerastený bôčik pokrájame na menšie kocky, dva razy zomelieme, hodne osolíme, rukami dobre spracujeme a necháme do druhého dňa v chlade odležať. Z odležaného mäsa sformuje me rukou na mokrej doske tenké rezne, ktoré obalíme cestíčkom pripraveným z vajec rozšľahaných s múkou a v rozpálenom oleji alebo masti vyprážime. Hotové rezne potrieme roztopeným maslom. Podávame so zemiakovými hranolčekmi a s tatárskou omáčkou.

DRŽKOVÁ POLIEVKA. 500 g držiek, 100 g koreňovej zeleniny, 40 g cibule, 20 g hladkej múky, 30 g masti, voda, soľ, čierne koreníne, cesnak, majorán, červená paprika.

Očistené držky vložíme do studenej vody a varíme. Vodu počas varenia niekolkokrát vymieňame. Očistenú pokrájanú zeleninu dám na zapenenú cibulku dusiť, zaprášime ju múkou, zalejeme vodou z držiek, osolíme, okoreníme, pridáme uvarené pokrájané držky a necháme spolu ešte povariť.

ŠALÁTY

HLÁVKOVÝ ŠALÁT. 2 veľké alebo 4 menšie hlávky šalátu, 15 g cukru, ocot, 20 g údenej slaniny, voda, soľ.

Očistené, umyté hlávky pokrájame na polovičky a dám na misku. Do vody pridáme soľ, cukor a ocot, dobre rozmiešame a pripraveným nálevom zalejeme šalát. Potom ho polejeme pokrájanou, rozpraženou údenou slaninkou. Namiesto slaninky môžeme šalát pokvapkať olejom.

MÚČNIKY

HANÁCKE KOLÁČE. 750 g polohrujnej múky, 4 dl vlažného mlieka, 2 kocky cukru, 40 g droždia, 180 g masla, 100 g práškového cukru, 3-4 žltky, vanilínový cukor, lyžička soli, citrónová kôra, 1 vajce na potretie, tvarohová plnka a lekvár.

Z droždia, hrnčeka vlažného mlieka a 2 kociek cukru pripravíme kvások, ktorý necháme vykysnúť. V hrnčike mise vymiešame maslo s cukrom, so žltkami, s vanilínovým cukrom, soľou a s postrúhanou citrónovou kôrou. Pridáme vykysnutý kvások, preosiatu múku a so zvyškom vlažného mlieka zarobíme cesto, ktoré dobre vypracujeme, prikryjeme čistou utierkou a necháme na teplom mieste vykysnúť. Vykysnuté cesto na pomúcenej doske žlahka vyvalkáme, pokrájame na štvorce, do stredu každého dám kúsok tvarohovej plnky a rukami sformujeme malé bochníčky. Prikrýjeme ich utierkou a opäť necháme trochu vykysnúť. Potom bochníčky poukladáme na plech vymostený maslom, dnom pohárika vtlačíme do nich jamku, kraje potrieme rozšľahaným vajcom a do jamky dám trocha lekváru. Povrch posypeme maslovou posýpkou. Pečieme v dobre vyhriatej rúre asi 15 minút. Upečené, ešte horúce posypeme vanilínovým cukrom. *Maslová posýpka:* Do múky a cukru pridáme maslo, nožom ho posekáme a ešte rukou zláhka premiešame.

MLADÝM GAZDINÁM

- Aby kaka (do plniek) po uvarení zostało hladké, pridáme trochu maizeny, s ktorou ho rozmiešame a povaríme.

- Bielka ušľaháme natuho s prídavkom soli alebo citrónovej šťavy.

- Zrazenú majonézu môžeme napraviť tak, že ju primiešavame do čerstvého žltka. (jš)

GRUŽLICA

DOKOŃCZENIE Z NR. 4/2003

Rozpoznanie gružlicy je trudne. Pewne wyniki daje tylko wstrzygnięcie tuberkuliny. Jeśli powstaje obrzęk, to znaczy, że krowa jest chorą. Zwierząt chorych na gružlicę nie leczy się, gdyż nie daje to dobrych wyników. Zwalczanie gružlicy polega przede wszystkim na usuwaniu z obory krów chorych i na wychowaniu zdrowej, odpornej młodzieży. Sztuki chorujące na gružlicę, ale nie wykazujące żadnych objawów, powinny być trzymane w osobnym pomieszczeniu i ich mleko może być używane tylko po przegotowaniu. Obory ze stwierdzoną gružlicą trzeba odkaać lizolem, kwasem karbowym, ale nie mlekiem wapiennym.

Z uwagi na trudne leczenie, najważniejszą sprawą jest zapobieganie. Duże znaczenie ma wychów zdrowych i odpornych cieląt. Przede wszystkim należy je zaraz po urodzeniu oddzielić od chorych matek i karmić mlekiem od krów całkowicie zdrowych. Nie wolno żywić cieląt mlekiem nawet od krów podejrzanych o gružlicę. Dobre wyniki daje tak zwany zimny wychów cieląt, który polega na tym, że zostają one oddzielone od matek zaraz po urodzeniu i trzymane w drewianych nie ogrzanych szopach. Dzięki temu cielęta stają się bardzo odporne na wszelkie choroby. Powinny one również często przebywać na świeżym powietrzu i słońcu oraz zażywać dużo ruchu.

Każdy powinien wiedzieć, iż przy kupnie krowy należy żądać od sprzedawcy zaświadczenie lekarskiego o stanie jej zdrowia. Jeżeli kupujący nie zażądał takiego zaświadczenia, chcąc zabezpieczyć się przed zawleczeniem choroby do swojego gospodarstwa, powinien zgłosić się z nabytą sztuką do leczniczy w celu stwierdzenia stanu jej zdrowia. Młode jałówki przeznaczone na matki trzeba przed pokryciem zaprowadzić do zbadania, dzięki czemu można będzie zapobiec wychowu słabych i nie odpornych cieląt. W lecie należy bydło trzymać jak najdłużej na pastwiskach a w zimie powinno być ono wypuszczane na wybierki. Ponadto przez cały rok, a zwłaszcza w okresie cią-

ży, należy je równomiernie i dobrze odżywać. W tym celu trzeba zawsze pomyśleć o zielonkach na lato, a o dobrym sianie i kiszonkach na zimę. Ponadto pomieszczenia muszą być jasne i suche.

GRYPA PROSIĄT

Na grypę chorują przede wszystkim prosięta i warchlaki trzymane w zimnych i wilgotnych chlewach. Choroba występuje najczęściej późną jesienią i na przedwiośnie. Przebiega powoli z objawami zapalenia płuc. Jest to choroba zaraźliwa wywoływana przez zarazek zwany wirusem. Świnie kaszając wydalają wraz ze śliną zarazki i zażajają otoczenie oraz przebywające w nim sztuki. Szczególnie wrażliwe na tę chorobę są prosięta ssące oraz niedawno odsadzone od maciorów. Jeżeli prosięta są słabe od urodzenia, zdarza się, że na grypę zapadają całymi mioty. Pierwszą oznaką zachorowania jest kichanie i pokasływanie. Czasami do tych objawów dołącza się rozwolnienie i brak apetytu. W miarę postępowania choroby kaszel staje się wyraźniejszy, oddech szybszy, następuje osłabienie organizmu. Temperatura ciała nie jest podwyższona. Często na skórze uszu, głowy i ogona występuje wysypka w postaci małych pęcherzyków, które potem pękają i zasychając tworzą ciemne strupy. Zależnie od warunków utrzymania i odporności organizmu, zdrowie jednych prosiąt poprawia się, inne zaś po 3-6 tygodniach padają. Prosięta, których stan zdrowia poprawia się, kaszczą jeszcze przez długi czas i nie rosną normalnie. Stan zdrowia prosiąt, które przechorowały grypę, pogarsza się często nawet w porze letniej (w czasie upałów lub po deszczach) i kończy się zwykle śmiercią.

Już zwykła poprawa warunków utrzymania świń nieraz wstrzymuje szerzenie się choroby. Leczenie sztuk chorych na grypę jest bezskuteczne i dlatego cały wysiłek chodowców powinien być skierowany na zapobieganie choroby. Najlepszym środkiem zapobiegawczym jest przede wszystkim ciepły i suchy chlew. Nie należy trzymać świń, szczególnie maciorów ciężarnych i prosiąt, na podłogach betonowych. Na zimę trzeba chlew bezwarunkowo zabezpieczyć przed przeciągami. W cieplej porze roku należy trzymać maciorów i prosiąt jak najwięcej na świeżym powietrzu, a od wiosny do jesieni stosować, jeśli to możliwe, chów pastwiskowy. Jednocześnie trzeba dbać zawsze o dostarczoną ilość suchej ściołki i o dobrą żywienie macior w okresie ciąży. (js)

PRAWNIK

PORĘCZENIE A KREDYT

Problem udzielania poręczeń interesuje wielu ludzi, bowiem niesie z sobą następstwa powodujące np. kłopoty przy zaciąganiu kredytu przez poręczyciela. Bank z reguły odmawia kredytu poręczycielom, bowiem traktuje poręczenie jako zobowiązanie zmniejszające ich zdolność kredytową. Zdaniem banku może to spowodować, że nie będziemy mogli spłacać rat zaciągniętego kredytu. Gdyby bowiem kredytobiorca, któremu daliśmy poręczenie, zaprzestał w pewnej chwili spłacania swojego kredytu, bank może zażądać spłaty od nas, czyli poręczycieli.

W przypadku tzw. poręczenia solidarnego liczba poręczycieli nie ma znaczenia. W razie zaprzestania spłaty przez kredytobiorcę, bank ma prawo zażądać spłaty od dowolnego poręczyciela, o ile uzna, że odzyskanie należności od pozostałych byłoby zbyt trudne lub kosztowne. Poręczyciel solidarny może być zobowiązany do spłaty nawet całości udzielonego kredytu. A zatem chcąc zaciągnąć kredyt, powinniśmy porozmawiać z kredytobiorcą, któremu udzieliliśmy poręczenia, i poprosić go, by zwolnił nas z poręczenia. Możemy mu nawet pomóc znaleźć inną, wiarygodną dla banku osobę, by zajęła nasze miejsce.

PODATEK OD WYNAJMU

Jest to istotna sprawa, kiedy postanowiliśmy np. wynająć puste mieszkanie i z tego tytułu uzyskiwać dodatkowe przychody, od których musimy jednak płacić podatek. Należy wiedzieć, że od 1 stycznia br. weszły w życie nowe przepisy. Umożliwiają one płatenie podatku od wynajmu mieszkań, domów i innych obiektów w formie ryczałtu wynoszącego 8,5 proc., jeżeli przychód w skali roku nie przekroczy limitu 4 tysięcy euro, czyli około 16,5 tys. złotych. Przychody przekraczające ten limit są opodatkowane stawką wynoszącą 20 proc. Rozwiążanie to jest korzystne, ponieważ do tej pory wynajem był opodatkowany stawką wynoszącą 19 proc. (najniższą), ale mogła ona znacznie wzrosnąć – nawet do 40 proc. (w zależności od dochodów) podatku od dochodów osobistych.

Aby skorzystać z opodatkowania ryczałtem, należy złożyć oświadczenie w urzędzie

skarbowym w dniu podpisania umowy z wynajmującym, a najpóźniej w dniu otrzymania pierwszego przychodu z wynajmu. Osoby, które zawarły umowy najmu przed 1 stycznia 2003 r. i chcą zmienić warunki opodatkowania na ryczałt, będą to mogły zrobić w przyszłym roku. Warto wiedzieć, że korzystając z ryczałtowego opodatkowania z najmu mieszkania, nie tracimy prawa do ulg podatkowych. O opodatkowanie ryczałtowe nie mogą ubiegać się osoby prowadzące działalność gospodarczą.

KIEDY RECEPTA TRACI WAŻNOŚĆ

Każda recepta, niestety, po pewnym czasie traci swoją ważność. Na przykład recepta na antybiotyki jest ważna tylko siedem dni. Taki sam termin mają leki wydawane w ramach tzw. pomocy doraźnej. Jeżeli lek musi zostać sprowadzony z zagranicy, to ta recepta ma ważność 60 dni. Pozostałe zaś recepty są ważne przez 30 dni od daty wystawienia. Jeżeli więc ktoś spróbuje zrealizować receptę po upływie terminu jej ważności, to nie będzie mógł tego uczynić. Po prostu, gdy recepta nie jest ważna, farmaceuta nie może sprzedać leku. W takim przypadku nie pomogą żadne tłumaczenia. Nie pozostaje wtedy nic innego, tylko udać się do lekarza i prosić o ponowne wystawienie recepty.

Również w innych przypadkach farmaceuta ma prawo odmówić zrealizowania recepty. Ma to miejsce np. wtedy, gdy są podejrzenia co do jej autentyczności. Albo gdy receptę wykupuje dziecko, które nie ukończyło jeszcze 13 lat. Jeśli apteka wykonuje lek na zamówienie pacjenta, a on nie odbierze go w ciągu 6 dni, to po tym czasie farmaceuta ma prawo odmówić wydania leku.

WARTO WIEDZIEĆ

Akt notarialny jest to dokument sporządzony przez notariusza. W ten sposób najczęściej sporządzane są umowy kupna, sprzedaży lub darowizny nieruchomości. Aby przy obrocie nieruchomościami zawarte umowy były ważne, muszą być sporządzane w formie aktu notarialnego. Wszelkie inne tego typu umowy na piśmie nie są ważne. Notariusz sporządza akt w obecności obu stron, które powinny stawić się w jego kancelarii z dowodami osobistymi. Następnie odczytuje ten akt głośno. Obie strony podpisują się w obecności notariusza. Opłatę za taki akt uiszcza się według stawek taksy notarialnej. (js)

HVIEZDY O NÁS**BLÍŽENCI
(21.5.-21.6.)**

Získavaš uznanie a popularitu, snaž sa to využiť. V manželstve ťa asi čakajú spory a konflikty. Nedaj sa ovládnut žiarlivosťou, lebo všetko prehráš. Ak ťa to všetko do konca mesiaca príliš unaví, zober si aspoň pári dní dovolenky.

RAK (22.6.-22.7.)

Plánovaná cesta do cudziny sa vydarí. Po návrate domov však zastihneš nepokoj a napätie. Čaká ťa vážne rozhodnutie. Zdá sa ti, že ťa nikto nedoceňuje. Nedavaj to najavo a nemysli na zmenu práce. Na starom pracovisku sa môže ešte vela zmeniť na lepšie.

LEU (23.7.-23.8.)

Nové piateľstvo môže mať vplyv na tvoju kariéru. Majetkové spory sa skončia dobre, ale nedaj sa vyprovokať k hádkam. Ak budeš mať po krk práce a ľudí okolo seba, vyber sa na vidiek, kde nájdeš pokoj. Pomôže ti to zregenerovať sily.

PANNA (24.8.-23.9.)

Ukáž, že si schopný, energický a taktný, aby si zlepšil svoju situáciu. Máš príležitosť prejaviť iniciatívu nielen v práci, ale aj v osobnom živote. Vyrieš svoje materiálne záležitosti a splň staré záväzky. Máš šance, aj doma sa môže zlepšiť ovzdušie.

UÁHY (24.9.-23.10.)

V práci plánuješ odborné školenie. Ak sa ti to podarí, prevedeš sa, že to bol dobrý ťah. Ak ſофéruješ, daj si pozor, najmä pri najbližšej ceste do zahraničia. Nevyhýbaj sa spoločenským príležitosťiam. Môže to byť nielen dobrá zábava, ale aj možnosť milých stretnutí.

**ŠKORPIÓN
(24.10.-22.11.)**

Naskytňu sa ti nové šance a je len na tebe, aby si ich využiť. Zachovaj pokoj a rozvahu a zlepší sa aj tvoja hmotná situácia. Čaká ťa ſťastie na lotérii, máš šance na výhru. Na druhej strane vyhýbaj sa hazardu, môže ti priniesť len stratu.

**STRELEC
(23.11.-21.12.)**

Tvoja situácia sa dobre vyvíja, finančné ťažkosti ti nehrozia. Aj v podnikaní ide všetko hladko. Chýba ti však životný partner. Nie je vylúčené, že práve teraz nadviažeš zaujímavú známost, možno tú pravú. Zváž všetko za a proti, aby si sa neprenáhlil.

**KOZOROŽEC
(22.12.-20.1.)**

Práca ťa plne zaujme. V tvojich plánoch ťa však trápi pocit neistoty, vyplývajúci z intríg spolupracovníkov, čo ťa natoliko znechutí, že budeš chcieť zmeniť prácu. Neprenáhlil sa. Ak to vydržíš a počkáš, dostaneš ponuku, ktorá splní tvoje ambície.

**VODNÁR
(21.1.-18.2.)**

Bude to príjemný mesiac, ktorý ti prinesie nové spoločenské i piateľské styky, sympatie a možno aj citové zápletky. Nepreháňaj však s bujným spoločenským životom, aby si sa vyhol klebetám, nedorozumeniam a možno aj konfliktom.

**RVBY
(19.2.-20.3.)**

Venuj sa aktívne svojej práci, čo sa ti iste vyplatí. Musíš ukázať svoj talent a podnikavosť, aby si presvedčil predstavených, že si si zaslúžil na postup. Aby si prekonal všetky prekážky, potrebuješ dobré zázemie, čo môžeš nájsť vo svojej rodine.

BARAN (21.3.-20.4.)

Sústred ťa pozornosť na osobné problémy, čaká ťa totiž vážne rozhodnutie. Možno streneš niekoho, čo ti pomôže. Nepúštaj sa do všetkého, lebo premrháš sily a nič nevybavíš. Venuj viac času rodine a upevňovaniu piateľských zväzkov. Čaká ťa stretnutie v milej spoločnosti.

**BÝK
(21.4.-20.5.)**

Najväčším problémom budú peniaze. Musíš hľadať príležitosť, ako ich zarobiť. Nečakané, aj keď milé výdavky obrátia tvoj rozpočet hore nohami. Budeš mať aj iné materiálne problémy. Napokon sa všetko obráti na lepšie a mesiac uznáš za vydarený. (jš)

NÁŠ TEST**Ste rodinne založení?****1. Príbuzných vídavate...**

a/ takmer každý týždeň – 1; b/ len pri rodniných oslavách – 4; c/ raz v mesiaci – 2.

2. Máte pocit, že vás ľudia niekedy využívajú?

a/ áno, moja rodina – 5; b/ zriedkavo – 3; c/ nie – 2.

3. Báli by ste sa prejsť osamote hlbokým lesom?

a/ áno – 1; b/ možno za tmy – 3; c/ nie – 5.

4. Stretávate sa vo voľnom čase s kolegami?

a/ pravidelne – 4; b/ zriedkavo – 3; c/ nikdy – 2.

5. Chcete ísť večer do divadla a vás partner(ka) do kina. Ako sa rozhodnete?

a/ každý urobí to, na čo má chut – 4; b/ pojedeme do kina – 1; c/ presadím svoj názor – 2.

6. Keď vás niekto urazí...

a/ spýtam sa ho, či to myslí vážne – 1; b/ musí sa ospravedlniť – 5; c/ správam sa tak ako on – 3.

7. Závidíte niekedy iným ľuďom?

a/ málodesky – 2; b/ keď dosiahnu úspech bez práce – 4; c/ nie – 1.

8. Žobrák na ulici vás poprosí o almužnu. Dáte mu niečo?

a/ nie, u nás nemusí nikto hľadovať – 5; b/ to závisí od mojej nálady – 2; c/ dám – 0.

9. Ako by ste sa opísali?

a/ veľa rozmyšľam a snívam – 4; b/ som spoločenský, mám zmysel pre humor – 0; c/ teším sa zo života 3.

10. Obetovali by ste kvôli dieťaťu svoj voľný čas a išli s ním do bábkového divadla?

a/ áno – 1; b/ nie vo svojom voľnom čase – 5; c/ občas – 3.

11. Stáva sa vám, že vypijete väčšie množstvo alkoholu?

a/ nie – 5; b/ áno, ale kontrolované – 3; c/ občas v spoločnosti – 1.

12. Vyčítal vám už niekto nespolahlivosť?

a/ zriedkavo – 2; b/ nikdy – 1; c/ áno, ale bezdôvodne – 4.

VYHODNOTENIE

Do 22 bodov: Najlepšie sa cítite v kruhu rodiny. Keď ste od nej dlhší čas odlúčený(á), cítite sa osamelo. Preto sa snažíte takýmto situáciám zabrániť. Nezabúdajte však, že aj vaši príbuzní potrebujú niekedy chvíľku pre seba a vaša náklonnosť môže byť pre nich príťažou.

23-40 bodov: Záleží vám na rodine. Keď sa vám nedarí, hľadáte u nej podporu a útechu. Keď sa vám však darí, nevyhľadávate spoločnosť príbuzných tak intenzívne. To však neznamená, že by ste sa od nich úplne odvrátili. Ste vždy pripravený(á) vypočuť si ich starosti a pomôcť im.

Vyše 40 bodov: Stačí vám, keď sa s príbuznými stretnete párkrát do roka pri oficiálnych príležitosťach. Vás odstup sa dá vysvetliť así tým, že vediete odlišný spôsob života ako oni. Je to celkom normálne. Ľudia sa rokmi menia a ak sa ich vývoj ubere odlišným smerom, časom si už nemajú čo povedať. (jš)

MENO VEŠTÍ

STANISLAV – dôveryhodné, belasé, svetlé a dobré meno.

Človek s týmto menom pochádza obyčajne z mnohodetnej rodiny a len zriedkavo je jedináčik. Má priemernú výšku, ale niekedy je vysoký ako basketbalista. Obyčajne má modré oči a pekné svetlé vlasy, niekedy zvlnené. Je štíhly, driečny a veľmi nápaditý. Jeho nápady sú veľmi zaujímavé a praktické aj napriek tomu, že máva často veľmi bujnú fantáziu. Ako človek je veľmi dobrý, obetavý, pracovitý, ochotný vždy pomáhať iným. Majú ho radi nielen rodičia, ale aj známi, kolegu ne a kolegovia, priatelia a spolupracovníci. Cenia si nielen jeho ochotu a obetavosť, ale aj zmysel pre humor, úprimnosť a priateľský vzťah k celému svetu.

Stanislav má nadanie pre humanistické, ale aj pré prírodné vedy. Od mladosti má rôznorodé záujmy. Neskôr sa jeho záujem sústredí na mechaniku a rôzne ručné práce, napr. zámočníctvo,

stolárstvo, elektrikárstvo, motorizácia a pod. Býva často maj-strom v týchto prácach. Zbehlosť získava skôr ako samouk a len zriedkavo systematickým učením. Hoci je nadaný, len zriedkavo sa rozhodne študovať. Nemá vedecké ambície, aj keď nepohľdá vedou. Obyčajne je z neho tzv. človek so zlatými rukami. Pritom všetko, čo robí, má skôr športový ako komerčný charakter. Stanislav nie je totiž materialista. Ak sa do niečoho pustí, robí to zo záľuby. Je z neho známený vodič, mechanik alebo inštalatér, vie opraviť rádioprijímač, televízor, vymaľovať byt, opraviť nábytok či vodovodné kohútiky. Je rovnako schopný ako robotník, remeselník, učiteľ, inžinier alebo dokonca aj vedec.

Stanislav sa často žení s neveľmi peknou ženou, ktorá je veľmi žiarlivá, ale ináč dobrá, rozvážna a pracovitá. On je dobrý a verný manžel. V zamestnaní si ho všetci cenia – nadriadení a spolupracovníci. Máva obyčajne dve deti – syna a dcéru. Syn je schopnejší, dcéra menej, preto sa cíti menejcenná a máva komplexy. (js)

– Volá opatrovateľka vašich detí a pýta sa, kde máte hasiaci prístroj.

Ferko s Maťom spadli do hľbokej jamy. Ferko horekuje:

- Čo len teraz budeme robiť, Maťo?

- Ty si teda sprostý! – čuduje sa Maťo. – Tebe sa ešte aj v jame chce robiť?

* * *

Vytýka vedúci sekretárke:

- Ako mi vysvetlíte, že včera ste si vzali voľno kvôli lekárovi a ja som vás videl s jedným mladíkom v kaviarni?!

- No hej, veď to bol ten lekár!

* * *

Dedinčan ide okolo predajne motocyklov. Majiteľ obchodu vybehné a prehovára ho, aby si kúpil motocykel. Dedinčan poznamená:

- To si radšej kúpim kravu.

- Ale povážte, ako sa vám budú všetci smiať, až pôjdete po dedine na krave.

- Lenže ešte viac by sa mi smiali, keby som dojil motocykel.

* * *

Na televíznej obrazovke dve girls predvádzajú scriptíz. Matka sa snaží nenápadne poslať malého syna od televízora:

- Chod' už spat! Vidíš, že sa už aj tie tety vyzliekajú!

* * *

Zdôveruje sa Zuzka priateľke:

- Ja tým našim vôbec nerozumiem. Keď som bola malá, musela som byť zavčas doma, lebo som bola ešte dieťa. Teraz, keď som vyrástla, musím byť zasa zavčas doma, lebo už nie som dieťa.

* * *

Príde žena do obchodu s odevmi a hovorí:

- Prosím si nohavice pre syna.

- Na koľko rokov?

- Kdeže na roky! Ten ich zoderie za mesiac!

* * *

Radí predavač v kožušníctve mladému mužovi:

- Hoci ktorý kožuch, čo tu máme, vás príde lacnejšie v porovnaní so škandálom, ktorý vám urobí žena, keď jej ho nekúpite.

* * *

Na súde:

- Boli ste už trestaný? – pýta sa sudca.

- Bol. Musel som sa oženiť.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy po-zrie do snára, aj keď to pokladá za pred-sudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívá:

Hasičská striekačka – pred tebou veľké nebezpečenstvo.

Hodinár – dostaneš čudný, pochybný návrh.

Hodváb – dostaneš pozvánku na slávnosť alebo hostinu.

Horúčka – príjem, bohatstvo, spokojnosť.

Hostina, zúčastniť sa jej – veľké problémy a starosti.

Hranica – prospech, šťastie a spokojnosť.

Hrať a vyhrať – tvoj úspech je trvalý; prehrať – v majetkových záležitostach sa ti smola lepí na päty.

Hroch – vytvalosťou dosiahneš úspech.

Hrnce – klebety a ohováračky.

Hrnčiar – Pozor! Veľké nešťastie alebo smŕť.

Hrobár – čaká ťa dlhý život.

Hus – hádka s dotieravou ženou.

Hydina, dostať ju – úspech v práci, uznanie predstavených; kŕmiť ju – hádka v domácnosti; vidieť ju – tvoje príjmy sa zvýšia.

Chlieb – materiálny zisk, blahobyt; biele – menší zis; čierne – väčší zisk.

Chmel – svadba v rodine, neočakávaný úspech.

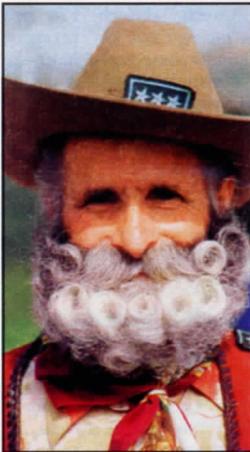
Chromým byť – pred tebou veľké nepríjemnosti.

Chryzantémę vidieť – dostaneš správu od kohosi vzdialého. (js)

AGENT 007 V SLUŽBE DETÍ. Ako ten čas letí. Až sa nechce veriť, že známy britský herec a jeden z najobľúbenejších predstaviteľov „nesmrteľného“ agenta Jamesa Bonda - Roger Moore (na snímke) zavŕšil 75 rokov! Filmový predstaviteľ slávneho Agenta 007 sa pri tejto príležitosti rozhodol zmeniť svoj形象 a z odborníka na zabíjanie sa zmenil na odborníka v pomáhaní biednym deťom. Stal sa totiž veľvyslancom sústovej organizácie UNICEF a svoju popularitu chce teraz využiť na šlachetný cieľ - bude sa snažiť pritiahať záujem bohatých dospelých o osud trpiacich detí.

DRUHÁ MLADOŠŤ? Či iba láska omladila známeho amerického herca Michaela Douglasa (na snímke), alebo ide o niečo iné? Odkedy totiž tento 58-ročný herec uzavrel manželstvo s 33-ročnou herečkou Catherine Zeta-Jonesovou, výrazne omladol. Možno však predpokladať, že nejde o nijaký „zázrak“ prírody, ale o prácu lekárov, plastických chirurgov, ktorí spôsobili, že jeho očné viečka sú teraz vyhladenejšie a zošije a z čela zmizli vrásky, čím Michael viditeľne „omladol.“

ZJAZD BRADÁČOV. Mohlo by sa zdáť, že móda na dlhé brady a fúzy už nenávratne zanikla. Ani v Hollywoode sa žiadnen herec nechváli svojou bujnou bradou a svet reklám ovládli moderné holiace strojčeky, krémy a peny. Naštastie sú ešte muži, ktorí chcú vyzerat ako cisár František Jozef či maršalek Piłsudski. Dokonca začali spolok a mali svoj zjazd v talianskom meste Carvico, kde si za svojho predsedu zvolili pána, ktorého brada pripomína vtáčie hniezdo (na snímke).

VIETE, ČO ŠTEKÁ VÁŠ PES? Nielen milovníci psov rozmyšľajú o tom, čo sa skrýva za štekaním ich obľúbencov. Psím jazykom sa dokonca zaoberajú vedci z Kalifornskej univerzity. Podľa nich sa psy pokúšajú odovzdávať informácie rôznou výškou a tempom štekania. Nízke krátke zvuky znamenajú, že sa približuje niekoľko cudzí a jednotlivé šteknutia vo vysokých tónoch sú prejavom smútka. Dlhšie šteknutia vraj vyjadrujú spokojnosť a psi radosť. Možno sa teraz niekomu podarí dešifrovať mačacie mňaučanie ...

OD FILMU K MÄSU. Hrdina filmu Rocky, svalnáč Sylvester Stallone (na snímke) v poslednom čase veľa finančí na filmoch nezariabil. Našiel však spôsob, ako sa dostať k rýchlym a najmä veľkým peniazom.

Nakrútil televíznu reklamu pre talianskeho výrobcu mäsových lahôdok Citterio, za ktorú zinkasoval jeden a pol milióna dolárov. A to pracoval iba jeden deň!

NIE SÚ OČI AKO OČI. Ako hviezdy s najsexi očami sú podľa najnovšieho prieskumu vnímaní Kylie Minogue a Robbie Williams. Kylie sa dokonca podarilo odsunúť na druhú priečku povestnú okaňu Natalie Imbrugliovú. Na špici zoznamu najdesivejších očí anketovaní umiestnili Adolfa Hitlera, Rasputina a Usamu bin Ládina.

SEN V BIELOM. Novopečená nevesta Sabine Nagelová (na snímke) sa dostane do Guinessovej knihy rekordov. Jej svadobné šaty sú totiž unikát. Vlastne iba vlečka - vo svoj najkrajší deň vliekla za sebou celých päťstot metrov jemného tylu prizdobeného červenými ružami. Za šaty zaplatila až 5000 euro. Neskončia však v skriini, mladucha ich ponúkla na dražbu, ktorej výťažok by mal ísť na dobročinné ciele.

TULENE INŠTRUKTORMI. Zvieratá slúžiace v armáde už oddávna nie sú ničím novým. Stačí spomenúť o.i. koňe, ktoré neraz zachránili život husárom alebo slávneho psa Šarika zo známeho televízneho seriálu Štyria tankisti a pes. Ukázalo sa však, že v armáde slúžia aj iné zvieratá, napr. tulene (na snímke). Ruské námorníctvo totiž už pätnásť rokov školí tieto zvieratá pre hľadáčské a záchranné akcie.

Vo vojenskej základni Severnej flotily v Gadžíjeve sa práve skončil kurz šiestich tuleňov. Ich inštruktormi boli ... dva najskúsenejšie tulene. Riaditeľ morského akvária v Murmansku Georgij Krivoručko tvrdí, že tulene majú výhodu nad delfínmi, využívanými v armáde, lebo môžu pracovať v chladnejších vodách. (pk)

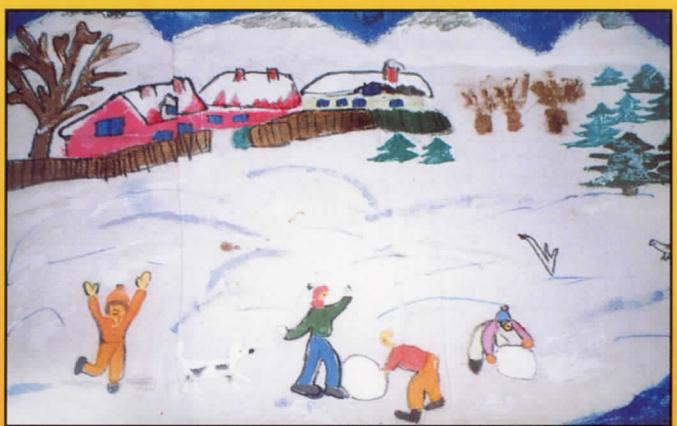
Malba V. Surmovej z Krempáčov: Dovolenka pri mori (st. skup.)

Malba D. Wněkovej z Krempáčov: Spomienka z prázdnin (ml. skup.)

Malba M. Bigosovej z N. Lápš: Spomienka na prázdniny (st. skup.)

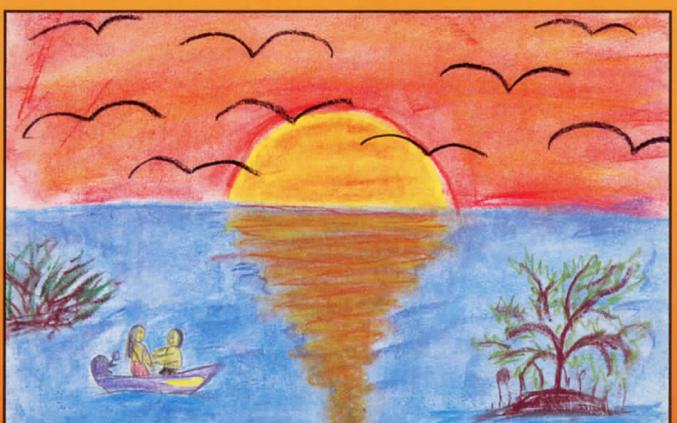
Malba A. Kapuščákovej z Podsklia: Zimné radovánky (ml. skup.)

MAĽBY NAŠICH DETÍ

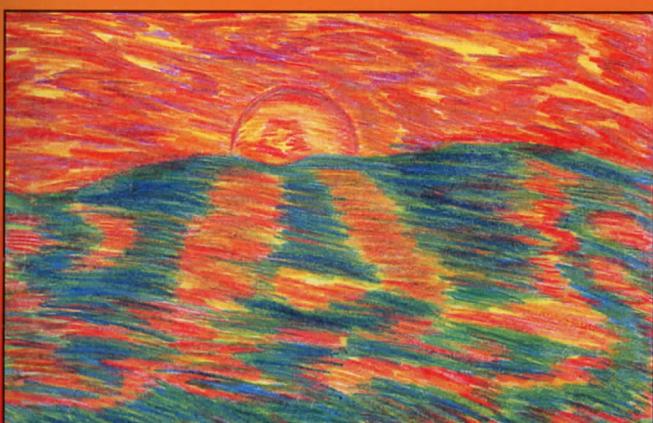
Repr.: A. Klukošovská

Kresba S. Zborekovej z Bukoviny sídl.: Dolu kopcom (st. skup.)

Malba D. Pezdekovej z Jablonky: Západ slnka (st. skup.)

Kresba G. Rabianskej z Tribša: Západ slnka pri mori (st. skup.)

Koláž M. Surmovej z Krempáčov: Kúpanie v rieke (ml. skup.)

Vystupuje beliansky súbor Spiš. Foto: A. Klukošovská

DRUKARNIA

Towarzystwa Słowaków w Polsce

Zrealizujemy Twoje Pomyśły i ...
nie zapłacisz wiele.

31-150 Kraków
ul. św. Filipa 7
tel. (0-12) 632 66 04
tel./fax (0-12) 634 11 27
e-mail: zg@tsp.org.pl

Oferujemy:
jedno- i wielobarwne druki
wysokiej jakości do formatu A2,
skład komputerowy,
kompleksowe opracowanie prac,
prace introligatorskie, wydawnictwa i inne

WYDAWNICTWO

TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE
poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, Słowacy w Polsce cz.III, (rocznik), Kraków 1995 ..	10,00 zł
Almanach, Słowacy w Polsce cz.VI, (rocznik), Kraków 1999 ..	10,00 zł
Almanach, Słowacy w Polsce cz.VII, (rocznik), Kraków 2000 ..	10,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpermoga, Słowacy w Powstaniu Warszawskim, Kraków 1994	8,00 zł
Zbigniew Tobjański, Czesi w Polsce, Kraków 1994	10,00 zł
J. Ciągwa, Dzieje i współczesność Jurgowa, Kraków 1996 ..	10,00 zł
H. Homza, St. A. Sroka, Štúdie z dejín stredovekého Spiša, Kraków 1998	11,00 zł
Miejsce w zdarzeniu antologia współczesnych opowiadań słowackich, Kraków 1998	12,00 zł
Vlastimil Kovalčík, Klucz Świata wybór poezji, Kraków 1998	13,00 zł
Pavol Országh Hviezdoslav, Deti Prometeusa, Kraków 1999 ..	20,00 zł
Miasta i Miejsca, Mestá a Miesta, Kraków 2001,	
II polsko-słowackie spotkania poetów	10,00 zł
Antologia współczesnej poezji słowackiej, Kraków 2002, w przekładach Bohdana Urbankowskiego	15,00 zł
Julian Kwiek, Z dziejów mniejszości słowackiej na Spiszu i Orawie w latach 1945–1957, Kraków 2002	10,00 zł
Anton Hykisch, Kochajcie królową	15,00 zł

Biuro Zarządu Głównego TSP, ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków
tel.: 632-66-04 tel./fax: 634-11-27 NIP: 676-01-12-788
e-mail: zg@tsp.org.pl

nr konta: Bank PKO S.A. III/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100